

Socializace dvojčat v předškolním a mladším školním věku

Bc. Helena Zbranková

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Helena ZBRANKOVÁ**
Osobní číslo: **H09494**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Socializace dvojčat v předškolním a mladším
školním věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vývojové psychologie, psychologie osobnosti a socializace jedince.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů doplněných anamnestickými dotazníky.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAYESOVÁ, N. Základy sociální psychologie. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-198-3.

NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. Praha: ACADEMIA, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.

ŘÍČAN, P. Cesta životem. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Ivana Marášková**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **21. ledna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2011**

Ve Zlině dne 21. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15. 4. 2011

.....
Jiří Štěrba

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce přibližuje problematiku socializace dvojčat v předškolním a mladším školním věku. Je členěna na dvě základní části: teoretickou a praktickou. První kapitola teoretické části práce je zaměřena na charakteristiku dvojčat. Další kapitoly práce se zabývají socializací dvojčat s důrazem na vývojová období předškolního a mladšího školního věku a vlivem rodiny, jako důležité společenské jednotky, která předává dítěti sociální dovednosti tím, že ovlivňuje jeho vývoj. Výzkum v praktické části je zaměřen na rodiny s dvojčaty a dospělá dvojčata. Cílem výzkumu je zmapovat problematiku vytváření vlastní identity dvojčat v předškolním a mladším školním věku a přístup rodičů k vytváření vlastní identity dvojčat.

Klíčová slova: dvojčata, socializace, rodina, výchova, vývojová období, identita

ABSTRACT

The thesis approaches the issue of socialization of twins in preschool and early school age. It is divided into two parts: theoretical and practical. The first theoretical chapter is focused on the characteristics of the twins. Other chapters deal with the socialization of twins with an emphasis on the development of preschool and early school age and family influence, as an important social unit, which transfers the child social skills that affect its development. Research in the practical section is aimed at families with twins and adult twins. This research aims to map the problem of creating its own identity, twins in preschool and early school age and parents' access to create their own identity twins.

Keywords: twins, socialization, family, education, developmental period, identity

Chtěla bych vyjádřit své poděkování PhDr. Mgr. Ivaně Maráškové za odborné vedení, cenné rady, podněty a připomínky, které mi poskytla při zpracování diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Ve svých dětech žijeme dál.“

EURÍPIDÉS

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DVOJČATA	12
1.1 DVOJČATA V HISTORII	12
1.2 CHARAKTERISTIKA DVOJČAT	13
1.2.1 Těhotenství s dvojčaty.....	14
1.2.2 Porod dvojčat	15
1.2.3 Ojedinělé typy dvojčat.....	15
1.2.4 Dospělá dvojčata	17
1.2.5 Statistické údaje	17
1.3 KLUBY DVOJČAT	18
1.3.1 Deklarace práv a potřeb dvojčat a víceročat.....	18
2 SOCIALIZACE DVOJČAT	19
2.1 DVOJČATA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	21
2.1.1 Psychomotorický vývoj	21
2.1.2 Socializace a emoční vývoj	22
2.1.3 Pohlavní identita.....	22
2.1.4 Hra, fantazie, pohádky.....	23
2.1.5 Mateřská škola – cesta do společnosti.....	24
2.1.6 Příprava na školu.....	25
2.2 DVOJČATA V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU	27
2.2.1 Psychomotorický vývoj	27
2.2.2 Socializace a emoční vývoj	28
2.2.3 Pohlavní identita.....	29
2.2.4 Vrstevníci	29
2.2.5 Práce a hra	30
2.2.6 Škola jako socializační činitel	30
3 RODINA A DVOJČATA	32
3.1 FUNKCE RODINY A RODINNÉ SYSTÉMY	32
3.2 ROLE RODINY PŘI UTVÁŘENÍ IDENTITY	34
3.2.1 Rodina v předškolním a mladším školním věku	34
3.2.2 Způsoby výchovy v rodině	35
3.2.3 Odměny a tresty.....	36
3.2.4 Výchova dvojčat v samostatné jedince	36
3.3 SOUROZENECKÉ VZTAHY.....	38
3.3.1 Sourozenské konstelace.....	39
3.3.2 Sourozenci dvojčat	40
3.4 SPECIFIKA RODIN S DVOJČATY.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 POPIS VÝZKUMU	44

4.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	44
4.1.1	Výzkumné otázky.....	44
4.2	FÁZE VÝZKUMNÉHO PROJEKTU.....	44
4.3	VÝZKUMNÝ SOUBOR	45
4.4	POUŽITÉ METODY A VÝZKUMNÉ STRATEGIE	46
4.4.1	Anamnestický dotazník	46
4.4.2	Polostrukturované rozhovory	46
4.5	VÝSLEDKY VÝZKUMU	50
4.5.1	Anamnézy - rodiny s dvojčaty.....	50
4.5.2	Anamnézy - dospělá dvojčata.....	54
4.5.3	Výsledky polostrukturovaných rozhovorů – rodiny s dvojčaty.....	57
4.5.4	Výsledky polostrukturovaných rozhovorů dospělá dvojčata.....	67
4.6	ZÁVĚRY Z POLOSTRUKTUROVANÝCH ROZHovorŮ	74
4.6.1	Rodiny s dvojčaty.....	74
4.6.2	Dospělá dvojčata	76
4.7	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	78
	ZÁVĚR	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	80
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	83
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Dvojčata bývají považována za pozoruhodná a neobvyklá, a proto se často stávají předmětem různých studií. V současnosti počet narozených dvojčat narůstá a to zejména v souvislosti s léčbou neplodnosti a následným umělým oplodněním, které zvyšuje počet mnohonásobných těhotenství.

Dvojčata jsou jedinečná od samotného početí. Jsou to individuality, ale přesto neustále čelí vzájemnému srovnávání a škatulkování právě proto, že jsou dvojčata. Cílem této diplomové práce je nejen přiblížit problematiku socializace dvojčat v předškolním a mladším školním věku, ale také jejich vývoj a výchovu v rodině a pokusit se objasnit problematiku vytváření jejich vlastní identity v těchto věkových obdobích.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části práce je zaměřena na dvojčata, na jejich početí, těhotenství a porod, rozlišuje hlavní, ale také zvláštní typy dvojčat a seznamuje nás s historickým pojmáním dvojčat.

Další kapitoly teoretické části práce jsou zaměřeny na socializaci dvojčat v předškolním a mladším školním věku a také na rodinu, její vliv na vývoj dvojčat a na vytváření jejich vlastní identity. Podle vztahů dítěte s rodiči se totiž odvozují jeho vztahy s ostatními lidmi, sourozenci a vrstevníky. Do sociálního světa se dítě začleňuje podle vzoru v rodině a osvojuje si tak vhodné způsoby jednání, chování a vyjadřování.

Praktická část práce obsahuje výzkumný projekt, včetně aplikace metod, analýzy a shrnutí výzkumu. Kvalitativní výzkum této práce je zaměřen na zmapování problematiky vytváření vlastní identity dvojčat v předškolním a mladším školním věku a na přístup rodičů k vytváření identity dvojčat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DVOJČATA

„Dvojčata (latinsky gemini) jsou dva jedinci narození jedné matce během jednoho porodu“ (Vítková Rulíková, 2009, str. 13).

1.1 Dvojčata v historii

V minulosti bylo narození dvojčat považováno za něco mimořádného a vysvětlováno jako zásah bohů. Dvojčata se objevovala v legendách a v mytologii mnoha kultur. Zatímco v kmenovém a kočovném společenství bylo narození dvojčat považováno za zlé znamení, nyní jsou dvojčata považována spíše za symbol plodnosti. V mýtech aztéckých a babylonských kultur měla většinou dvojčata podobu bojovníků, léčitelů, byla symboly plodnosti a považována za potomky vody, vzduchu a hromu. Jinde bylo považováno narození dvojčat za hřích a například ve východní Asii bývala dvojčata rituálně obětována (Rulíková, 2002).

Jak uvádí Rulíková (2002), i v řecké a římské mytologii se můžeme setkat s dvojčaty. Někteří z nich Řekové umístili na bájný Olymp. Například Apollona, boha světla, krásy, hudby, poezie a výtvarných umění a jeho sestru Artemis zvanou Diana, bohyni lovu. Také Římané měli své příběhy o dvojčatech. Mezi nejznámější patří příběh o Romulovi a Removi. Byla to odložená dvojčata, odkojená samicí vlka. Tato dvojčata spolu založila město Řím, ale nakonec Romulus zabil Rema v souboji o moc a o vládu.

Do 18. století se při narození dvojčat výrazně lišilo postavení otce a matky. Otec byl oslavován jako symbol plodnosti, matka byla naopak obviněna ze sexuální chtivosti. O dvojčatech si společnost myslela, že jsou prokletá a že je nečeká nic dobrého. V 18. století, v období monarchie, kdy platilo právo prvorozeného, bylo důležité určit, které z dvojčat chlapců přišlo na svět první. Znáмым příběhem na toto téma je příběh „Muže se železnou maskou“, o kterém se předpokládá, že byl dvojčetem Ludvíka XIV. a jehož narození nebylo veřejně přiznáno (Rulíková, 2002).

Dvojčata byla a stále jsou objektem různých výzkumů. Ve druhé polovině 19. století dva vědci nezávisle na sobě určili dva typy dvojčat - jednovaječné a dvojevaječné. Toto zjištění se dá považovat za přelomové v oblasti zkoumání dvojčat.

Dalším zkoumáním prošla dvojčata začátkem 20. století, ale tyto výzkumy byly často kritizovány. Spekulovalo se nad tím, jestli lze dvojčata považovat za reprezentativní vzorek populace a zda jsou si navzájem podobná díky genetické výbavě nebo i vlivem stejného prostředí. Zajímavým zjištěním pak bylo, že při zkoumání jednovaječných dvojčat, která byla po narození od sebe oddělena, vědci dospěli k názoru, že společná výchova ve stejném prostředí ovlivňuje podobnost dvojčat jen velmi málo. Za smutné pokusy na dvojčatech lze považovat výzkumy v německých koncentračních táborech, které prováděl lékař J. Mengele. Těmto pokusům bylo vystaveno asi 150 párů dvojčat a téměř žádné nepřežilo (Rulíková, 2002).

1.2 Charakteristika dvojčat

V současné době počet vícečetných těhotenství narůstá a přestávají být vzácností. Je to dáno zejména hormonální léčbou nepravidelného menstruačního cyklu a asistovanou reprodukci (umělým oplodněním). Výskyt vícečetných těhotenství může být také ovlivněn geneticky – dědičností (Vítková Rulíková, 2009).

Jak uvádí Vítková Rulíková (2009), dvojčata mohou být:

a) jednovaječná dvojčata (monozygotní)

Tento typ dvojčat se vyskytuje v 25% z celkového počtu dvojčat. Dvojčata jsou vždy stejného pohlaví, mají společnou placentu, stejný dědičný základ a krevní skupinu. Jejich konstituce těla je identická, je možné jim vzájemně transplantovat orgány. Tato dvojčata vznikají oplodněním jednoho vajíčka, které se v časně fázi embryonálního vývoje rozdělí na dvě embrya.

b) dvojevaječná dvojčata (dizygotní)

Tato dvojčata se vyskytují v 75% z celkového počtu dvojčat a vzniknou po oplodnění dvou vajíček, které pocházejí z jednoho nebo i dvou různých folikulů (vaječnicků). Každý plod vzniká z jiného vajíčka a jiné spermie. Dvojevaječná dvojčata si proto vůbec nemusí být podobná a mohou být stejného i různého pohlaví.

1.2.1 Těhotenství s dvojčaty

Organismus člověka není na rozdíl od jiných savců přizpůsoben pro vícečetná těhotenství. Vícečetná těhotenství jsou pro těhotnou ženu i pro plod více riziková a vyžadují zvýšenou perinatální péči. U dětí z vícečetných těhotenství se častěji vyskytují vrozené vývojové vady a hrozí předčasný porod, který je pro novorozence spojen s většími riziky a možnými následky (Vítková Rulíková 2009).

Mezi hlavní rizika vícečetného těhotenství patří kromě předčasného porodu zejména zvýšený krevní tlak matky, pomalejší vývoj jednoho nebo druhého plodu a twin to twin syndrom, tzv. transfúzní syndrom dvojčat, kdy jeden plod bere živiny druhému plodu a tím dochází k opoždění v jeho růstu (Porod. Porod dvojčat. Vícečetné těhotenství. In: Portál pro maminky a těhotné. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bonella.cz/porod/porod-dvojcat.html>).

Asi 10 - 15 % případů jednočetného těhotenství začíná jako těhotenství dvojčat. Často se stává, že jedno z dvojčat zanikne již ve velmi brzké fázi těhotenství. Tento syndrom se označuje jako syndrom mizejícího dvojčete. Stává se, že občas během těhotenství může dojít k samovolné redukci plodů z důvodu chromozomálního poškození embrya. Nejčastěji se tento jev vyskytuje do 12. týdne těhotenství a někdy žena ani neví, že čekala dvojčata. Dispozice k porodu dvojčat je dědičná z matčiny strany. Dvojče, které se vyvíjí nejbližší porodnímu kanálu bývá označováno jako dítě A. Druhé dvojče je označováno jako B. Tempo vývoje a růstu dvojčat v průběhu těhotenství se může lišit. Jestliže se jedno dvojče nepřestane vyvíjet úplně, nebo ve svém vývoji výrazně nezaostává, není to obvykle považováno za velký problém. Většina dvojčat, téměř více než polovina se rodí před 37. týdnem těhotenství. U donošených dvojčat bývá průměrná porodní váha přibližně 2,5 kg. Velmi často se stává, že jedno z dvojčat váží více než to druhé (Fakta o těhotenství-dvojčata. In: Rodina-finance. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.rodina-finance.cz/materstvi.204/fakta-o-tehotenstvi-dvojcata.21651.html>).

1.2.2 Porod dvojčat

Spontánní vaginální porod dvojčat probíhá téměř stejně jako porod jednoho dítěte.

Jakmile se narodí první dvojče, mělo by druhé přijít na svět do 15 minut. K tomuto typu porodu se přistupuje pouze tehdy, když jsou oba plody v poloze hlavičkou dolů, nebo první plod je uložen níže hlavičkou dolů a druhý koncem pánevním (Porod. Porod dvojčat. In: Portál pro maminky a těhotné. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bonella.cz/porod/porod-dvojcat.html>).

K porodu císařským řezem se přistupuje v případě, že jsou plody uloženy v děloze v kolizní poloze, tzn. příčně, nebo je první plod uložen dolů koncem pánevním. K porodu císařským řezem může dojít i v průběhu vaginálního porodu a to v případě akutních komplikací (Porod. Porod dvojčat. In: Portál pro maminky a těhotné. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bonella.cz/porod/porod-dvojcat.html>).

1.2.3 Ojedinělé typy dvojčat

Jak uvádí Vítková Rulíková (2009), dvojčata dělíme na jednovaječná a dvojevaječná, ale existují i vzácnější typy dvojčat, jejichž výskyt je spíše ojedinělý. Vítková Rulíková (2009) uvádí tyto méně obvyklé typy dvojčat:

- **Siamská dvojčata**

Tato dvojčata vznikla neúplným rozdělením jednoho oplodněného vajíčka. Jsou to jednovaječná dvojčata. Dvojčata jsou většinou spojena určitou částí těla, nejčastěji hrudníku a mohou mít společnou tkáň, orgány nebo i končetiny. Jako siamská dvojčata se rodí častěji dívky.

- **Parazitická dvojčata**

Jsou to vlastně siamská dvojčata, kdy jedno z nich je hůře vyvinuté, případně nevyvinuté a je závislé na větším dvojčeti, případně na něm parazituje.

- **Samostatně počatá dvojčata**

Takto vzniklá dvojčata jsou počata v různou dobu, řádově několika dnů nebo týdnů. Vznikají tak, že u již těhotné ženy se během cyklu uvolní další vajíčko, které je následně oplodněno.

- **Dvojčata s různými otci**

V případě, že má žena sexuální styk s různými partnery, mohou být zralá vajíčka oplodněna ze dvou různých sexuálních spojení. V tomto případě mohou mít dvojčata různé otce.

- **Poloidentická dvojčata**

Vznik těchto dvojčat se vysvětluje tak, že se rozdělí zralé vajíčko a každá jeho část je následně oplodněna jinou spermií. Tato dvojčata jsou si sice podobná, ale nemají stejnou DNA.

- **Jednovaječná dvojčata (chlapec a dívka)**

Jedná se o případ genetické mutace u dvojčat mužského pohlaví, kdy dojde ke ztrátě chromozomu Y u jednoho z dvojčat a narodí se dívka. Tato dívka je ovšem postižena Turnerovým syndromem spojeným s neplodností, nižším vzrůstem a zakrněním pohlavních orgánů.

- **Zrcadlová dvojčata**

Tento jev se vyskytuje jen u jednovaječných dvojčat a jde pouze o způsob, jak přiblížit jejich fyzické rysy. V případě, že se vajíčko rozdělilo více než týden po oplodnění, stává se, že se u dvojčat vyvinou převrácené nesouměrné rysy. Dvojčata pak mohou být například pravák – levák, mají mateřské znaménko na opačné straně těla, apod.

- **Dvojčata s různými daty narození**

Může se stát, že se jedno dvojče narodí před půlnocí a druhé po půlnoci, na konci měsíce nebo na Silvestra. Dvojčata tak mohou mít narozeniny v různý den, měsíc a dokonce i rok.

- **Dvojčata různých ras**

Jde o superoplození otci různých ras, nebo laboratorní záměnou v případě umělého oplodnění.

1.2.4 Dospělá dvojčata

Zvláštní skupinu tvoří dospělá dvojčata. Tím, že dvojčata vyrůstají spolu již od početí, mívají mezi sebou mnohdy silnější vazby, než mívají běžní sourozenci. V dospělosti již většinou nemají žádné problémy s vlastní identitou a uvědomují si svou výjimečnost.

I v dospělosti lze u dvojčat vysledovat některé společné rysy. Některá dvojčata například ve stejnou dobu onemocněla, může se u nich vyskytovat mimosmyslové vnímání. Většinou si hledají partnera, který by pro ně byl někým jako jejich dvojče, aniž by si to uvědomovali. Když už mají založené vlastní rodiny, často se navštěvují a tráví spolu dovolené (Rulíková, 2002).

1.2.5 Statistické údaje

Pravděpodobnost narození dvojčat je v současné populaci asi 3:100. Vyšší výskyt dvojčat může být ovlivněn věkem matky (nad 45 let), její vyšší výškou a nadváhou. Záleží také na rase – nigerijské ženy mají údajně nejvyšší poměr dvojčat na světě (1:22). Také ženy, které porodily dvojvaječná dvojčata mají vyšší pravděpodobnost, že se jim narodí další dvojčata. Na vícečetné těhotenství má vliv i narůstající počet umělého oplodnění. Do dělohy ženy se zavádí většinou dvě embrya a pravděpodobnost narození dvojčat je tedy daleko vyšší. (Vítková Rulíková 2009).

Český statistický úřad uvádí, že dvojčata se v České republice nejvíce rodí matkám ve věku 28-33 let. Nejvíce dvojčat se v poměru k narozenému jednomu dítěti narodilo matkám ve věku 33-39 let a to jedna dvojčata na 30-39 porodů. Podle statistiky se tři čtvrtiny dvojčat rodí v manželství (O dvojčatech. Dvojčata ve statistice. In: Články-s dvojčaty aktivně. Twinventive. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.twinventive.cz/article/cat/s-dvojcaty-aktivne/>).

1.3 Kluby dvojčat

Po celém světě existují různá sdružení a kluby dvojčat, která byla založena proto, aby rodinám s dvojčaty i dvojčatům pomohla získat co nejvíce informací o těhotenství, porodu, vývoji a výchově dvojčat. Tyto kluby pracují s různým zaměřením. Některé sdružují dospělá dvojčata a pořádají pro ně různé srazy a festivaly, jiné jsou zaměřeny na výzkum dvojčat a jejich potřeb. Kluby mívají založené internetové portály s různými informacemi a diskusními fóry (například Twinsworld, Twins online). V USA v Ohio se každoročně od roku 1976 pořádá největší a nejznámější sraz dvojčat pod názvem Twins Days in Twinsburgh. Na tento víkendový sraz přijíždějí dvojčata z celého světa. Srazy dvojčat se pořádají i v České republice (Rulíková, 2002).

V České republice byl podle vzoru britského sdružení TAMBA v roce 1995 založen první Klub dvojčat a vícerčat v České republice. V roce 2007 bylo následně otevřeno Centrum pomoci rodinám z vícečetných porodů, které ve svém kontaktním centru poskytuje sociální poradenství i poradenství odborné. Protože práce klubu v Praze se začala rychle rozvíjet, vyvstala potřeba rozšířit jeho působnost i na jiná místa. Proto jsou pobočky tohoto klubu zakládány po celé republice. Cílem a posláním těchto klubů je především prostřednictvím přednášek, publikací a individuálního poradenství poskytovat rodinám s dvojčaty informace o dvojčatech, podporovat výzkum potřeb rodin s vícerčaty, vytvářet a udržovat databázi informací a kontaktů. V rámci své činnosti kluby pořádají například cykly přednášek, pořádají pobytové akce pro děti a rodiče, provozují webové stránky s internetovou poradnou a diskusními fóry (O nás. In: Centrum pomoci rodinám s vícerčaty. Klub dvojčat a vícerčat, o.s. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné na Word Wide Web: <http://www.dvojcata.cz/index.php>).

1.3.1 Deklarace práv a potřeb dvojčat a vícerčat

Tento dokument byl přijat Radou organizací pro vícečetné porody Mezinárodní společnosti pro výzkum dvojčat (Council of Multiple Birth Organizations of the International Society for Twin Studies) v květnu 1995. Jeho posláním je informovat o specifických potřebách novorozenců, dětí i dospělých z vícečetných těhotenství a podporovat rozvoj prostředků k uspokojování jejich zvláštních potřeb (Vítková Rulíková, 2009).

2 SOCIALIZACE DVOJČAT

„Socializace je proces, při němž si jedinci osvojují pravidla chování, soubor názorů, hodnot a postojů s cílem stát se plnohodnotnými členy společnosti“ (Hewstone, Stroebe, 2006, str. 79).

Jak uvádí Matějček, Langmeier (In Matějček, 1994, str. 11): „Víme dnes např. naprosto jistě, že dítě v posledních měsících těhotenství vnímá všemi smysly, že má paměť, že se učí, že je ve složité interakci s organismem matky a že pohotově reaguje na její duševní stavu zprostředkované neuroendokrinním systémem.“

Výzkumy novorozenců zamítly předpoklad, že děti přicházejí na svět jako nepopsaná tabule. Novorozenci začínají na svět kolem sebe reagovat okamžitě po porodu díky reflexům, vnímání, myšlení a predispozicím. Různé studie ukázaly, že děti preferují od narození lidské tváře před jinými symetrickými tvary a dávají přednost lidské společnosti. Novorozenec se od samého začátku aktivně podílí na vlastním sociálním vývoji. Další vývoj a život dítěte výrazně ovlivňuje rodinné prostředí. Podle toho jaké má dítě rané vztahy s rodiči se odvozují důsledky pro vztahy s ostatními lidmi a s vrstevníky. Jedinec, který se chce začlenit do sociálního světa, navazuje kontakty a vztahy s druhými lidmi a osvojuje si vhodné způsoby jednání a vyjadřování. V sociálním kontextu děti získávají informace o tom, že ostatní jedinci samostatně myslí, cítí a mají jedinečné vlastnosti, kterými se od sebe odlišují. Proces socializace začíná v nejrannějším dětství a provází jedince po celý jeho život. Zahrnuje všechny základní psychické procesy jako je smyslové vnímání, myšlení a komunikace (Hewstone, Stroebe, 2006).

Dle Langmeiera, Krejčířové (2006) socializační proces jedince zahrnuje tři vývojové etapy:

1. sociální reaktivita – jedná se o vývoj emočních vztahů k lidem nejen v blízkém, ale i v širším společenském okolí
2. sociální kontrola a hodnotová orientace – zahrnuje zejména osvojování si norem, které jeho individuální chování usměřňují do mezí stanovených společností
3. sociální role – jedná se osvojení takových vzorců chování, jednání a postojů, které ostatní členové společnosti od jedince očekávají s ohledem na jeho věk, pohlaví a společenské postavení

Matějček (2005) uvádí pět základních psychických potřeb, které by měly být včas naplněny, aby se dítě po narození mohlo po duševní stránce dobře vyvíjet. Uvádí tyto potřeby:

1. **přiměřená stimulace a dostatek podnětů z vnějšího okolí** – podnětů by nemělo být příliš málo ani mnoho a měly by být proměnlivé, aby byl centrální nervový systém dítěte optimálně a rovnoměrně podněcován ke správné činnosti
2. **potřeba řádu ve věcech a vztazích** – dítě pomocí smyslových orgánů přivádí podněty z okolí do mozku a učí se novým věcem na základě poznatků zkušeností
3. **potřeba životní jistoty** – tato potřeba se naplno projeví v okamžiku, kdy dítě začne zkoumat svůj životní a společenský prostor, životní jistota by mu měla být poskytnuta primárně rodiči, případně osobami v jeho blízkém okolí
4. **potřeba pozitivní identity, vytváření vlastního „já“** – dítě je svébytná osobnost, která si bude v průběhu svého vývoje stále více uvědomovat své vlastní „já“ a podle toho jak se k němu bude jeho okolí chovat a jak ho bude přijímat, si bude vytvářet odpovídající sebevědomí a sebedůvěru
5. **potřeba existenciální** – také označovaná jako otevřená jasná budoucnost, znamená životní perspektivu, vědomí plynutí času

Následující části práce jsou zaměřeny na socializaci dítěte v předškolním a mladším školním věku v souladu se zvoleným tématem diplomové práce.

2.1 Dvojčata v předškolním věku

Dle Langmeiera, Krejčířové (2006) označujeme předškolním věkem tříleté období před vstupem do školy.

Na konci třetího roku se dítě stává svébytnou osobností s vědomím vlastního „já“ a má osvojeny základní požadavky lidské společnosti (Matějček, 2005).

2.1.1 Psychomotorický vývoj

Motorický vývoj dítěte v předškolním období je stále dokonalejší, dítě je hbitější a můžeme vysledovat zlepšenou pohybovou koordinaci. Rozvíjí se jeho soběstačnost. Umí se samostatně najíst, samo se obleče a obuje a nepotřebuje téměř žádnou pomoc při toaletě. Také jeho zručnost se zlepšuje, ovládá daleko lépe pohyby rukou, zejména při kresbě a v mnohých hrách. Významně se tomto období zdokonaluje vývoj řeči. U tříletého dítěte bývá výslovnost nedokonalá, ale v průběhu čtvrtého a pátého roku se vývoj řeči zdokonalí natolik, že dětská patlavost bývá odstraněna před nástupem do školy. Tím, jak se řeč vyvíjí, umožňuje dítěti získávat poznatky o sobě a o svém okolí. V tomto období dítě začíná užívat řeči k regulaci svého chování (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Jak uvádí Rulíková (2002), ke specifickým problémům ve vývoji dvojčat patří opoždění řečového vývoje. Nejvýrazněji se projevují rozdíly ve vývoji řeči mezi dvojčaty a dětmi, které se narodily samostatně, mezi druhým a osmým rokem. Jako jedna z příčin se uvádí, že dvojčata stále sdílejí stejný životní prostor a mají mezi sebou vytvořené větší pouto, hrají si jen spolu a nevyhledávají tolik kontakty s vrstevníky a okolím. Další možnou příčinou opožděného vývoje řeči dvojčat může být i to, že rodiče málokdy komunikují s každým dvojčetem zvlášť a hovoří na ně jako na jednu osobu. Dvojčata pak mají problémy s vyjadřováním jednotného čísla, k označení sebe často používají množné číslo.

Asi u 40% dvojčat, zejména jednovaječných, se objevuje tzv. řeč dvojčat – kryptofázie. Jde o řeč z vlastních vymyšlených slov a ze slov, která se podobají řeči dospělých. Pro ostatní je tato řeč nesrozumitelná, ale dvojčata si navzájem dobře rozumějí a dokonce často špatně snáší to, že jim okolí nerozumí. Za příčinu bývají považovány stejné faktory, které bývají připisovány opožděnému vývoji řeči (Rulíková, 2002).

Ke konci předškolního období je stále zřetelnější vyrůstání z rámce rodiny a počátky práce, kdy je dítě schopno pomáhat při jednodušších pracích a plnit menší úkoly. Kognitivní vývoj předškolního dítěte se dostává z úrovně předpojmové na úroveň názorového myšlení (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Říčan (2004) uvádí, že myšlení dítěte je v předškolním věku hodně egocentrické, magické a antropomorfní (připodobňuje člověku neživé věci).

2.1.2 Socializace a emoční vývoj

V průběhu předškolního období je socializační tlak na dítě pozvolný, podněty vycházejí zejména od rodičů a širší rodiny, ale pro dítě začínají být v tomto období důležité i vrstevníci. Za velmi důležitou je považována socializace vnitřního prožívání jedince, protože tvoří základ pro jeho emoční vývoj a rozvíjí jeho vlastní sebepojetí. Dítě již umí své pocity lépe ovládat dokáže je také zřetelněji vyjadřovat. To mu umožňuje získat i schopnost vcítění (empatie). V tomto věku se také začínají rozvíjet i pocity hrdosti, viny a studu, což jsou pocity, které se vztahují k vlastnímu sebehodnocení. Dochází také k vývoji sexuální identity dítěte a k osvojování příslušné sociální role (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Dle Matějčka (2005) je pro děti v předškolním věku důležité, aby všechno bylo tak jak má být, dokáží rozlišit co se dělat má a co ne, chtějí se podobat ostatním a dělat stejné věci. Matějček (2005) toto chování označuje jako konformita. Na dítěti v tomto věku se dá podle chování poznat, z jakého prostředí přichází. Jedná se například o způsob rodinné komunikace, trávení volného času a systém hodnot. S konformitou v tomto vývojovém období také částečně souvisí výchova k toleranci. Dítě v předškolním věku nejlépe přijímá zvláštnosti a odlišnosti jiných dětí a lidí a mělo by v tom být výchovně podporováno.

2.1.3 Pohlavní identita

U dítěte v předškolním věku dochází k významnějšímu osvojování pohlavní role. Identifikace dítěte s rodiči a sourozenci se doplňuje a přetváří ztotožněním s vrstevníky a dalšími osobami z širšího okolí. Děti kolem 3 - 4 roku začínají výrazně registrovat rozdíly mužské a ženské role a začínají upřednostňovat společnost vrstevníků stejného pohlaví. V přítomnosti vrstevníků si děti vybírají ke hře hračky, které jsou pro jejich pohlaví typic-

ké. Dívky si hrají s panenkami, hrají si na maminku, na nakupování aj. Děvčátka jsou k sobě také navzájem vnímavější. Chlapci mají v oblibě dopravní prostředky, stavebnice i zbraně, hrají si například na policistu, hasiče. Chlapci více usilují o dominantní postavení a podporují se v maskulinních zájmech. V tomto období se začínají objevovat i první dětské lásky, které jsou spíše kamarádského rázu (Janošová, 2008).

Jak uvádí Rulíková (2002), u dvojčat opačného pohlaví se s nástupem do mateřské školy začínají výrazněji rozlišovat společenské role na základě jejich sexuální identity. Hledají si kamarády stejného pohlaví. Dívka se často chová k bratrovi ochranně a mateřsky.

2.1.4 Hra, fantazie, pohádky

Dle Langmeiera, Krejčířové (2006) má v socializačním procesu pro dítě velký význam hra. Právě předškolní věk se řadí mezi klasické období hry, která se stává hlavní činností dítěte. Hra je velmi důležitá pro osvojování nových dovedností, k obnovování sil a k uvolnění, pomáhá překonávat sociální nároky.

Mezi druhým a třetím rokem u dětí ještě převládá hra paralelní, to znamená, že děti sice společnost druhých dětí vyhledávají, ale hrají si spíše vedle sebe než spolu. V předškolním věku dítě dozrává k souhře a ke spolupráci ve hře, začíná převažovat hra společná - asociativní (Matějček, 2005).

V předškolním věku mají děti velký repertoár her díky své fantazii. Některé hry jsou zaměřeny spíše na procvičování obratnosti a síly, jiné jsou zase konstrukční, oblíbené jsou hry na písku. Mezi zajímavé hry se řadí tzv. imaginární společník, který je dítětem vymyšlený, se kterým mluví a hrají si. Mezi vývojově nejdůležitější patří námětové hry (Říčan, 2004).

Jak uvádí Matějček (2005), předškolní věk charakterizuje také velký příliv fantazie a nezapomenutelnou úlohu v něm mají pohádky. Pohádky mají zvláštní výchovný smysl, učí děti rozlišovat dobro a zlo. Kromě tajemna a kouzla pohádek je pro děti také velmi poutavé poslouchat vyprávění dospělých o obyčejných věcech ze života.

2.1.5 Mateřská škola – cesta do společnosti

V období kolem druhého roku dítě přijímá rodinnou identitu. Uvědomuje si funkci domova, vzájemné blízkosti a sounáležitosti členů rodiny. Ale teprve po třetím roce je dostatečně zralé vstoupit do společnosti druhých dětí. U dítěte dochází k vývojovému skoku a to do nové kvality vztahů. Dochází ke vzniku spolupráce, k soužití s vrstevníky a společným hrám. Při společných hrách se dítě učí dělit o hračky, o místo, o čas a radost ze společného díla. Ze socializačního hlediska je velmi důležité, aby rodiče neizolovali dítě ze strachu, aby si neublížilo, nebo se nedostalo do špatné společnosti. V předškolním věku může dítě daleko víc ohrozit nedostatek dětské společnosti a ochudit ho v oblasti vývoje jeho osobnosti (Matějček, Pokorná, 1998).

V předškolním věku, kdy se dítě začleňuje do kolektivu svých vrstevníků, se u něho rozvíjí tzv. pro-sociální vlastnosti (např. solidarita, obětavost, tolerance, soucit, přátelství), které mu umožňují nejen začlenění do společenských skupin, ale také přijetí těmito skupinami a uplatnění v nich. Velmi vhodnou příležitostí vytváří mateřská škola, která se vedle rodiny u velké části předškolních dětí přímo nebo nepřímo podílí na dětském rozvoji. Kromě autority rodičovské zde nastupuje i autorita učitele (Matějček, 2000).

Jak uvádí Gillernová (In Mertin, Gillernová, 2010), mateřská škola je společenská instituce pro předškolní vzdělávání dětí. Má stanoveny cíle a úkoly a vymezeny činnosti. Učitelky v mateřské škole mají i určitou míru odpovědnosti za vývoj dítěte.

Dle Rulíkové (2002) je pro dvojčata nástup do mateřské školy velkým přínosem. Vazba mezi dvojčaty je obvykle silná a jsou na sobě navzájem závislá, a proto jim začlenění do širšího kolektivu vrstevníků může pomoci navázat kontakty i s jinými dětmi. Stává se ovšem, že dvojčata jejich vrstevníci ve školce, případně i jiné děti v okolí berou jako jeden subjekt. Rodiče mohou v takovém případě vést děti k individualitě například tím, že jim umožní navštěvovat různé zájmové kroužky. Měli by ale vždy respektovat přání dětí, protože se velmi často stává, že se dvojčata v tomto věku nechtějí od sebe oddělit. Jako další nenásilná forma, která dvojčatům pomáhá k větší samostatnosti a k uvědomění si vlastní odlišnosti, je pobyt ve školce v přírodě. Hodně záleží na přístupu učitelky, která by si měla všimnout rozdílů mezi dětmi a pomáhat jim na základě svých profesních znalostí a dovedností.

2.1.6 Příprava na školu

Jak uvádí Mertin (In Mertin, Gillernová, 2010), důležitým úkolem předškolního období je příprava dítěte na požadavky vzdělávání v základní škole. K nástupu do školy se u dítěte posuzuje tzv. školní zralost, která podle nového modelu zahrnuje charakteristiku dítěte, přání a očekávání rodičů, kvalitu domácího prostředí, kvalitu působení mateřské školy a základních požadavků školy. V současné době se pojetí školní zralosti odklání od medicínského přístupu v pedagogice a psychologii a prosazuje se spíše ekologický, systémový přístup k psychologickým jevům.

Dle Matějčka, Pokorné (1998) může dojít u dítěte v odůvodněných případech k odkladu školní docházky. Přístupuje se k němu u dětí, které nejsou na školu připraveny například tělesně, zdravotně, odolností nervového systému, rozumovou vyspělostí nebo výchovně. Do školy obvykle nastupuje dítě, které dovršilo prvního září šestý rok věku. Prvním krokem do tohoto období a důležitou životní událostí je pro dítě i pro jeho rodiče zápis do první třídy.

U dvojčat se doporučuje jít s dětmi k zápisu do první třídy odděleně. Jedno z dvojčat bývá často více komunikativnější a pokud učitelka nejedná s každým z nich samostatně, to druhé se cítí odstrčené, nebo bývá považováno za méně vyzrálé. Pokud se rodiče rozhodnou podstoupit s dětmi testy školní zralosti, může se stát, že u jednoho dvojčete bývá doporučen odklad školní docházky. U smíšeného páru to často bývá chlapec. Rodiče pak stojí před rozhodnutím, zda do školy nastoupí jen jedno dvojče, nebo zažádají o odklad pro obě dvojčata. Pokud se rozhodnou rozdělit děti tím, že jedno nastoupí do školy a druhé ne, vyhnou se vzájemnému srovnávání dvojčat a mají více času na školáka. Dvojče, které dostalo odklad se pak ale může cítit méněcenné. Rozdělení dvojčat je v tomto případě vhodné při výrazně rozdílné mentální úrovni dětí nebo při zdravotních potížích jednoho dítěte. Ze zkušeností rodičů dvojčat je lepší variantou požádat o odklad školní docházky pro obě děti (Rulíková, 2002).

Rodiče dvojčat často před nástupem do školy řeší otázku, zda dát děti do školy společně nebo zvlášť. Měli by se vždy rozhodovat po pečlivém zvážení a vždy se souhlasem dvojčat. I když se doporučuje, aby každé dítě jednalo samostatně a bylo zodpovědné samo za sebe, u dvojčat je třeba myslet na to, že mezi sebou mají specifický vztah a vždy je nutné s nimi otázku vzájemného rozdělení řešit a ptát se jich na to, co chtějí. V případě, že jsou

na sebe dvojčata silně vázaná, mohlo by pro ně být rozdělení šok, který by mohl způsobit například problémy s učením. Pokud jsou spolu dvojčata v jedné třídě, vyplývají z toho pro rodiče výhody stejných domácích úkolů, stejného konce školního vyučování, jedné třídní schůzky a podobně. Dvojčata jsou zvýhodněna tím, že si mohou navzájem pomáhat, jsou spojenci a mohou se navzájem chránit. Za nevýhodu lze považovat to, že je učitelé mohou srovnávat. Jednovaječná dvojčata také často spolužáci i učitelé špatně rozeznávají. Pro dvojčata určitě není příliš dobré ani to, že na sebe příliš spoléhají, což jim může bránit v osamostatňování. I komunikace a navazování vztahů se spolužáky může být problematické, protože dvojčata vystupují jako dvojice a mohou působit na ostatní vrstevníky tak, že nikoho dalšího nepotřebují (Dvojčata jdou do školy. Vybrat stejnou, nebo je rozdělit? In: Bety.cz. Děti a rodina. [online]. [cit. 7.4.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bety.cz/.../Dvojcata-jdou-do-skoly-Vybrat-stejnou-nebo-je-rozdelit>).

Pokud jsou dvojčata umístěna každé v jiné škole, naučí se samostatně pracovat a být zodpovědné samy za sebe. Vyhnou se srovnávání a vystupují jako samostatní jedinci. Toto řešení se ale rodičům doporučuje jen v případě, že dvojčata mohou být jedno bez druhého a jsou dostatečně sociálně silná. Jako další varianta se rodičům nabízí umístit dvojčata každé do jiné třídy ve stejné škole. V tomto případě jsou také vrstevníky přijímáni jako jednotlivci a je zde zajištěn individuální přístup učitelů v rámci výuky, ale určité míře srovnávání se nelze ubránit. Jako možná varianta řešení se uvádí tzv. postupné odloučení. Dvojčata spolu chodí na první stupeň základní školy a pokud je to pro ně vhodné, mohou se rozdělit až na druhém stupni nebo s nástupem na střední školu (Dvojčata jdou do školy. Vybrat stejnou, nebo je rozdělit? In: Bety.cz. Děti a rodina. [online]. [cit. 7.4.2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.bety.cz/.../Dvojcata-jdou-do-skoly-Vybrat-stejnou-nebo-je-rozdelit>).

2.2 Dvojčata v mladším školním věku

Dle Langmeiera, Krejčířové (2006) je mladším školním obdobím označováno období od 6-7 let věku dítěte do 11-12 let, kdy dítě začíná pohlavně dospívat.

Matějček (1994) však toto období člení na další dvě krátké období. Období mladšího školního věku od 6 let do 9 let, což odpovídá dvěma prvním třídám a středního školního věku, který vymezuje od 9 do 12 let. Toto rozlišení odůvodňuje tím, že děti v mladším školním věku si ještě spíše hrají a neudrží dlouho pozornost a děti ve středním školním věku jsou na školní povinnosti více adaptované, jsou vyzrálejší a lze od nich očekávat větší stabilitu chování.

Obecně lze toto období ve vývoji dítěte charakterizovat jako věk střízlivého realismu. Snaží se chápat opravdovou realitu světa kolem sebe. Snaží se věci kolem sebe prozkoumat reálnou činností. Tento rys lze u dětí vysledovat například v jejich hře a v zájmech o četbu (Langmeier, Krejčířová, 2006).

2.2.1 Psychomotorický vývoj

Tělesný vývoj dítěte je v mladším školním období většinou rovnoměrný. Výrazně se zlepšuje hrubá i jemná motorika a zlepšuje se koordinace všech pohybů celého těla. Tělesná síla a obratnost jsou nyní velmi důležité pro postavení dítěte ve skupině. Vytváří se také smyslové vnímání. Dítě se stává dobrým pozorovatelem věcí, které nevnímá vcelku, ale zkoumá jejich jednotlivé části, stává se pozornějším a vytrvalejším. Umí si v paměti vybatvit dřívější vjemy, má představivost. Ve školním věku se u dítěte výrazně vyvíjí řeč. Narůstá slovní zásoba, dítě používá delší a složitější věty a souvětí. Poznává nové významy slov a užívá slova s větším porozuměním. Vývoj řeči souvisí i s rozvojem paměti, která je ve školním věku stabilnější. Dítě si osvojuje obecnější postupy učení, učí se myšlenkovým obrátům, které mají pro jeho školní vzdělávání velký význam. U školáka nastává přechod od názorného myšlení do stadia konkrétních operací a k chápání příčinných vztahů (Langmeier, Krejčířová, 2006).

2.2.2 Socializace a emoční vývoj

Vstupem do školy se dítě začleňuje do společnosti mnohem výrazněji. Do sociálních vztahů v tomto období významně zasahují učitelé a spolužáci a vedle školního prostředí i ostatní dětské skupiny. Vrstevnická skupina školní třídy učí dítě schopnosti sociálního porozumění tím, že ho učí porozumět různým názorům, přáním a potřebám ostatních lidí. Současně s tím narůstá i schopnost seberegulace. Seberegulace významně ovlivňuje sociální obratnost dítěte. Mezi dětmi jsou více oblíbené děti s lepší schopností sebekontroly než děti impulzivní. S touto schopností souvisí i to, že dítě lépe rozumí svým pocitům a bere ohled na očekávání a postoje sociálního okolí (Langmaier, Krejčířová, 2006).

Dle Říčana (2004) se dítě v mladším školním věku snadno druží a je orientováno navenek. V tomto období můžeme u dětí pozorovat většinou kladné citové ladění, radostnost, bezstarostnost, ale citově jsou ještě spíše povrchní. Nenavazují ještě trvalá přátelství a neumí se dlouho zlobit.

Jak uvádí Matějček (In Langmeier, Krejčířová, 2006), ve středním školním věku dochází u dítěte k těmto podstatným vývojovým změnám:

- a) osvojení specifického chování k malým dětem
- b) vytváření rodičovských postojů
- c) vytváření pohlavní identity

V tomto období si dítě také osvojuje nové společenské role. Zvnitřňuje se svou novou rolí žáka, učí se novým způsobům chování jako spolužák, seznamuje se s rolí učitele a dochází k upevnění sexuálních rolí. I když je dítě socializováno zvnějšku, socializuje také samo sebe. Dítě si vytváří teorii o sobě, hledá odpovědi na různé existenční otázky. Na základě této teorie se vytváří jeho pojetí vlastní identity (Langmeier, Krejčířová, 2006).

2.2.3 Pohlavní identita

Děti v mladším a středním školním věku začínají přisuzovat odlišným projevům mužů a žen i příčiny sociální. Jde zejména o rozdílnou výchovu a rozdílné společenské očekávání vůči mužům a ženám. Objevují se také rozdíly ve způsobu chování a vyjadřování mezi chlapci a dívkami. Chlapci tvoří skupiny, které by se daly označit jako parta, ve hrách se snaží dokázat sílu a šikovnost. Mezi jejich hračky stále patří stavebnice, dopravní prostředky, různé postavičky a fantazijní hry. S věkem u chlapců vzrůstá zájem o skupinový sport, společenské hry a také o počítač. Dívky mají většinou jednu nebo dvě nejlepší kamarádky. Konflikty mezi sebou často řeší nepřímo – pomluvou. Důvodem takového chování bývá potřeba neztratit přátelství. Dívky si stále rády hrají s panenkami, plyšáky, mají rády živá zvířata, rády si kreslí. Jejich společné hry nemají soupeřivou povahu. Zájem o opačné pohlaví se v tomto věku obvykle projevuje formou škádlení nebo posměšky, může ale vzniknout i vztah, který obsahuje rysy zamilovanosti (Janošová, 2008).

2.2.4 Vrstevníci

Vzájemné vztahy a přátelství dětí v mladším školním věku sice bývají ještě povrchnější, ale význam dětské společnosti stále narůstá. Děti teď žijí kolektivním životem víc než v jakémkoliv jiném období. Učí se hodnotit dobré a špatné vlastnosti, věrnost a nevěru, upřímnost a zradu. Jedním z podstatných rysů přátelství je sdílení. Je to možnost podělit se s někým o příjemné i nepříjemné zážitky. Děti proto často po rodičích chtějí, aby si mohli pozvat domů svého kamaráda. Rodiče by měli svým dětem umožnit, aby si své přátele vodili domů, protože sdílení svých radostí a starostí s kamarády znamená pro dítě i rozšiřování a prohlubování vědomostí v příznivém citovém ladění. Znamená to, že nové poznatky vstupují hlouběji do paměti a déle přetrvávají (Matějček, 1989).

Dvojčata si často bývají navzájem nejlepšími kamarády, ale nemělo by jít o výlučný vztah. Proto se rodičům dvojčat doporučuje, aby své děti podporovali v tom, aby si každé z dvojčat vytvářelo svá vlastní přátelství (Vítková Rulíková, 2009).

2.2.5 Práce a hra

V předškolním věku byla pro děti nejdůležitější činností hra. V mladším školním období je pro zdravý vývoj osobnosti hra stále nezbytná, ale přidává se k ní i další činnost – práce. Projevy hry školáka jsou bohatší, projevuje se snaha o dosažení úspěchu. Dítě dává přednost hrám, které mají složitější pravidla. Od počátku školní docházky má dítě povinnost školní práce. Musí se připravovat do školy, plnit zadané úkoly a soustředit se. Musí po určitou dobu vykonávat činnost, která vyplývá z vnějších požadavků a ne z jeho přání (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Učení a povinnost školní docházky jsou pro dítě první soustavnou prací, která je spojena s kontrolou a zodpovědností. Úkoly a činnosti, které jsou dítěti zadávány by měly být přiměřené jeho schopnostem. V případě školního úspěchu je chování dítěte radostné a stabilní, pokud jsou požadavky na dítě neúměrné a jsou spojeny s neúspěchem, zažívá dítě pocity zklamání stresu a může být neurotické (Lisá, Kňourková, 1986).

2.2.6 Škola jako socializační činitel

Škola je místo, kde dítě získává vědomosti, ale zároveň je pro něj i místem společenského života. Jednou ze základních funkcí školy je funkce socializační. Tato socializační funkce spočívá zejména ve vytváření nových rolí, které jsou pro dítě důležité nejen ve školním prostředí, ale i mimo školu. Ve škole pokračuje i jazyková socializace dítěte (Klapilová, 2000).

Pro dítě je velmi důležité, aby rodiče projevovali zájem o jeho školní práci a sdíleli s ním úspěchy i neúspěchy. Vzhledem k tomu, že nervový systém dítěte ještě není dostatečně zralý, neměli by ho rodiče přetěžovat přemírou úkolů. Příprava na školu by měla probíhat kratší dobu, v klidu a pohodě, úkoly by se měly střídat a dítě by mělo povzbuzováno a chváleno (Matějček, 2000).

Když do školy nastoupí dvojčata, znamená to pro jejich rodiče větší časovou zátěž.

Zejména v prvních dvou třídách, protože se musí věnovat každému dítěti zvlášť. Problémy spojené se školním prospěchem a přípravou do školy mohou být náročnější i proto, že u dvojčat se častěji vyskytuje lehká mozková dysfunkce spojená se specifickými poruchami učení (např. dyslexie, dysgrafie). S nástupem do školy se také zřetelněji projeví zrcadlový efekt dvojčat, tzn., že jedno je levák a druhé pravák. Také rukopisy a podpisy dvojčat jsou

odlišné. Poměrně často se stává, že učitelé zvolí k dvojčatům nevhodný přístup. Většinou to znamená, že je učitelé navzájem srovnávají a porovnávají, nebo je berou jako jednotku, bez individuálního přístupu ke každému z nich. Mnohdy si pletou jejich podobu i jména a stává se, že zapíše známku nesprávnému dvojčeti. Děti tyto nespravedlnosti vůči sobě pociťují velmi citelně a často se s tím těžko srovnávají (Rulíková, 2002).

Matějček (2000) uvádí, že problémy, které se objevují u dětí školního věku se dělí do dvou větších oblastí:

- a) školní prospěch
- b) společenská situace

Příčiny problémů spojených se školním prospěchem mohou mít různý charakter. U dítěte se může jednat o nižší nadání, lehkou mozkovou dysfunkci, problémy spojené se specifickými poruchami učení, smyslová vada, probíhající onemocnění, ale i o napjatou situaci v rodině nebo rozvod rodičů. Některé děti se hůře začleňují do kolektivu svých vrstevníků, mohou být více úzkostné, plaché nebo motoricky méně šikovné. Škola pro dítě znamená soutěž, děti stále v něčem měří síly a pokud je dítě z nějakého důvodu kolektivem odmítáno, mohou u něho vzniknout pocity méněcennosti. Pro dítě má začlenění do kolektivu vrstevníků velkou hodnotu a posměšky nebo nepřízeň velmi těžce prožívá (Matějček, 2000).

Podle Janošové (2008) škola jako instituce vyhovuje více dívkám než chlapcům. Bylo zjištěno, že chlapci dosahují až třikrát častěji než dívky nižších školních výkonů. Častěji je u nich diagnostikována školní nezralost a počtem výskytu specifických poruch učení převyšují počet stejně postižených dívek. Pokud mají děti ve škole slabší prospěch, může to způsobit zhoršování vztahu ke škole a vzdělávání. Tento postoj může negativně ovlivnit přípravu na budoucí povolání a s tím související riziko dalších sociálních potíží, které s sebou přináší nižší úroveň vzdělání.

3 RODINA A DVOJČATA

Rodina je již od pradávna významnou společenskou jednotkou a je biologicky významná pro udržení lidstva. Rodina člověku zprostředkovává vrůstání do jeho kultury a společnosti a pro dítě je zároveň prvním modelem společnosti, s jakým se setkává. Rodina předává dítěti sociální dovednosti tím, že ovlivňuje jeho osobní vývoj a jeho vztahy k ostatním lidem. V podstatě neexistuje žádný typ společnosti, který by rodinu tvořenou rodiči, dětmi nebo i prarodiči nevnímal jako svůj základní článek. Mezi důležité hodnoty dospělého člověka patří mít stálého partnera a děti, a proto je i pro něj rodina nepostradatelnou institucí (Matoušek, 1997).

Rodinu můžeme označit jako základní, primární a neformální sociální skupinu, která může mít různou vnitřní strukturu, velikost a vazby na společnost. Význam rodiny se vztahuje zejména k dítěti, protože mu zajišťuje ochranu, lásku a zabezpečení. V rodině se dítě učí mluvit, dodržovat pravidla, reagovat na svět kolem sebe, učí se respektu k jiným lidem a komunikaci (Přadka, Knotová, Faltýsková, 2004).

Dnešní rodina se vyznačuje demokratizací vztahů a ekonomickou aktivitou vdaných žen. Důsledkem je klesající stabilita rodiny, protože dnešní rodina je založena zejména na emocionálních vazbách, které jsou velmi křehké a nestabilní. Stabilita současné rodiny je založena zejména na vnitřních stabilizačních faktorech, mezi které patří zejména osobnostní charakteristiky manželů a jejich sociální, ekonomická a citová vyzrálost (Klapilová, 2000).

3.1 Funkce rodiny a rodinné systémy

Rodina plní různé funkce jak ve vztahu ke svým členům, tak ve vztahu ke společnosti. Nejčastěji se uvádějí tyto funkce (Klapilová, 2000):

- Biologická a reprodukční funkce – jde o sexuální vztah muže a ženy za účelem plození dětí
- Emocionální funkce – význam této funkce stále narůstá, důraz je kladen zejména na vzájemné porozumění, lásku a emoce
- Ekonomická funkce – patří také mezi významné a pro spoustu rodin je nejdůležitější funkcí, spočívá v materiálním zajištění členů rodiny a ve vytváření statusu

- Socializační a výchovná funkce – tato funkce zahrnuje socializaci dětí a sociální kontrolu

Rodinu dle Sobotkové (2001) můžeme také definovat jako systém. Systémové myšlení zahrnuje rodinu v kontextu prostorovém i časovém. Každý rodinný systém je složený z různých subsystémů, z nichž mezi nejdůležitější patří:

- Manželský (partnerský) subsystém – je základní, protože zasahuje do všech vývojových fází životního cyklu rodiny. Vzájemné vztahy mezi manželi, způsoby jak zvládají konflikty, řeší různé situace, plánují a uspokojují své potřeby ovlivňují i vývoj dětí
- Subsystém rodič–dítě – rozšiřuje hranice manželského systému. Příchod dítěte na svět je většinou radostnou událostí, ale je to i období náchylné ke krizím. Pokud se v tomto subsystému vyskytnou problémy, signalizují instabilitu rodiny
- Sourozenecký subsystém – podněcuje dítě ke spolupráci, vzájemné podpoře, učí ho kompromisům a vyjednávání. Nabyté zkušenosti může dítě uplatnit nejen mezi jinými dětmi, ale i v dalším životě

V rodinách mohou být přechodně vytvořeny i jiné subsystémy (koalice), například matka – mladší dítě, otec – dcera, dvojčata spolu navzájem, jejichž delší přetrvávání signalizuje potíže v rodině. Hranice mezi členy rodiny by měly být jasně vymezené a srozumitelné pro všechny členy rodiny. V opačném případě je pravděpodobnost rodinné dysfunkce vyšší (Sobotková, 2001).

3.2 Role rodiny při utváření identity

Jak uvádí Sobotková (2001), o identitě mluvíme zejména z hlediska individuálního vývoje. Pokud přistupujeme k identitě ze systémového hlediska, hovoříme o rodinné identitě. Rodinná identita obsahuje vědomí vzájemné blízkosti, sounáležitosti a zájmu, souvisí také se soudržností rodiny. Je pojímána jako „my“ dané rodiny, jde o společné řešení problémů, uskutečňování rodinných rolí, oddělení od ostatních sociálních systémů.

3.2.1 Rodina v předškolním a mladším školním věku

V předškolním věku už děti začínají samy sebe chápat jako subjekt a vytváří tak vědomí vlastní identity. Na vytváření identity dítěte v předškolním období má velký vliv ztotožnění s rodiči, které mu pomáhá diferencovat žádoucí i nežádoucí vlastnosti a projevy chování. Dítě v předškolním věku rodiče vnímá jako emocionálně významnou autoritu, ideál, se kterým se identifikuje. Identifikace s rodiči u dětí zvyšuje pocit jistoty a bezpečí. Pokud se rodina rozpadne, předškolní dítě ještě není schopno pochopit příčinu rozvodu (Vágnerová, 2000).

I v mladším školním období je pro dítě příslušnost k rodině součástí jeho identity. Rodina stále uspokojuje většinu jeho potřeb. Úplná rodina zahrnuje nejen oba rodiče, ale i sourozence nebo prarodiče. Sdílení života a stálá přítomnost rodičů, kteří o dítě projevují zájem a jsou mu nablízku, když to potřebuje, je považováno za velmi důležité pro funkční vztah mezi rodiči a dítětem školního věku. Rodiče jsou pro dítě stále autoritou, jejíž rozhodnutí přijímá a slouží stále jako vzor určitého způsobu chování. Ve školním věku rodiče ovlivňují dítě přímo tím, že rozhodují o určitých věcech, například co se bude dítě učit a jakým aktivitám se bude věnovat. Rodiče jsou stále pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí. V mladším školním věku se dcery více identifikují s matkami a synové s otci, rodiče tak představují určitý model chování pro budoucnost. V rodině školáka již existuje konstelace rolí se svým specifickým významem, určitý styl komunikace, individuální preference a vazby mezi členy rodiny. V případě rozpadu rodiny ztrácejí děti mladšího školního věku jistotu existence rodinného zázemí (Vágnerová, 2000).

Role matky v období mladšího školního věku neprochází podstatnou změnou. Daleko výraznější je proměna role otcovské, která představuje pro dítě jinou autoritu než role matky.

Otec podporuje rozvoj dětské samostatnosti a sebejistoty, je důležitým modelem mužské role zejména pro syna, který se učí pomocí identifikace s otcem. Důležité jsou v tomto věku i představy a očekávání, které má otec vůči synovi. Pokud se otec k synovi chová necitlivě a podceňuje ho, může poškodit jeho sebevědomí a narušit vzájemný vztah. Také matka svým názorem a postojem ovlivňuje představu dítěte o otci, což ovšem platí i opačně. Pokud má matka kritický postoj k otci, snižuje tím hodnotu jeho mužské role. Také vzájemné vztahy mezi rodiči jsou pro dítě důležitým modelem vzájemného vztahu mezi mužem a ženou (Vágnerová, 2000).

3.2.2 Způsoby výchovy v rodině

Jak uvádí Gillernová (In Mertin, Gillernová, 2010), rodina je významným sociálním a výchovným prostředím pro vývoj dítěte a slouží zároveň i k uspokojování potřeb svých ostatních členů. Vzájemné vztahy rodičů a dětí jsou ovlivněny způsobem výchovy. Způsob výchovy záleží na vlastnostech rodičů, jejich vzájemném vztahu a osobních problémech. Výchovné interakce v rodině jsou ovlivněny i vlastnostmi, zkušenostmi a projevy dětí. Na styly výchovy mají vliv také sociokulturní podmínky a výchovné tradice.

Langmeier, Krejčířová (2006) uvádějí následující typologii výchovných stylů:

- Autoritativní styl – děti jsou podřízeny autoritě rodiče, důraz je kladený na bezpodmínečnou poslušnost, nerespektuje přání a potřeby dětí
- Liberální styl – je charakteristický tím, že ponechává dítěti co největší volnost a neurčuje dětem hranice a meze
- Demokratický styl – vyjadřuje porozumění a podporu, respektuje dítě jako samostatnou bytost a podporuje jeho iniciativu, je přístupný rozhovorům a přijatelnému řešení konfliktů

3.2.3 Odměny a tresty

Dle Gillernové (In Mertin, Gillernová, 2010) je za nejpříznivější výchovný styl pro správný vývoj dítěte je považován styl demokratické výchovy a láskyplný vztah rodičů. Rodiče by měli dítě akceptovat takové jaké je a na nepřiměřené projevy jeho chování by měli vhodně výchovně působit.

Jak uvádí Langmeier, Krejčířová (2006), výchovné prostředky, kterými může rodič dosáhnout stanovených cílů při výchově, mohou být různé a lze je obměňovat a kombinovat. K upevnování žádoucího a vyhasínání nežádoucího chování u dětí mohou rodiče využít různých výchovných prostředků, mezi něž patří i odměny a tresty:

- Odměny – mohou být hmotné povahy (hračka, sladkost), ale i povahy sociální (pochvala, uznání, pohlazení, projev zájmu)
- Tresty – mají různou podobu, například tělesné tresty, pokárání, zákaz oblíbené činnosti, ale i projev nezájmu, ignorování

Tresty nemají jen negativní účinek, mohou ve výchově působit i pozitivně, mohou dítěti pomoci pochopit co je správné a co ne a pomáhají potlačit nežádoucí chování. K trestům je však třeba přistupovat opatrně, protože pokud jsou nepřiměřené nebo nejsou vhodně používány, mohou mít na vývoj dítěte negativní následky (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Jak uvádí Vítková Rulíková (2009), u dvojčat by se rodiče měli snažit odměňovat i trestat děti individuálně, snažit se rozeznat v různých situacích roli každého z nich a podle toho k nim přistupovat, aby nebylo za prohřešek jednoho, potrestáno druhé dvojče.

3.2.4 Výchova dvojčat v samostatné jedince

Dle Vítkové Rulíkové (2009) se všichni rodiče se snaží vychovat ze svých dětí jedince, kteří budou samostatní. U rodičů dvojčat je snaha vychovat jedince s vlastní identitou daleko složitější právě proto, že se jedná o dvojčata. Dvojčata čelí neustálému srovnávání a škatulkování. Okolí od nich očekává, že budou stejná a toto očekávání často podněcuje jejich vzájemnou rivalitu. Pro rodiče dvojčat je proto velmi důležité, aby dvojčata podněcovali a podporovali v rozvíjení vlastní individuality. Někteří psychologové doporučují, že dvojčata by kvůli vytváření vlastní identity měla být od sebe oddělována co nejdříve. Rodi-

če dvojčat ale uvádějí, že vazba mezi dvojčaty bývá mnohdy tak silná, že jejich oddělení, třeba jen na krátkou dobu, by pro ně mohlo být spíše traumatem.

Rodiče dvojčat si také často pokládají otázku, jak mezi děti spravedlivě rozdělit pozornost, čas a lásku. Když se narodí děti s určitým časovým odstupem, je pro rodiče mnohem snadnější přistupovat ke každému z nich individuálně. Dvojčata ale dělají všechno ve stejnou dobu a pro rodiče je mnohem složitější věnovat pozornost každému z nich samostatně a přistupovat k nim spravedlivě a vyváženě. Rodiče by proto měli vytvářet příležitosti k tomu, aby byli občas s každým dvojčetem zvlášť a měli tak možnost poznat ho jako jedince, který není ovlivněn svým dvojčetem. Je také dobré dvojčata podporovat ve vyhledávání vlastních zájmů a aktivit. Pro rodiče je to sice organizačně náročnější, ale pokud mají dvojčata odlišné schopnosti a zájmy, je vhodné je v těchto odlišnostech podporovat. V tomto případě je ale třeba brát v úvahu i přání dvojčat. Pokud mají dvojčata stejné zájmy a chtějí být spolu, neměla by být oddělována násilím. Rodiče by také měli při vhodných příležitostech zdůrazňovat a vyzdvihovat jedinečnost a rozdílnost povah každého z dvojčat a umožnit jim tak, aby si užili chvíle pozornosti sami pro sebe. Každé z dvojčat by mělo být oceňováno jednotlivě, například při dosažení sportovního úspěchu a to i na úkor projevům žárlivosti druhého dvojčete. Také ono jistě dostane příležitost k ocenění a rodiče tímto přístupem mohou zvládat přirozenou soutěživost dětí (Vítková Rulíková, 2009).

Nejen rodiče, ale i blízké okolí dvojčat by se měli vyhnout označování dvojčat jako „jednotky“. Pokud je to jen trochu možné, měli by se rodiče snažit volat na dvojčata jejich jména a na každého zvlášť. Také měřítka a očekávání by měly být přizpůsobeny každému dvojčeti zvlášť. Jsou to různí lidé s různými potřebami a rodiče by měli svá očekávání dát do souladu s individuálními potřebami a zájmy každého z dvojčat. Pro posilování vědomí vlastní individuality by každé z dvojčat mělo mít něco, co je jenom jeho (hračky, oblečení). V souvislosti s vlastnictvím věcí by rodiče neměli zapomínat ani na to, že by měli pro každé z dvojčat uchovávat vzpomínky jednotlivě. Jde zejména o fotografie z dětství, kdy si dospělá dvojčata často postesknou nad tím, že jim právě tyto vzpomínky chybí. Na fotce jsou většinou se svým dvojčetem a mnohdy je navíc těžké identifikovat kdo je kdo. Co se týká oblékání, v kojeneckém věku nevádí, když jsou dvojčata oblečena stejně. Později by ale rodiče měli nechat volbu oblečení na dětech. Záleží jen na nich, jestli se budou chtít oblékat stejně, nebo se třeba jen barevně od sebe odlišovat. Přístup rodičů k dvojčatům má

velký vliv na vytváření jejich vlastní identity a na to, jak se budou dál vyvíjet (Vítková Rulíková, 2009).

3.3 Sourozenské vztahy

Dle Vágnerové (2000) jsou sourozenské vztahy v předškolním věku spíše ambivalentního charakteru. Děti spolu navzájem soupeří o rodičovskou pozornost a výhody, ale jsou i spojenci při hrách. Vliv na sourozenské vztahy má mimo jiné i věkový rozdíl. Staršího sourozence mladší děti napodobují a snaží se mu vyrovnat, naopak starší děti učí mladšího sourozence sociálním dovednostem a mohou být vnímány jako zdroj ochrany a bezpečí. Starší dítě se učí i tím, že poučuje mladšího sourozence. Vzájemné vztahy sourozenců jsou ovlivněny i postoji rodičů. Právě v předškolním věku se stává, že dítě špatně přijímá novorozeného sourozence a může se u něho objevit regrese chování, protože se bojí o svou pozici v rodině.

Sourozenské vztahy v mladším školním věku jsou většinou stabilní a až do dospívání se příliš nemění. Sourozenec je pro dítě specifická socializační zkušenost, protože si osvojuje různé sociální dovednosti, které může uplatnit ve vztahu s vrstevníky. Soužití se sourozenci je jedinečné hlavně proto, že se sourozenci se žít musí. Dítě se musí naučit spolupráci a hledat kompromisy při řešení problémových situací. Děti, které žijí se sourozenci, se chovají ke svým vrstevníkům citlivěji a umí se lépe dohodnout. Sourozenská skupina je daná, protože nelze změnit počet, pohlaví ani pořadí sourozenců. Každé dítě v sourozenské skupině má určitou roli, která zvyšuje pravděpodobnost určitého chování a postojů rodičů k němu. Rodiče nemají na všechny své děti stejné nároky a očekávání. Je důležité jak je dítě doma rodiči vnímáno a co od něj očekávají, jestli je považováno za úspěšné nebo neúspěšné. Děti většinou usilují o to, aby naplnili rodičovské představy. Tam, kde je v rodině dvě a více dětí, mohou rodiče srovnávat. Srovnávání dětí je ovlivněno jejich pohlavím, věkem a pořadím. Pokud však rodiče vyzdvihují kvality sourozence, mohou tím snižovat status druhého dítěte (Vágnerová, 2000).

3.3.1 Sourozenecké konstelace

Vágnerová (2000) uvádí, že také pořadí narození ovlivňuje určité osobnostní rysy a způsoby chování. Nejstarší dítě má většinou dominantní pozici. Svým mladším sourozencům předává zkušenosti, ochraňuje je, ale také je mnohdy komanduje. Rodiče na něho mají větší nároky a očekávání a má více zodpovědnosti než budou mít v jeho věku mladší sourozenci.

Dle Lemana (1997) je prostřední dítě v rodině charakterizováno jako to, co se narodilo příliš pozdě a příliš brzy. Prostřední děti často říkají, že měli v dětství pocit, jakoby o ně nikdo nestál. Často byli zatlačováni do pozadí mladšími nebo staršími sourozenci. Prostřední děti se často více upínají na své vrstevníky, protože hledají způsob, jak uspokojit svou potřebu uznání. O prostředních dětech se říká, že jsou dobrými vyjednávači.

Nejmladší děti mají většinou privilegované postavení jako nejmladší člen rodiny. Rodiče jsou k nim tolerantnější a víc jim odpustí. Mezi typické vlastnosti benjamínků patří bezstarostnost a veselí a jsou většinou velmi společenští a oblíbení. Specifickou rolí je pozice jedináčka. Od rodičů se jedináčkům dostává mnoho pozornosti, ale také se od nich mnoho očekává. Tím, že vyrůstají mezi dospělými, často potom říkají, že se cítili jako dospělí a ne jako děti. Často mají také potíže navázat vztah se svými vrstevníky. U některých jedináčků jsou spojeny vlastnosti nejstaršího dítěte i nejmladšího benjamínka (Leman, 1997).

Jak uvádí Leman (1997), mimo jakékoli pořadí jsou v sourozeneckých konstelacích postavena dvojčata. Dvojče, které se narodilo třeba jen o minutu dřív, se ke svému prvenství vždy hrdě hlásí. Dvojčata jsou obvykle v sourozeneckém páru spojením typu vůdčího a přizpůsobivého. Někdy spolu ale celý život soupeří, většinou když jsou stejného pohlaví.

Dle Vítkové Rulíkové (2009) dvojčata spolu soupeří hlavně proto, že se srovnávají se svým dvojčetem a soupeří o pozornost rodičů. Většinou jsou si ale dvojčata jako sourozenci velmi blízká a jsou si často navzájem nejlepšími přáteli, což je dáno tím, že spolu vyrůstají od počátku svého vývoje.

3.3.2 Sourozenci dvojčat

Jak uvádí Rulíková (2002), rodiče by měli své dítě na příchod nového sourozence vždy připravit. Je důležité, aby dítě nebylo příchodem bratra nebo sestry zaskočeno. Dítě by si nemělo myslet, že je narozením sourozence zatlačeno do pozadí a že na ně rodiče nemají kvůli novorozenci čas. Pokud se dítě cítí opomíjeno, bývá následkem zpravidla žárlivost. U dítěte pak převažuje zlost, lítost nad sebou, pocit ublížení a zármutek.

Pokud matka očekává narození dvojčat, bývá často už její těhotenství spojeno s různými komplikacemi a zvýšeným rizikem. Stává se, že její stav vyžaduje dlouhodobější pobyt v nemocnici. Dítě by mělo být seznámeno s tím, proč jeho matka potřebuje speciální péči a je dobré, aby bylo zapojeno do příprav spojených s příchodem dvojčat. S příchodem novorozeneckých dvojčat domů se rodičům stává, že jsou péčí o dva novorozence velmi unaveni a vyčerpáni a nemají dost sil na to, aby se věnovali staršímu dítěti. Děti to většinou nesou velmi špatně a na mladší sourozence žárlí. Doporučuje se proto, aby rodiče dítě zapojili do péče o dvojčata a dali mu tak najevo, že je důležité a že oceňují jeho pomoc. Dvojčátka většinou budí pozornost a přitahují zájem okolí. Sourozenec pak často těžce nese, že se všechno točí jen kolem dvojčat. Je důležité, aby rodiče ubezpečili dítě v tom, že i ono je důležité, snažit se, aby se necítilo odstrčené a upozornili na vhodný přístup k němu i blízké okolí. S přibývajícím věkem staršího sourozence je třeba dbát i na jeho potřebu soukromí a nechat mu jeho osobní prostor, který není narušován mladšími dvojčaty (Rulíková, 2002).

Pokud se do rodiny s dvojčaty narodí mladší sourozenec, může mu nějakou dobu trvat, než se naučí starší dvojčata rozeznávat. Pokud dvojčata tvoří uzavřenou jednotku, musí se mladší sourozenec vyrovnat s tím, že ho mezi sebe nepřijmou. Pokud jsou ale dvojčata opačného pohlaví, může se mladší sourozenec ztotožňovat se sourozencem stejného pohlaví a jeho začlenění mezi sourozence dvojčata je obvykle snazší. Mladší sourozenci se také musí vyrovnávat s tím, že starší dvojčata na sebe upoutávají větší pozornost, že spolu slaví narozeniny, chodí spolu do různých volnočasových aktivit a do školy, mívají společný dětský pokoj, což zdůrazňuje jejich pospolitost. Pokud se dvojčata chovají jako jednotka a okolí k nim takto přistupuje, jejich sourozenci mohou trpět i uvnitř rodiny pocitem izolovanosti a osamění (Rulíková, 2002).

3.4 Specifika rodin s dvojčaty

Jak uvádí Rulíková (2002), pokud se do rodiny narodí dvojčata, čelí rodiče mnoha fyzickým, psychickým, ekonomickým a sociálním nárokům, které mohou nepříznivě narušit jejich vzájemné vztahy i způsob života. Péče o dvojčata je mnohem náročnější než když se do rodiny narodí pouze jedno dítě. Matka obvykle čelí velkému stresu, musí kojit, přebalovat, starat se o dvě malé děti naráz, trpí nedostatkem spánku. Pomoc rodiny, zejména otce nebo prarodičů je pro matku v tomto období velmi důležitá.

Rodiny s dvojčaty také často řeší různé provozní problémy, kterých jsou rodiny s jedním dítětem ušetřeny. Určitá znevýhodnění se u rodin s dvojčaty mohou vyskytnout již v nejmladším věku dvojčat. Maminky se často potýkají s běžnými věcmi, jako jsou úzké výtahy a nájezdy v obchodech a u lékaře, mají daleko složitější cestování MHD, vlaky i autobusy. V mateřských a rodinných centrech bývají zase aktivity pro rodiny s malými dětmi uzpůsobeny tak, že s každým dítětem pracuje jeden dospělý člověk (plavání, pohybové i výtvarné činnosti) a rodičům tak nezbývá, než s sebou vzít dalšího dospělého. Starší dvojčata mohou být vyloučena z dětských oslav, protože pokud hostitel nechce pozvat obě děti, nepozve raději žádné. Nemohou být také obě přijata do týmů nebo organizací které přijímají pouze jedno dítě (Vítková Rulíková, 2009).

Jak uvádí Vítková Rulíková (2009), rodiny s dvojčaty čelí v určitých životních situacích i velmi specifickým problémům. Obtížnou situací pro rodinu může být narození jednoho nebo obou dětí s fyzickým nebo mentálním postižením, případně s poruchou chování. Proces vzniku dvojčat bývá někdy spojen s určitými vrozenými vadami jako je třeba rozštěp patra nebo srdeční vada. Za nejčastěji se vyskytující postižení u dvojčat je označována dětská mozková obrna, která je častější u dvojčete B. S rizikem předčasného porodu dvojčat souvisí i nízká porodní hmotnost dětí. Protože jsou předčasně narozená dvojčata umísťována do inkubátorů, může dojít vlivem kyslíku také k poškození nezralé oční sítnice a ke vzniku oční vady. S nástupem do mateřské školy se více projevují řečové problémy dvojčat a ve školním věku specifické problémy učení a lehká mozková dysfunkce. Pro rodiče dvojčat je postižení jednoho z nich o to těžší, že vedle postiženého dítěte vidí vyrůstat jeho zdravé dvojče. Rodiče dvojčat se mohou dostat do smutné situace, když jedno z dvojčat při porodu nebo těsně po něm zemře. Jsou vystaveni extrémní situaci, kdy se najednou radují z narození dítěte a zároveň prožívají zoufalství ze smrti. Každé dítě je pro rodiče důležité a

nezáleží na tom, jak dlouho nebo krátce je s nimi. V této situaci se rodiče často ptají jak se s touto ztrátou vyrovnat a jestli říci zbylému dítěti, že pocházelo z dvojčat.

Proč a v čem je výchova dvojčat jiná? Pokud se rodičům narodí pouze jedno dítě, mohou se rozhodnout jestli budou mít další děti a mohou si mezi nimi zvolit věkový rozdíl. Způsob a styl výchovy v rodině je ovlivněn i pořadím narození dětí. Pořadí narození totiž ovlivňuje určité osobnostní rysy a způsoby chování. Dvojčata jsou ale téměř vždy na stejné vývojové úrovni, dělají všechno společně a ve stejnou dobu, mimo jakékoli pořadí (Vítková Rulíková, 2009).

„ Z vlastních chyb se při výchově většinou učíme všichni, s dvojčaty však žádná „druhá šance“ v tomto případě není. Pokud rodič dětí narozených po sobě udělá nějakou výchovnou chybu, může se jí u druhého dítěte vyvarovat. Ale s dvojčaty, které procházejí všemi věkovými a výchovnými stupni zároveň, nemá rodič možnost učit se ze získaných zkušeností. Rodiče dvojčat tedy nemají možnost zpětné vazby a korekce ve výchově“ (Vítková Rulíková, 2009, str. 146).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POPIS VÝZKUMU

4.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkum je zaměřen na rodiny s dvojčaty a na dnes již dospělá dvojčata. Formulace výzkumného problému zní: „Jak rodiče vnímají a podporují vlastní identitu dvojčat v předškolním a mladším školním věku a jak tuto podporu vlastní identity vnímala v dětství dnes již dospělá dvojčata?“

Cílem výzkumu je zmapovat problematiku vytváření vlastní identity dvojčat v předškolním a mladším školním věku a přístup rodičů k vytváření vlastní identity dvojčat.

Konkrétně byly stanoveny tyto dílčí cíle:

- 1) Zjistit, jakým způsobem vnímají a podporují rodiče vlastní identitu dvojčat
- 2) Zjistit, jak dnes již dospělé dvojčata vnímala podporu vytváření své vlastní identity
- 3) Zjistit, jaké vztahy a vazby mají dvojčata mezi sebou

4.1.1 Výzkumné otázky

Vzhledem ke stanoveným cílům výzkumu, byly položeny následující výzkumné otázky:

- a) Jakým způsobem vnímají a podporují rodiče vlastní identitu dvojčat?
- b) Jak dnes již dospělá dvojčata vnímala podporu vytváření své vlastní identity?
- c) Jaké vztahy a vazby mají dvojčata mezi sebou?

4.2 Fáze výzkumného projektu

Vzhledem k citlivému tématu a s ohledem na získání poměrně problematického a málo početného výzkumného souboru bylo třeba získat předběžné souhlasy osob, které by se výzkumu na dané téma byly ochotny zúčastnit. V první fázi byl proto proveden výběr výzkumného souboru, který spočíval v oslovení vytipovaných respondentů, obeznámení je s tématem diplomové práce a získání jejich předběžného souhlasu s poskytnutím rozhovo-

ru. Část respondentů jsem znala osobně a dostala jsem od nich možnost získat kontakty na další rodiny s dvojčaty a dospělá dvojčata, kteří by byli ochotni se do tohoto výzkumu zapojit.

Druhá fáze spočívala ve stanovení konkrétního záměrného výzkumného souboru. Byl také proveden jeden předvýzkumný rozhovor s rodiči dvojčat a byl jim předložen k vyplnění anamnestický dotazník. Na základě tohoto rozhovoru byly polostrukturované otázky a anamnestický dotazník upraveny tak, aby bylo možné od dalších respondentů získat co nejpodrobnější informace.

Ve třetí fázi proběhla jednotlivá setkání s respondenty za účelem uskutečnění rozhovorů. V úvodu každého setkání byl respondentům předložen k vyplnění anamnestický dotazník. Po vyplnění dotazníku následovaly polostrukturované rozhovory.

Ve čtvrté fázi byly na základě zjištěných informací z rozhovorů a anamnestických dotazníků zpracovány anamnézy rodin s dvojčaty a dospělých dvojčat.

V páté fázi byla provedena analýza polostrukturovaných rozhovorů a rodinných anamnéz.

Šestá fáze spočívala ve vytvoření závěrů z výzkumu a uzavření výzkumného projektu.

4.3 Výzkumný soubor

Výběr výzkumného souboru byl záměrný. Aby byla validita získaných dat co nejobektivnější, byly vytvořeny dva různé výzkumné soubory, ve kterých je zahrnuto celkem 12 respondentů.

První výzkumný soubor tvoří šest rodin, ve kterých se narodila dvojčata, nyní předškolního nebo mladšího školního věku. Z tohoto výzkumného souboru pět rodin vychovává kromě dvojčat ještě další dítě. Tři rodiny vychovávají dvojčata předškolního věku a další tři rodiny dvojčata mladšího školního věku. Osloveni byli a výzkumu se zúčastnili rodiče dvojčat.

Druhý výzkumný soubor tvoří tři sourozenecké páry dospělých dvojčat, z toho 2 páry žen ve věku 25 a 36 let a jeden pár mužů ve věku 37 let. Dospělá dvojčata byla oslovena jednotlivě, rozhovor proběhl s každým zvlášť, bez přítomnosti druhého dvojčete.

Bližší jsou výzkumné soubory popsány v podkapitole 4.5.1. Jako zajímavost lze uvést, že jedna rodina s dvojčaty, která se výzkumu zúčastnila, vychovává dvoje dvojčata s věkovým rozdílem tři let, nyní oboje mladšího školního věku a jeden respondent z dvojice dospělých

dvojčat má sám jako rodič dvojčata a výzkumu se zúčastnil současně jako rodina s dvojčaty.

4.4 Použité metody a výzkumné strategie

Vzhledem k typu výzkumného problému a výzkumným souborům byl zvolen kvalitativní typ výzkumu. Jako základní výzkumná metoda byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Tyto rozhovory byly doplněny anamnestickými dotazníky od respondentů.

4.4.1 Anamnestický dotazník

Před zahájením rozhovorů byl respondentům předložen k vyplnění dotazník, který obsahoval otázky na základní anamnestické údaje jak rodin tak jednotlivců. Pro každý výzkumný soubor byl zpracován odlišný anamnestický dotazník s ohledem na zjišťované skutečnosti. Dotazník byl zaměřen zejména na osobní údaje, údaje o rodině, škole, zaměstnání, finanční zabezpečení. Na základě informací z vyplněných dotazníků a z údajů získaných z rozhovorů, byly vypracovány anamnézy, které dokreslují a přibližují oba výzkumné soubory. Vzory dotazníků pro rodiny s dvojčaty a pro dospělá dvojčata jsou uvedeny v příloze č. 1 a v příloze č. 2.

4.4.2 Polostrukturované rozhovory

Miovský (2006) uvádí, že polostrukturovaný rozhovor patří mezi nejrozšířenější metodu rozhovoru. Vyžaduje ale na rozdíl od nestrukturovaného rozhovoru náročnější a pečlivou přípravu. Tato příprava spočívá zejména v tom, že je třeba si vytvořit schéma, které bude pro tazatele závazné. Schéma tvoří okruhy otázek, které budeme respondentům pokládat. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je zejména to, že je možné některé pasáže ponechat více na tazateli včetně pořadí otázek, můžeme klást různé doplňující otázky, kterými si ověřujeme správné pochopení a interpretaci, čímž lze maximalizovat výtěžnost rozhovoru.

Polostrukturovaný rozhovor tohoto výzkumu byl členěn dle Miovského (2006) na 4 fáze:

1. Na přípravnou a úvodní část rozhovoru. V této fázi proběhlo navázání kontaktu, informace o tom, co od respondentů očekávám, o účelu rozhovoru, o době trvání rozhovoru, byl získán souhlas s poskytnutím rozhovoru a dohodnuto místo, kde rozhovor proběhne. Termín a místo realizace rozhovorů bylo určeno na základě požadavku respondentů. Všichni

respondenti byli ujištěni, že jim bude zachována anonymita, proto jsou jména v rozhovorech a anamnézách označena jen počátečním písmenem. Všechny rozhovory byly nakonec vedeny v domácnostech respondentů, měla jsem tedy možnost pozorovat i jejich děti a částečně poznat rodinnou atmosféru. V rozhovorech č. 5 a č. 6 prvního výzkumného souboru hovořila pouze matka, i když otec byl přítomen, ale rozhovoru se nechtěl zúčastnit. Potvrdil, že mají s matkou na výchovu dětí stejný názor a s jeho souhlasem matka hovořila za oba.

2. Vzestupná fáze rozhovoru s upevněním kontaktu. Tato fáze proběhla po vzájemném neformálním uvítání, kdy byli respondenti ještě jednou stručně seznámeni s účelem rozhovoru a proběhlo vyplnění anamnestických dotazníků. Respondenti byli následně požádáni o záznam rozhovoru na diktafon – audiozáznam.

Jak uvádí Miovský (2006), audiozáznam umožňuje kvalitně zachytit hovor, sílu hlasu, doprovodné zvuky, vady řeči, případně špatné vyjadřovací schopnosti a jeho nespornou výhodou pro tazatele je následná autentičnost rozhovoru.

Z prvního výzkumného souboru vyslovilo souhlas s pořízením audiozáznamu 5 rodin s dvojčaty a jeden pár dospělých dvojčat. Jedna rodina s dvojčaty a dva páry dospělých dvojčat umožnili tazateli pořídit si z rozhovoru poznámky na místě.

3. Samotné jádro rozhovoru bylo tvořeno kladením otázek. Jeden výzkumný soubor tvořili oba rodiče, případně jeden rodič (matka) dvojčat a druhý výzkumný soubor tvořila dospělá dvojčata. Pro každý výzkumný soubor byly otázky zpracovány samostatně a odlišně tak, aby bylo možné získat z nich co nejvíce potřebných informací. Respondentům byly položeny následující otázky.

Otázky pro rodiče dvojčat:

Úvodní otázky:

1. Souhlasíte s pořízením tohoto rozhovoru?
2. Byl/a jste informován/a o účelu tohoto rozhovoru?
3. Jak jste reagovali na to, že se vám narodí dvojčata? Co vás prvně napadlo?

Hlavní otázky:

4. Popište prosím, jak se vaše dvojčata vyvíjela, jejich psychický, motorický vývoj, jestli to byl vývoj běžný nebo problematický, zda se vyvíjela rovnoměrně se svými vrstevníky případně dalšími sourozenci?
5. Jaké bylo u dvojčat období prvního vzdoru? V jakém věku? Popište prosím projevy, odlišnosti, náročnost.
6. Popište prosím, jak přistupujete k oběma dětem. Jestli stejně, nebo děláte rozdíly, případně i s ohledem na pohlaví?
7. Jakých rozdílů si mezi dvojčaty všímáte?
8. Jaké vlastnosti mají vaše dvojčata?
9. Jak podporujete dvojčata v odlišnostech? Jsou tím myšleny zájmy, oblékání, nadání?
10. Chtějí dvojčata dělat společné věci?
11. Jak se vám daří rozdělovat pozornost a lásku mezi obě děti?
12. Jak se dvojčata k sobě chovají navzájem, jaké mají mezi sebou vazby a vztahy?
13. Jak dvojčata snáší vzájemné odloučení?
14. Můžete prosím popsat vzájemné sourozenecké vztahy dvojčat s ostatními sourozenci?
15. Jak dvojčata komunikují se svým okolím – vrstevníci, školka, škola? Umí se začlenit do kolektivu nebo si vystačí mezi sebou?
16. Jak se k vašim dvojčatům chová jejich okolí (kamarádi, prarodiče,...)?
17. Které období ve vývoji vašich dvojčat bylo pro vás nejnáročnější a proč, v jakých směrech?

Otázky pro dospělá dvojčata

Úvodní otázky:

1. Souhlasíte s pořízením tohoto rozhovoru?
2. Byl/a jste informován/a o účelu tohoto rozhovoru?

Hlavní otázky:

3. Popište prosím, jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak (například tresty, trávení volného času)?
4. Popište prosím, jak vás podporovali v odlišnostech (zájmy, nadání, oblékání)?
5. Popište prosím vzájemné vazby a vztahy se svým dvojčetem, případně dalšími sourozenci (rivalita, žárlivost,..)?
6. Můžete prosím popsat, jak jste snášeli vzájemné odloučení?
7. Popište prosím vztahy s vašimi vrstevníky ve školním věku? Měli jste společné kamarády, nebo jste si vystačili sami mezi sebou?
8. Jak k vám přistupovali učitelé a širší okolí (prarodiče, kamarádi,..)?
9. Do kdy jste měli potřebu držet převážně při sobě?
10. Můžete prosím popsat vaše vzájemné vztahy mezi sebou nyní?

4. V závěrečné fázi rozhovoru, po zodpovězení všech otázek, bylo všem respondentům poděkováno za poskytnutý rozhovor a proběhlo neformální a přátelské rozloučení. Přepsané rozhovory rodin s dvojčaty jsou uvedeny v příloze č. 3 a dospělých dvojčat v příloze č. 4.

Postup při zpracování polostrukturovaných rozhovorů byl následující:

Rozhovory, které byly nahrávány na diktafon, byly následně zpracovány jako doslovná transkripce, tedy převádění mluveného projevu do písemné podoby (Hendl, 2008). Tento postup lze hodnotit jako jeden z nejnáročnějších kroků v realizaci výzkumu.

Dalším krokem bylo abstrahování signifikantních slovních spojení a to na základě podrobného studia uskutečněných rozhovorů. V textu byly barevně označeny pasáže, které se týkaly určitých tématických celků (kategorií). Tyto tématické celky odpovídaly výzkumným otázkám. Každému z hlavních témat byla přiřazena jedna barva, kterou se označovala všechna místa v textu, která se jednotlivých tématických celků týkala (Miovský, 2009).

4.5 Výsledky výzkumu

Na základě vyhodnocených anamnestických dotazníků a získaných informací z polostrukturovaných rozhovorů, byly pro dokreslení výzkumných souborů a analýzy výsledků výzkumu zpracovány anamnézy rodin s dvojčaty a jednotlivých dospělých dvojčat. Čísla jednotlivých anamnéz odpovídají číslům respondentů polostrukturovaných rozhovorů.

4.5.1 Anamnézy - rodiny s dvojčaty

Rodina č.1

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 36 let a otcí 44 let. Vychovávají celkem tři děti, jedenáctiletého chlapce a tříletá dvojčata - dívky. Otec má středoškolské vzdělání a je zaměstnaný ve státní správě, matka má vzdělání vyšší odborné a v současné době je s dvojčaty na rodičovské dovolené. Finanční zabezpečení rodiny je průměrné, rodina žije sama v malém dvoupokojovém bytě, který není velikostně vyhovující s ohledem na tři děti. Větší byt si ale z finančních důvodů nemohou dovolit. Zejména starší chlapec už vyžaduje určité soukromí, které mu ovšem není možné s ohledem na uspořádání bytu poskytnout.

Dvojčata byla počata přirozenou cestou, jsou dvojvaječná a narodila se o tři týdny dřív. Jejich zdravotní stav byl po narození dobrý a rodiče hodnotí jejich vývoj jako normální. Převážná část péče o děti spočívá na matce, zejména proto, že je stále doma na rodičovské dovolené. Otec se ale do péče o děti aktivně zapojuje a pomáhá i s péčí o domácnost. Starší chlapec chodí na základní školu a dvojčata zatím mateřskou školu nenavštěvují.

Oba rodiče uplatňují demokratický styl výchovy a vzájemné vztahy mezi všemi dětmi hodnotí jako výborné. Také vzájemné vztahy mezi sebou a atmosféru v rodině hodnotí oba rodiče kladně.

Rodina č. 2

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 32 let, otcí 37 let. Vychovávají tři děti, šestiletou dívku a tříletá dvojčata - dívky. Oba rodiče jsou zaměstnaní, matka má středoškolské vzdělání a pracuje ve státní správě, otec má vyšší odborné vzdělání a pracuje v soukromém odvětví. Rodina žije sama v novém rodinném domě a finanční zabezpečení rodiny je hodnoceno jako výborné.

Dvojčata jsou dvojvaječná, stejného pohlaví, byla počata přirozenou cestou a narodila se v termínu. Jejich zdravotní stav a vývoj je dobrý. Péče o děti je rovnoměrně rozložena mezi oba rodiče, kteří uplatňují demokratický styl výchovy. Všechny tři děti navštěvují stejnou mateřskou školu, dvojčata jsou ve stejné třídě. Rodiče s mateřskou školou spolupracují a přístup pedagogů k dětem hodnotí jako spravedlivý. Rodina žije v blízkosti obou prarodičů dětí a kladně hodnotí jejich pomoc s péčí o všechny děti.

Děti nejsou zapojovány do péče o domácnost, nemají uloženy žádné povinnosti. Vztahy mezi všemi dětmi a i rodině jsou hodnoceny jako výborné, i když u starší dcery lze vysledovat určitou žárlivost vůči mladším sestrám. Jako zajímavost lze uvést, že také otec dětí pochází z dvojčat a výzkumu se zúčastnil i jako dospělý jednatel.

Rodina č. 3

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 37 let, otcí 43 let. Vychovávají celkem tři děti, desetiletá dvojčata – chlapce a pětiletého chlapce. Oba rodiče jsou zaměstnaní, otec má vysokoškolské vzdělání, matka má středoškolské vzdělání, oba pracují ve státní správě. Rodina žije v rodinném domě s rodiči matky a obývá celé jedno patro domu. Finanční zabezpečení rodiny je dobré.

Dvojčata jsou jednovaječná, byla počata přirozenou cestou, narodila se v termínu. Jejich zdravotní stav je dobrý, ale jejich psychomotorický vývoj je rodiči hodnocen jako pomalejší.

Péče o děti spočívá především na matce. Vzhledem k tomu, že rodina žije v domě s prarodiči, pomáhá často matce s péčí o děti i babička. Rodiče uplatňují demokratický styl výchovy.

Mladší syn navštěvuje mateřskou školu, dvojčata chodí na základní školu, do stejné třídy. Dvojčata jsou ve škole hodnocena jako pomalejší, rodiče se školou spolupracují částečně, tzn. pokud se vyskytnou problémy a pravidelné návštěvy třídních schůzek.

Vztahy mezi všemi dětmi rodiče hodnotí jako dobré. Všechny děti mají v domácnosti své povinnosti, které si musí plnit. Vzájemné vztahy rodičů a atmosféra v rodině jsou také hodnoceny jako dobré.

Rodina č. 4

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 34 let, otci 37 let. Vychovávají dvě děti, čtyřletá dvojčata – chlapce a dívku. Oba rodiče jsou zaměstnaní, otec má vysokoškolské vzdělání a pracuje v soukromé firmě, matka má středoškolské vzdělání a je zaměstnaná ve státní správě. Rodina žije sama v novém rodinném domku a finanční hodnocení rodiny je hodnoceno jako průměrné.

Dvojčata jsou dvojvaječná, různého pohlaví, byla počata přirozenou cestou a narodila se v termínu. Jejich zdravotní stav a vývoj je dobrý. Péče o děti je rovnoměrně rozložena mezi oba rodiče, kteří uplatňují demokratický styl výchovy. Obě děti navštěvují v místě bydliště stejnou mateřskou školu, rodiče hodnotí přístup pedagogů k dětem jako spravedlivý, s ohledem na rozdílná pohlaví. Rodiče velmi kladně hodnotí výraznou pomoc prarodičů v péči o děti.

Vztahy mezi dětmi jsou dobré, do chodu domácnosti ještě nejsou zapojeny, nemají uloženy žádné povinnosti. Vzájemné vztahy rodičů a atmosféra v rodině jsou dobré.

Rodina č. 5

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 45 let a otci 52 let. Vychovávají celkem tři děti, osmnáctiletého syna a desetiletá dvojčata – dívky. Oba rodiče jsou zaměstnaní, otec má vysokoškolské vzdělání a pracuje ve školství, matka má středoškolské vzdělání a pracuje jako živnostník. Rodina žije sama ve velkém třípokojovém bytě, finanční zabezpečení rodiny je dobré.

Dvojčata jsou dvojvaječná, byla počata přirozenou cestou, narodila se v termínu a jejich vývoj a zdravotní stav rodiče hodnotí jako výborný. Péče o děti je rovnoměrně rozdělena

mezi oba rodiče, kteří uplatňují demokratický styl výchovy. Starší syn chodí na střední školu, dvojčata jsou na základní škole ve stejné třídě. Děti jsou ve škole hodnoceny jako bezproblémové, rodiče se školou spolupracují, přístup pedagogů k dvojčatům hodnotí kladně.

Vztahy mezi dvojčaty a starším bratrem rodiče hodnotí jako napjaté. Existuje zde určitá žárlivost staršího sourozence na mladší sestry. Ovšem vzájemný vztah dvojčat je výborný. Děti mají v rodině rovnoměrně rozloženy povinnosti, podílí se na chodu domácnosti. Atmosféra v rodině a vztah rodičů jsou také hodnoceny jako výborné.

Rodina č. 6

Jedná se o úplnou rodinu, matce je 42 let a otci 43 let. Vychovávají čtyři děti, dvoje dvojčata. Starší dvojčata – chlapec a dívka mají 10 let, mladší dvojčata – dvě dívky mají 7 let. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání a oba jsou zaměstnaní. Otec pracuje v mediálním odvětví a matka pracuje ve školství. Rodina žije sama ve velkém třípokojovém bytě, finanční zabezpečení rodiny je hodnoceno jako dobré.

Vzhledem k dlouhodobým zdravotním problémům matky, se manželům nedařilo mít děti přirozenou cestou. Proto byly všechny děti počaty asistovanou reprodukcí. Starší dvojčata jsou dvojvaječná, opačného pohlaví, narodila se předčasně ve 32 týdnu těhotenství. Mladší dvojčata jsou jednovaječná, stejného pohlaví, a také se narodila předčasně v 34 týdnu těhotenství. I přes problémy spojené s předčasným narozením je zdravotní stav a vývoj všech čtyř dětí dobrý.

Rodiče uplatňují demokratický styl výchovy, ale převážná část péče o děti spočívá především na matce, vzhledem k velkému pracovnímu vytížení otce. Všechny děti navštěvují stejnou základní školu, jak starší, tak i mladší dvojčata chodí do stejné třídy. Rodiče se školou spolupracují, přístup pedagogů k dětem hodnotí kladně.

Všechny děti mají v rodině své povinnosti, všichni si navzájem pomáhají a vztahy mezi všemi dětmi i rodiči jsou hodnoceny jako výborné. Rodiče uvádí, že rodina je hodně soudržná a vzhledem ke svému neobvyklému složení je okolím vnímána za „exotickou rodinu“.

4.5.2 Anamnézy - dospělá dvojčata

Dvojče č. 1

Pan I. je ženatý, je mu 37 let a pochází z jednovaječných dvojčat. Má staršího sourozence, bratra, kterému je 41 let. Vyrůstal v úplné rodině. Má vyšší odborné vzdělání a pracuje jako pedagogický pracovník. Se svou rodinou žije v bytě, má dvě děti, chlapce ve věku devět a tři roky a finanční zabezpečení rodiny hodnotí jako výborné.

Se svým bratrem dvojčetem navštěvovali stejnou mateřskou, základní, střední i vyšší odbornou školu. Nyní mají stejné zaměstnání u stejného zaměstnavatele. Se svou původní rodinou je neustále v kontaktu, navzájem se navštěvují, pomáhají si a vzájemné vztahy v rodině i mezi sourozenci hodnotí jako velmi intenzivní a výborné.

Se svým bratrem – dvojčetem mají i stejnou zálibu, hudbu, které se intenzivně věnují jak v profesním životě, tak ve volném čase. Sami o sobě vzájemně říkají, že se jim stávají společné příhody a události, nezávisle na vědomí toho druhého.

Dvojče č. 2

Pan H. je ženatý, je mu 37 let, pochází z jednovaječných dvojčat. Má staršího sourozence, bratra, kterému je 41 let. Vyrůstal v úplné rodině. Má vyšší odborné vzdělání a pracuje jako pedagogický pracovník. Se svou rodinou žije v rodinném domě, má tři děti. Šestiletou dceru a tříletá dvojčata - dívky. Finanční zabezpečení rodiny hodnotí jako výborné.

Se svým bratrem dvojčetem navštěvovali stejnou mateřskou, základní, střední i vyšší odbornou školu. Nyní mají stejné zaměstnání u stejného zaměstnavatele. Se svou původní rodinou je neustále v kontaktu, navzájem se navštěvují, pomáhají si a vzájemné vztahy v rodině i mezi sourozenci hodnotí jako velmi intenzivní a výborné.

Se svým bratrem – dvojčetem mají i stejnou zálibu, hudbu, které se intenzivně věnují jak v profesním životě, tak ve volném čase. Sami o sobě vzájemně říkají, že se jim stávají společné příhody a události, nezávisle na vědomí toho druhého.

Dvojče č. 3

Paní Š. je vdaná, je jí 36 let a pochází z jednovaječných dvojčat. Další sourozence nemá. Vyrůstala v úplné rodině. Má vysokoškolské vzdělání a pracuje ve státní správě. V současné době je těhotná, očekává narození svého prvního dítěte. Žije sama s manželem v novém rodinném domě, finanční situaci rodiny hodnotí jako dobrou.

Se svým dvojčetem sestrou jako děti navštěvovaly stejnou mateřskou, základní i střední školu. Rozdělily se teprve s nástupem na vysokou školu. Atmosféru a vztahy ve své původní rodině hodnotí jako výborné, stejně jako vzájemné vztahy se svou sestrou, navzájem si stále pomáhají. Sama sebe paní Š. hodnotí jako více uzavřenou, citlivější a méně průbojnou.

Dvojče č. 4

Paní R. je vdaná, je jí 36 let a pochází z jednovaječných dvojčat. Další sourozence nemá. Vyrůstala v úplné rodině. Má vysokoškolské vzdělání a začala pracovat po rodičovské dovolené v soukromé firmě. Má dvě děti, chlapce ve věku pěti let a tříletou dívku. Rodina žije sama v rodinném domě a finanční zabezpečení rodiny je hodnoceno jako dobré.

Se svým dvojčetem sestrou jako děti navštěvovaly stejnou mateřskou, základní i střední školu. Rozdělily se teprve s nástupem na vysokou školu. Atmosféru a vztahy ve své původní rodině hodnotí jako výborné, stejně jako vzájemné vztahy se svou sestrou, navzájem si stále pomáhají. Sama sebe paní R. hodnotí jako ráznou, otevřenou a z dvojčat jako více průbojnou.

Dvojče č. 5

Slečna G. je svobodná, je jí 25 let a pochází z jednovaječných dvojčat. Má mladšího bratra, kterému je 12 let. Má středoškolské vzdělání a pracuje v zemědělství. Stále žije v rodinném domě u svých rodičů, vyrůstala v úplné rodině. K domu patří rozlehlé hospodářství s množstvím zvířat, na péči o hospodářství se intenzívně podílí a rodičům pomáhá.

Se svou sestrou navštěvovaly stejnou mateřskou i základní školu, rozdělily se až na střední škole, kdy každá začala studovat jiný obor. Vztahy se svou sestrou hodnotí jako výborné a velmi úzké, mají stejné záliby. Jejich velkým „koníčkem“ jsou koně. Rodina má ustájených

několik koní, o které se slečna G. spolu se svou sestrou stará a jezdí s nimi i na jezdecké soutěže. V rodině si všichni navzájem pomáhají a bratra považují za benjamínka rodiny. Sama sebe hodnotí za více uzavřenou a méně průbojnou.

Dvojče č. 6

Slečna K. je svobodná, je jí 25 let a pochází z jednovaječných dvojčat. Má mladšího bratra, kterému je 12 let. Vyrůstala v úplné rodině. Nyní studuje vysokou školu, přírodovědný obor. Přes týden bydlí na kolejích a na víkendy jezdí ke svým rodičům, vlastní byt nemá. Vzhledem k tomu, že rodiče mají hospodářství se zvířaty, podílí se v době svého volna na práci kolem zvířat, zejména koní.

Se svou sestrou navštěvovaly stejnou mateřskou i základní školu, rozdělily se až na střední škole, kdy každá začala studovat jiný obor.

Vztahy se svou sestrou hodnotí jako výborné a velmi úzké, mají stejné záliby. Jejich velkým „koníčkem“ jsou koně. Rodina má kromě jiných zvířat ustájených i několik koní, o které se slečna K. v rámci svých možností spolu se svou sestrou stará. Jezdí s nimi i na jezdecké soutěže. V rodině si všichni navzájem pomáhají a bratra považují za benjamínka rodiny. Sama sebe hodnotí jako společenskou, otevřenou, má ráda humor.

4.5.3 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů – rodiny s dvojčaty

Otevřeným kódováním rozhovorů s respondenty vznikly následující kategorie:

- přirozený vývoj
- rodičovská spravedlivost
- stejné a přece jiné
- podpora jedinečnosti
- společně
- vztahy se sourozenci
- širší vztahy
- každodenní kolotoč

Přirozený vývoj

Kategorie popisuje psychický a motorický vývoj dvojčat a vznikla propojením kódů:

optimální vývoj, zdravý vývoj, předčasný porod, opožděný vývoj řeči, zpomalení vývoje, silná fixace na matku, neprojevené období vzdoru, soustředěnost, trpělivost, samostatnost, nedůvěra k cizím lidem, poslušnost, problémy ve škole, bezproblémové chování, obratnost, vzdorovitost chlapce, ukázněnost, živost, nerespektování pravidel, tvrdohlavost, široká slovní zásoba, patlavost, společná komunikace, vlastní řeč a dorozumívání

Rozhovor č. 1: „...na všech kontrolách vyšly úplně perfektně..., jsou hrozně šikovné, takže úplně bez problémů..., do dneška nemluví, to mama, tata, ale mluví mezi sebou, ale my jim nerozumíme, ale toto teda prý bývá, že ty dvojčátka tak mají tu řeč svoji..., mezi sebou si rozumí, vykládají...,... fixované na mámu.“

Rozhovor č. 2: „Od mala byly hodně motoricky šikovné..., pokud je porovnáám s jejich vrstevníky, vyrovnají se jim..., chodí do školky a učitelky je velmi chválí, pěkně srozumitelně mluví a jsou samostatné..., v období tak jednoho roku byly bojácné, bavily se s každým, ale nenechaly se od cizích lidí pochovat..., ještě jsem nezaregistrovala, že by se nějak vztekaly nebo vzdorovaly.“

Rozhovor č. 3: „... se vyvíjeli vcelku běžně..., byli pomalejší, od mala byli trochu pomalejší proti jiným dětem..., to se týkalo i třeba výslovnosti, oni tím jak hovořili spolu mezi sebou, tak neměli motor, aby tu řeč zdokonalovali rychleji..., komunikovali hodně spolu a neměli snahu do svých vztahů pouštět jiné děti..., byli takoví pomalejší teda v té škole...ta první třída se museli hodně učit i doma, aby to zvládali.“

Rozhovor č. 4: „... doktorka vždycky říkala, že jsou úplně v normě, že ten jejich vývoj probíhá úplně v pořádku..., slovní zásoba, myšlení proti třeba vrstevníkům byla dobrá, byla lepší..., pohybově určitě..., ...že to neprobíhalo ve stejném období, u těch dětí to období vzdorů..., myslím, že u R. to začalo a u něho to trvá doteďka a L. je taková trošičku rozumnější..., pořád mu trvá to vzdorové období, takový vzdorovitější, takový dětinštější.“

Rozhovor č. 5: „... se narodily naprosto v termínu, porod proběhl bez problémů a absolutně jsem neviděla nějaký opožděný vývoj nebo že by nestačily vrstevníkům, vyvíjely se naprosto normálně..., pěkně mluvily..., vývoj měly pěkný, bezproblémový.“

Rozhovor č. 6: „...přesto, že byly dvojčata narozeny předčasně, starší dvojčata ve 32. týdnu vlastně těhotenství a mladší dvojčata ve 34. týdnu, můžu říct, že vývoj probíhal velmi dobře a plynule..., všechno se obešlo bez problémů a dokonce bylo dohnáno dětmi ještě dřív než v jednom roce života..., starší dvojčata byly možná dá se říct trošičku pomalejší v tom motorickém vývoji..., u mladších dvojčat...bez jakýchkoli obtíží..., starší dvojčata holčička a chlapeček byli klidnější...dalo se jim lépe domluvit..., u mladších holčiček to bylo náročné v tom, že byly velmi živé...ony opravdu nerespektovaly..., jinak období vzdorů bych řekla úplně plynule kolem toho třetího roku věku..., u všech tak naprosto nic překotného..., ti starší byli na mě strašně fixovaní do těch třech let.“

Rodičovská spravedlivost

Kategorie odráží přístup rodičů ke dvojčatům a vznikla z následujících kódů:

stejný přístup, rozdělování lásky, dělení pozornosti, důslednost, spravedlivost, stejné důsledky chování, rovnocennost, společné tresty, časová tíseň, respektování, individuální přístup, ústupky chlapci

Rozhovor č. 1: „...to tak vyplývá úplně přirozeně..., to ani nejde ani nějak rozdělit asi..., rozdělit to mezi dvě to, že by se nám líbila jedna víc nebo míň..., není ochuzená vůbec ani jedna ani druhá ani třetí.“

Rozhovor č. 2: „Určitě stejně, nedělám rozdíly. Snažím se i hodně komunikovat se starší dcerou a udělat si na ni zvlášť čas..., snažím se být spravedlivá..., někdy ale vypěním a to pak schytají všichni stejně, spíš verbálně, tělesné tresty u nás nepoužíváme.“

Rozhovor č. 3: „Snažím se stejně teda, přistupovat k oběma, i když jako si třeba myslí, že nadržuju druhému, ale není to tak..., snažím se to rozdělovat stejnoměrně...,... je trestáme spíš hromadně...,...je třeba jednat tak, aby to nebylo nespravedlivé pro jednoho, ale je to jenom...snaha..., trochu to vyžaduje ten víc individuální přístup.“

Rozhovor č. 4: „... ta holka vlastně je taková jako rychleji všechno chápe, je opravdu v tom myšlení a ve všem taková víc dopředu..., já ze své role matky si připadnu, že občas jako dělám u R. možná větší ústupky, nebo i když se snažím být jako v té výchově stejně přistupovat k těm dětem..., R. jako kluk, prostě to tak všechno rychle nezvládá..., mě to nepřipadne náročné nějak dělit mezi jednoho nebo druhého..., oni si to tak rozdělí sami..., vždy je netrestáme společně..., se snažíme potrestat toho viníka a klidně i jako jednotlivě.“

Rozhovor č. 5: „... je tam nějaký maličký rozdíl v nějakých takových komunikačních věcech, protože každá jsou povahově jiná..., jedna se umí s těma problémama v životě jako líp vyrovnat než ta druhá, takže samozřejmě ta, která to umí míň, tak asi potřebuje víc naší pozornosti..., pozornost – stejná.“

Rozhovor č. 6: „...to je jedna ze zásad, kterou jsem si řekla, že nebudu a nechci v životě dělat a to dělat rozdíly mezi dětmi. Ani v tom přístupu k nim, ani v tom jestli je někdo mladší, starší, povinnosti měli vždycky stejné a adekvátní k tomu věku, ani v tom, že by se mi zdálo, že bych měla někoho víc radši, nebo že bych měla k někomu bližší vztah..., myslím, že mám všechny 4 děti úplně ráda stejně..., prostě je lásky pro všechny dost a všem stejně. Co se týká samozřejmě času a pozornosti, to je komplikovanější, protože když člověk opravdu musí stíhat za 24 hodin to, co s stihnout má..., do 3 let jsem měla 4 děti, přesně do 3 let a 3 týdnů.“

Stejné a přece jiné

Kategorie poukazuje na rozdíly, které rodiče popisují mezi dvojčaty. Je tvořena kódy:

rozdílnost povah, temperament, komunikativnost, aktivita, přizpůsobování, prosazování, tvrdohlavost, individualita, genderové rozdíly, soustředěnost a roztěkanost, vyspělost dívky, kamarádkost, soudržnost, pospolitost, tělesná podobnost, odlišný vzhled, individualita, pečlivost, akorátnost, umělecké ladění, tahoun, manipulovatelnost, vliv druhého, způsob myšlení, praktičnost

Rozhovor č. 1: *„Ta co je o 5 minut starší, tak, se jí něco nevyvede, nebo se jí něco nelíbí, tak ona se zatne a nechce prostě nic..., G je takový větší ražoň, L. je takový klid'as..., jsou podobné.“*

Rozhovor č. 2: *„Ro. je více aktivní, Re. se spíše podřizuje..., vizuálně je každá trochu jiná..., zajímavé je, že někdy se mi zdají hodně podobné, jindy vidím rozdíly..., mají rády společnost jiných dětí i dospělých, nestydí se, jsou komunikativní, myslím, že jsou muzikální, rády modelují z hlíny, parádí se.“*

Rozhovor č. 3: *„...jeden je trochu citlivější než druhý, první dvojče je tahoun, teda bych to tak řekla, ten prvorozený je řekla bych takový víc si stojí za svým co si usmyslí, kdežto ten druhý je víc jakoby ovlivnitelný a nechá se jako i tím prvním ovlivňovat, takže a je citlivější teda, je víc manipulovatelnější.“*

Rozhovor č. 4: *„Co se týče temperamentu, tak si myslím, že jsou na tom zhruba stejně. Co se týče povahy, podle mě je to hodně rozdílné, možná už je to tím, že holka je taková trošičku vyspělejší..., když hrajeme nějakou hru, tak R. se na to víc soustředí..., L. je taková roztěkaná a nepozorná.“*

Rozhovor č. 5: *„...ony si byly hodně podobné..., manžel dodneška jako má problém s tím, že by je poznal na první pohled..., jedna je praktičtější typ, která prostě má ráda věci, které si může ošahat..., druhá je taková, že jako vidím, že je jako třeba je lepší na matiku a na takové tady to analytické myšlení..., jedna je taková klidnější a prostě se vším se líp vyrovnává, kdežto druhá je takový nervóznější typ a potřebuje tak jako víc uklidnit.“*

Rozhovor č. 6: *„...každý je úplně jiný...,...bych shrnula společné vlastnosti, jsou velmi soudržní, kamarádští..., je vidět, že se mají rádi, ale přitom jsou zároveň individualisti, jako individuality každý sám za sebe..., přejou si navzájem, ale zároveň se ani neschováva-*

jí, že by jeden bez druhého neudělali krok a že by vystupují jako dvojčeti..., ta třetí narozená, když to tak řeknu, že je tvrdohlavá od malička..., je třeba spíš taková rukodělná, taková marnotratnější, taková umělecky laděná..., K je taková akorátnější, taky vyrábí, taky kreslí, to samé se dá říct, se dá vypořádat rozdíly u těch starších..., myslím si, že z těch starších dvojčat je průbojnější chlapeček.“

Podpora jedinečnosti

Kategorie vystihuje přístup rodičů k podpoře individuality dvojčat a vznikla z následujících kódů:

odlišení barevnosti, odstín, pragmatičnost, finance, stejné oblečení, kroužky dle zájmu, nepředstavitelnost odlišnosti, společní kamarádi, stejná mateřská škola, hračky, vliv vrstevníků, odlišnost oblečení, délka vlasů, oddechnutí, pohyb, vnímání individuality, výběr oblečení, rozpoznání

Rozhovor č. 1: *„...jako s tím oblékáním, mají třeba stejné věci, ale třeba se snažím, aby tu věc měly stejnou, třeba stejnou bundu, ale aspoň jiný odstín..., že bysme je tlačili vyložené do stejného, to určitě ne..., a ty zájmy, to nevím..., kdybych věděla, že třeba každá je jiná, tak samozřejmě je nebudu dávat, asi bych je nedávala do stejného, kdyby to druhou nebavilo, no..., zase jak ony by to braly, že budou od sebe.“*

Rozhovor č. 2: *„Je pravda, že hodně nakupuji stejné oblečení, i když někdy stejné věci, ale jiné barvy. Moc je v odlišnostech nepodporujeme, manžel vůbec ne..., holky dělají všechno společně a dobře se doplňují..., já si tedy nedokážu představit, že by každá měla jiné zájmy..., zatím mám pocit, že jsou jako já s mým bráchou.“*

Rozhovor č. 3: *„...do určitého věku ... to jsem je oblékala stejně, no měli jiné barvy..., ve škole je také rozlišovali podle barev..., zájmy-stejně, ...že by jsme je schválně bych řekl, se snažili už od jejich věku individualizovat, když jsou na sebe fixovaní, tak to neděláme..., oni už do školky chodili společně, do školy, do třídy chodí stejně, takže jim vlastně nic nezbyvá, než většinu času strávit spolu..., kamarády mají společné, stejné.“*

Rozhovor č. 4: *„...oblékáme je různě, pokud jim kupujeme nějaké hračky nebo tak, tak jim je kupujeme stejně, určité hračky..., L je ovlivněná tou ulicí, že tady máme samé kluky*

v jejím věku vrstevníky..., nevozí kočárky a nehraje si moc s panenkami..., ...si hrají více méně se stejnýma hračkama.“

Rozhovor č. 5: *„...absolutně nechtějí mít stejné oblečení...,... že by šly stejně oblečené, tak to nepřipadá v úvahu..., teďka jsou obě jako dlouhovlasé, jednu dobu byla jedna úplně na krátko, jedna dlouhovlasá..., dlouho měly společné zájmy..., teďka se to maličko začíná jako rozlišovat, jedna se ráda hýbe..., ta druhá... jako nemusí pohyb..., k babičce jezdí společně a na tábory taky jezdí společně..., je vidět, že občas by si potřebovaly od sebe vydechnout, protože jsou spolu pořád, jo jsou spolu ve škole, v kroužcích spolu byly.“*

Rozhovor č. 6: *„Myslím, že úplně 100%, nikdy jsme netrvali na tom, že by měli mít stejné oblečení..., každý si vybíral podle svého, v čem se cítili dobře..., u holčiček je to absolutně od malička individuální..., každá má jiné barvy mají rády, odlišný způsob oblékání..., už tak jsou si dost podobné, že je lidi špatně poznají, takže vůbec jsme to nepodporovali, aby byly stejné..., mají podobné zájmy holčičky, ale i každá své..., to samé se dá říct, dá se vyzorovat rozdíly u těch starších. Dělají sice stejný sport, ale každý v jiném družstvu...,...jsou to teď už všichni 4 individuality.“*

Společně

Kategorie vystihuje vzájemný vztah dvojčat a reakce na možné odloučení. Vznikla z kódů: blízkost, neustálý kontakt, společné hry, úzká vazba, vystačí si spolu, fixace, uvědomění individuality, snaha odlišit se, samostatné trávení času, běžné vztahy, hry s vrstevníky, závislost, soucítění, názorová odlišnost, stále spolu, smutek, osamění, potřeba vědět o sobě, stálý kontakt, stud, doplňování, svázání, hádky, pláč, neodloučení

Rozhovor č. 1: *„... ony nebyly ještě od sebe..., byly pořád spolu.“*

Rozhovor č. 2: *„Dokážou si spolu hrát a nepotřebují k tomu už nikoho dalšího..., holky dělají všechno společně a dobře se doplňují..., Ro. se více prosazuje, Re. spíše čeká, co Ro. udělá a potom se připojí. Jsou vlastně stále pohromadě.“*

Rozhovor č. 3: *„...oni vlastně byli pořád spolu...,... jsou tak svázání spolu, že nepotřebují někoho dalšího, i když potom začali chodit do školky, tak si hráli spolu, nikoho mezi sebe nepotřebovali..., vůbec si ostatních dětí nějak moc nevšimali..., teď postupem času tak jako cítím, že by byli raději každý sám..., nechodí stejnou cestu zpátky, stejným autobusem*

z města domů, takže snaží se rozlišovat..., trošičku si začínají uvědomovat, že jsou dvojčata a že jim to začíná jakoby trochu vadit..., jakoby se za to styděli, že jsou stejní...,...ale vždycky ten, co zůstal doma, tak byl z toho vždycky špatný..., když jeden chybí, tak je to cítit.“

Rozhovor č. 4: *„...někdy jsou k sobě velice hodní a mají se rádi a chovají se k sobě hezky..., R spíš se nechá tak nějak strhnout, nebo prostě když je v nějakém tom větším kolektivu, tak se nechová zrovna k L moc pěkně..., L je taková jako když dojde na věc, tak R je schopná víc operovat...,... nestačí si jenom sami...,...my je moc neodlučujeme..., at' kamkoliv mají jet nebo cokoli se děje, tak jsou vždycky spolu.“*

Rozhovor č. 5: *„...mají k sobě hezký vztah..., je fakt, že se hádají jako normální sourozenci o nepodstatných věcech samozřejmě, ale když je něco podstatného, tak se umí domluvit..., vidím, že tam je taková ta závislost na sobě určitě větší než závislost třeba na tom bratrovi..., se prožívají jako navzájem hodně...,...pořád potřebují být v kontaktu...,...potřebovaly si volat a vědět o sobě.“*

Rozhovor č. 6: *„...mezi chlapcem a dívkou... už existují jisté třenice, jisté názorové prostě odlišnosti, takže se hádají..., je potřeba je nějakým způsobem rozdělit..., to samé u těch holčiček... se pohádají, že si vyčtou věci, ale zase jsou to denní věci, které si řeší všichni sourozenci mezi sebou..., ...takže spíš ty vztahy jsou výborné..., ty vazby těch dvojčat jsou ještě silnější, cítím to..., ta závislost je tam velká, ten vztah, takové to soucítění...,...málokdy jsou od sebe, ale to snáší velmi špatně..., A ze starších dvojčat se bouchla do hlavy tak, že musela být hospitalizována..., nejvíce to špatně nesl brácha z dvojčat..., úplně jako byl takový až do takové té smutné nálady..., holčičky taky na to samozřejmě špatně reagovaly nebo plakaly nebo tak, ale ty si potom odběhly už hrát.“*

Vztahy se sourozenci

Kategorie popisuje vzájemné vztahy mezi sourozenci a vznikla z následujících kódů:

běžné vztahy, těšení se, žárlivost, nedostatek času, rušivý element, přiměřenost, vzájemná starost, nerozlišování jmen, označení „sestro“, soudržnost, vazba, rozeznání pláče, nerovnost, lítost, oddělená hra

Rozhovor č. 1: „...on se na ně hrozně těšil..., on je má strašně rád..., myslím, že pěkný mají vztah mezi sebou.“

Rozhovor č. 2: „Starší dcera je pro ně spíš rušivým elementem, protože se je snaží komandovat a to se od ní nedají..., to je trochu horší, protože na A už nemáme tolik času jako dříve a ona to silně pociťuje...,... je jí líto, když přijdu domů a holky se na mě vrhnou a A stojí a kouká..., na holky žárlí, spolu si skoro nehrají, ony si vystačí spolu.“

Rozhovor č. 3: „Jak se narodil třetí syn, mladší sourozenec, tak strašně se na něj těšili..., vztahy vcelku přiměřené..., taky bych řekl, že je to standardní, tak jako vztahy, kde jsou další sourozenci nedvojčatovi.“

Rozhovor č. 4 nejsou další sourozenci

Rozhovor č. 5: „...s bratrem mají jedna ten vztah lepší a jedna horší..., když se narodily, tak on se o ně hrozně staral..., potom jak prostě bylo vidět jak moc je práce s nima a fakt takové té každodenní a že už na něho není tolika času..., tak byla tam jako určitá žárlivost, určitě, jo a myslím si, že možná někdy je tam dodnes..., prostě těžko se tak jako dělí..., bratr jim dodneška říká sestry, sestro, on je jako ani nijak nerozlišuje jménama.“

Rozhovor č. 6: „...od malička jsme je připravovali, že budou mít další dva sourozence..., naprosto děti holky milují, od malička a nebyl tam nikdy žádný problém a výčitka, že se jim věnuju málo, že na ně nemám čas, protože jsem se vždycky snažila to nějak vrátit a dohnat..., všichni drží pospolu, to je velká vazba..., ještě je zajímavé to, že když byli malinké, tak A je poznala, ta starší z těch dvojčat, je poznala i podle pláče i podle jak vypadaly už od půl roku zhruba..., M...ten je vnímal a rozpoznal až mnohem, mnohem později.“

Širší vztahy

Kategorie popisuje vztahy dvojčat s širším okolím a vznikla z následujících kódů:

omezení kolektivu, ostych, pískoviště, obliba dvou, pozorování, zapojení, komunikace, půjčování hraček, středem pozornosti, společní kamarádi, sami pro sebe, neodlišování, zmatek v hodnocení, tandem, společná práce, společenskost, bezprostřednost, kamarádskost, FanyKaty, holky, adaptace na školu, začlenění do kolektivu

Rozhovor č. 1: „...já třeba s nima moc nechodím jak jsou třeba ty mateřské centra..., my jsme tady a maximálně u baráku na pískovišti a u babičky..., ony se moc tak do kolektivu ani nedostaly..., je tam takový ostych, spíš pozorují..., děti - jakoby se jim líbilo, že jsou dvě, tak za nima hodně chodí, to je pravda, že je vždycky pohladí, jednu, druhou a chtějí si s nima hrát.“

Rozhovor č. 2: „...ve školce se do kolektivu děti zapojily bez problémů. Ve školce se jim líbí, jak říká učitelka, jsou milé, hodné, nepláčou, pěkně jedí. Zapojují se bezprostředně do každé aktivity..., mezi dětmi v pohodě komunikují, na pískovišti klidně půjčí jiným dětem své hračky..., když s nimi někam přijdeme, jsou středem zájmu.“

Rozhovor č. 3: „...v té školce to bylo takové, že mezi sebe nikoho nepotřebovali, to si tak vystačili, v té škole potom, mají stejné kamarády a nemají jich hodně teda, tak to bych jako řekla, že tak se trošičku z toho kolektivu, ještě tam nezapadli..., paní učitelka měla docela problém je rozeznat a že dokonce i známky známkovala jeden, druhý, že to skoro ti učitelé nerozeznali..., to jsme často pochopili, že je nedokáží příliš odlišit a někdy si je pletou..., že si pletli známkování, hodnotili druhého, známku do žákovské druhého..., mi to doma potom říkali a ve škole se samozřejmě neozvali.“

Rozhovor č. 4: „...podle toho co se doslýcháme...tak jsou i hodně spolu..., tady co mají kamarády, tak zase jsou i ve školce..., preferují to, že půjdou za děčkama ven..., dospělí je vůbec nevnímají jako dvojčata..., i vizáž i ta povaha, že to prostě, že jsou rozdílní, hodně.“

Rozhovor č. 5: „...každá má svou dobrou kamarádku..., mají teda ve škole jednu společnou kamarádku..., jediné co si vzpomínám ve škole co měly problém, když nastoupily do první třídy, tak měly pocit, že jsou tandem, jako že jsou pár a že by měly jako i pracovat spolu..., ta jedna z holek byla první z toho úplně vedle, že nemůžou spolu psát písemku jo,

protože byly zvyklé řešit doma všechno spolu..., nějakou dobu jim trvalo, než si zvykly na to, že jsou každá jak kdyby za sebe..., začlenění do kolektivu – nebyl problém.“

Rozhovor č. 6: *„...jsou to děti bezprostřední a dovedou si sami nehledě na toho druhého vytvořit svůj okruh kamarádů a přátel a komunikují dobře jak s dospělými, tak s dětmi..., jsou všichni kamarádští..., do všeho se zapojí, mají chuť do života, do her, nejsou unudění..., u holčiček samozřejmě je v tom vnímání individuality horší i to, že jsou podobné velmi, takže málokdo je pozná, dokonce ani babičky je nepoznají nebo dědeček, se ptají, takže je berou jako holky v uvozovkách. Ale samozřejmě, když s každou zvlášť mluví, že vnímají jejich individualitu, která je opravdu jiná..., děti, jejich kamarádi jim říkají Fanykaty, protože si neuvědomují hned, někteří je nepoznají, někteří ano.“*

Každodenní kolotoč

Kategorie popisuje náročná období z pohledu rodičů. Je tvořena následujícími kódy:

fyzická náročnost, zlovyky, stálá péče, krmení, přebalování, pozornost, režim, nedostatek času, vyčerpanost, narození sourozenců, povinnosti školní docházky, kojení, další sourozenci, hlídání, starost o bezpečí, pravidelnost, příprava do školy, pomoc rodiny

Rozhovor č. 1: *„...ten začátek byl hodně těžký, protože to bylo o s tím kojením a se vším...,...tak to pro mě bylo z toho zdravotního hlediska takové jako fyzicky náročné..., každá etapa byla v něčem náročná, ale jde o tu péči, to bylo, já jsem nedělala nic jiného, než že jsem krmila, přebalovala..., ještě to bylo náročné jak začaly lozit, teda to hlídání, to období, kdy se začaly batolit..., tehdy se musely furt přenášet..., do těch 2 let to bylo takové, než začaly chodit, to bylo do toho roku, roku a půl.“*

Rozhovor č. 2: *„Bylo to období tak do 1,5 roku, kdy holky vyžadovaly hodně péče a pozornosti. Také jsme je naučili uspávat v náručí a bylo náročné se s tímto zlovykem vypořádat..., pomáhala celá rodina.“*

Rozhovor č. 3: *„...kdybych to tak hodnotila, tak myslím, že první, druhá třída, protože tam byla ta změna z toho vlastně, kdy děti si hrají ve školce, velice nic a potom vlastně mají nějaké povinnosti..., pořád říkám, že jsou trochu pomalejší, tak i ta škola nám dala hodně zabrat..., taková ta pravidelnost chodit každý den do školy a učit se a nějaké ty úkoly.“*

Rozhovor č. 4: „...já určitě v období jako matka po narození a prostě když byli malí vlastně to, že jsem opravdu tu péči potřebovali daleko větší..., do těch 2 let, určitě jako, to bylo pro mě těžké období..., já bych řekl, že to bylo nejhorší úplně na začátku toho půl roku...toto bylo takové nejnáročnější období pro nás.“

Rozhovor č. 5: „...určitě jako to období, kdy jsem je rok kojila..., psychicky tím, že jsem byla nevyspalá..., tady ten každodenní kolotoč a to bylo hodně fyzicky to bylo náročné, myslím si, že ten první rok nebo první 2 roky života byly jako náročné tady z té fyzické stránky, protože byl doma ještě H., takže vlastně tři děti.“

Rozhovor č. 6: „...osobně si myslím, že nejnáročnější pro mě bylo to období, kdy se narodily mladší dvojčata..., no ten začátek, protože jsem v podstatě do třech let měla 4 děti..., takže to bylo opravdu velice náročné to rozdělit ten svůj čas opravdu mezi všechny, no a samozřejmě, že byli imobilní, takže to různé přenášení a nošení..., dokonce si pamatuju, že jsem měla období v létě, to měly mladší holčičky půl roku, kdy jsem byla tak unavená, to jsem byla úplně bez pomoci..., kdy jsem nebyla schopná je odpoledne po spaní, po obědě vypravit, obléct všechny 4, abychom mohli jít ven..., ale jinak to bylo všechno, vždycky jsem se snažila, aby měli režim, abychom opravdu jako pravidelně jedli, pravidelně spali, zábava.“

4.5.4 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů dospělá dvojčata

Otevřeným kódováním rozhovorů s respondenty vznikly následující kategorie:

- stejným dílem
- odlišnost v náznacích
- společně v dětství
- vztahy s vrstevníky
- přístup okolí
- společně v dospělosti

Stejným dílem

Kategorie ukazuje na přístup rodičů již dospělých dvojčat. Charakterizují ji následující kódy:

stejný přístup, bezvýhradná podpora, důslednost ve stejnosti, přiměřené tresty, semknutí, snaha o stejný přístup, spravedlnost, potřeba sounáležitosti, kontrola, rovný přístup, spravedlivé důsledky chování, jako jeden, pátrání po příčině, viník, po zásluze

Rozhovor č. 1: *„Nikdy jsem neměl pocit nějaké diskriminace vůči mým sourozencům, rodiče nás nijak netrestali ... Vždy to bylo stejným dílem..., rodiče nás podporovali všechny ve všem.“*

Rozhovor č. 2: *„Naši rodiče k nám byli spravedliví, nepamatuji si, že by nás nějak trestali..., s mým bráchou jsme byli jako jeden..., jsme měli stejné zájmy..., rodiče nás ve všem podporovali....“*

Rozhovor č. 3: *„...si myslím, že se rodiče snažili přistupovat k nám stejně...,... si na tom docela nechávali záležet...,...jsme na to byly velmi vnímavé, že jsme si to vzájemně kontrolovaly, jestli to co povolí té jedné, povolí i té druhé..., to jsme prostě měly nastavené stejně..., trestané jsme byly, myslím si, že se snažili dopátrat..., dostal ten, kdo to zavinil..., řadu věcí jsme páchaly tak nějak dohromady, tak jsme byly potrestané obě dvě.“*

Rozhovor č. 4: *„...k nám přistupovali stejně, že tam žádné rozdíly nikdy nevznikaly, ani nebyly..., žádné výhody..., tresty byly samozřejmě přiměřené..., když byla trestaná jedna, tak vždycky ta druhá se jí zastávala a když jsme byly potrestané obě, tak jsme se naopak semkly..., určitě to bylo rovnoměrně.“*

Rozhovor č. 5: *„...přistupovali k nám stejně a vlastně i přistupují..., vždycky dostala ta, která si to zasloužila a často obě, protože jsme spoustu věcí dělaly společně.“*

Rozhovor č. 6: *„Rodiče k nám nepřistupovali rozdílně, co musela jedna, musela i druhá a co dovolili jedné, to mohla i druhá. Moc nás netrestali a když už, tak spravedlivě....“*

Odlíšnost v náznacích

Kategorie popisuje podporu nebo potlačování vzájemné odlišnosti rodiči a byla vytvořena z následujících kódů:

žádná odlišnost, potlačování individuality, stejnost rovna spravedlnosti, stejný dárek k narozeninám, vynucování stejnosti, totožné oblečení i barvy, jedna lavice, podpora individuality, respektování a podpora odlišnosti, stejné oblečení, vlastní osobnost, různé oblečení, respekt, individualita, půjčování, odlišné výsledky

Rozhovor č. 1: „*Já jsem žádné odlišnosti nepociťoval ..., mamka nás vždy oblékala stejně a tak tomu je i dodneška, tím chci říci, že např. k narozeninám dostaneme úplně stejný dárek..., když jsme kupovali společenské obleky do tanečních, mamka trvala na tom, že také musí být úplně stejné..., ...jsme s bratrem studovali na stejné škole..., stejný hudební nástroj..., v současné době vyučuju na stejné ZUŠ, stejný obor..., se svým bratrem dvojčetem jsme měli stejné zájmy.*“

Rozhovor č. 2: „*Já jsem žádné odlišnosti nepociťoval..., od mala jsem s bráchou seděl v jedné lavici, oba jsme s bratrem studovali na stejné škole..., stejný hudební nástroj..., stejné všechno oblečení i věci, třeba i stejné barvy..., museli jsme si je podepisovat.*“

Rozhovor č. 3: „*...ze začátku ty zájmy samozřejmě podporovali stejně..., potom jsme si samozřejmě jako každá tíhla k něčemu jinému..., respektovali to..., nebylo by to, že by nás rodiče obě nutili dělat stejnou aktivitu..., co se týká oblékání, tam rodiče měli tendenci, abychom si každá vybíraly něco jiného..., my jsme prostě vždycky v tom obchodě dospěly k tomu, že se nám líbí úplně stejná věc..., z toho obchodu odcházeli a měli jsme koupené úplně stejné oblečení.*“

Rozhovor č. 4: „*...určitě chtěli, abychom se každá projevovala samostatně, abychom každá byly jako osobnost..., mamka měla zájem na tom, abychom se oblékaly každá jinak, měla zájem kupovat oblečení různé..., podpora byla, ale nicméně zájmy a to co se nám líbilo, tak bylo hodně podobné..., se nám líbily věci a dělaly jsme je vždycky společně, ať už to bylo od sportu, po nějakých zájmových kroužků a podobně..., nepamatuju, málokdy, že bysme se v něčem lišily.*“

Rozhovor č. 5: „*...oblečení jsme nikdy úplně stejné neměly..., mamka na to moc nebyla a pak nechávala na nás, co se nám líbí..., stejně si všechno navzájem půjčujeme..., já jsem se*

učila o něco hůř než ségra, tak po základní škole jsme se rozdělily..., naši viděli, že na tom nejsme stejně a podpořili nás..., v zájmech nás podporují, myslím, že kdybych chtěla něco jiného, tak by jim to nevadilo, ale nás baví stejné věci.“

Rozhovor č. 6: *„V odlišnostech nás sice podporují pořád, nikdy nás nenutili chodit ve stejných věcech..., zájmy máme se sestrou stejné..., to nás naši taky nenutili, prostě to tak máme, že nás baví stejné věci..., myslím, že se naši snažili u každé z nás, aby podpořili to, v čem jsme dobré..., v globále děláme spoustu věcí stejných a spolu.“*

Společně v dětství

Kategorie charakterizuje vzájemné vztahy sourozenců a byla vytvořena na základě následujících kódů:

semknutost, doplňování, zdravé soupeření, nevědomé propojení, změna vztahu, vzájemná intuice, sdílení, pochopení, porozumění, vědět o sobě, potřeba propojení, správní sourozenci, láska a nenávisť, přejícnost, spolehnutí, důvěra, zastání, úzké vazby, pomoc, vstřícnost, rodinná setkání, fixace, smutek z odloučení, osamění, tendence se neoddělit, úzká vazba, potřeba kontaktu, změny chování

Rozhovor č. 1: *„Nikdy jsem neměl důvod nějaké žárlivosti nebo rivalry. Starší brácha nám vždy pomáhal, zastával se nás a takové vztahy máme dodnes. Setkáváme se ..., vždy jsme si vzájemně rozuměli..., vazby mezi námi byly a jsou určitě velmi úzké..., ... jsme na sebe byli velmi fixováni ..., když já jsem narukoval na vojnu a bratr vzhledem ke svému zdravotnímu stavu doslal modrou knížku, tak mi bylo ze začátku na vojně krušno.“*

Rozhovor č. 2: *„Nikdy jsem s bráchou nijak nebojoval o místo na slunci ani se starším bráchou..., vždy jsme si všichni tři rozuměli a pomáhali..., organizujeme rodinná setkání..., vždy jsme s bráchou měli nějakou intuici nebo vazbu, kterou nedokážu blíže identifikovat..., to se nám stává i teď ..., denně komunikujeme přes internet.“*

Rozhovor č. 3: *„...jsme byly jako hodně semknuté, , sestra je víc společenštější typ..., s tím jsem spíš měla problém já, takže jsem se tak přikláníla k tomu, že jsem se vezla s ní..., bylo takové to období rivalry, kdy jsme spolu vzájemně soupeřily..., dvojčata mají více příležitostí sdílet spoustu stejných věcí, si více rozumí a můžou se navzájem pochopit a ta potřeba té vzájemné výměny informací nebo vědět o sobě si myslím, že potom se s těma dvojčatama*

táhne až do té dospělosti..., spíše, že jsme byly tak jako při sobě..., za sebe to můžu říct, tak jsem odloučení nesnášela dobře..., jsem se asi po to období chovala jinak..., že jsem tichá, že jsem uzavřená, když tam nemám to dvojče.“

Rozhovor č. 4: *„...vztahy byly výborné...rivalita tam byla..., myslím, že jako správní sourozenci to byly takové chvíle nenávisti a lásky zároveň..., určitě jsme si přály úspěch..., odloučení – smutno mi bylo.“*

Rozhovor č. 5: *„...vzájemné vztahy máme výborné..., myslím, že se máme hodně rády..., žárlit na sebe nežárlíme, ani není proč, nezávidíme si, není co..., máme ještě mladšího bratra..., máme ho obě rády..., my jsme ani nechtěly jezdit někam jedna bez druhé..., voláme si a domlouváme se.“*

Rozhovor č. 6: *„Vzájemné vztahy myslím máme hodně dobré, nežárlíme na sebe, ani se nepereme (smích), vážně, myslím, že se na sebe navzájem spoléháme a věříme si..., mladší brácha, to je takový mazánek..., myslím, že on nás má taky rád..., odloučení - to vždycky hrozně..., to jsem tesknila a nic mě nebavilo.“*

Vztahy s vrstevníky

Kategorie charakterizuje vztahy s vrstevníky a byla vytvořena na základě následujících kódů:

společní kamarádi, stále spolu, dva jsou víc než jeden, vzájemná pomoc, soudržnost, podpora, společenskost, různí kamarádi, odlišnost povah

Rozhovor č. 1: *„Chodili jsme vždy všude spolu, měli jsme stejné kamarády..., dva jsou víc než jeden..., za sebou vždy stát a vzájemně si pomáhat.“*

Rozhovor č. 2: *„Měli jsme hodně kamarádů, ale vždycky jsme chodili spolu..., máme hodně společných známých.“*

Rozhovor č. 3: *„...sestra je víc společenštější typ a neměla problém se seznamovat, s tím jsem spíš měla problém já, takže já jsem se tak přikláněla k tomu, že jsem se vezla s ní, když to tak mám říct, co se týká výběru těch kamarádů..., ve třetí nebo ve čtvrté třídě a našly jsme si vlastně každá svoje kamarádky.“*

Rozhovor č. 4: „...v té škole každá měla svoje kamarádky, ale jako normálně jsme spolu kamarádily dál, ale už si každá hledala ty kamarády, co jí vyhovovali..., sestra byla taková spíš citlivější, tak tíhla k těm víc citově založeným, bych řekla kamarádkám..., to jsme byly každá jiná..., já jsem byla taková víc jako otevřenější a sestra byla taková uzavřenější.“

Rozhovor č. 5: „...kamarádky máme buď společně..., vždycky jsme se ségrou spíš tak jako spolu, nám to tak vyhovuje. Rozumíme si a máme společné zájmy.“

Rozhovor č. 6: „...kamarádek jsme moc neměly..., dřív jsme držely spíš jen spolu..., myslím, že jsme moc kamarádské asi nebyly.“

Přístup okolí

Kategorie přibližuje přístup okolí k dvojčatům a vznikla z následujících kódů:

zvláštnost, stejná vysvědčení, podobnost, nerozpoznání odlišností, spravedlivý přístup, totožnost, dvojčata, rozdílné schopnosti, hodnocení individuality, podpora odlišnosti, legrační situace

Rozhovor č. 1: „Na základní škole jsme byli jediná dvojčata, všichni nás znali. Neměli jsme nikdy problém se spolužáky ani s učiteli...,...nás vyučoval stejný profesor a ten také žádné rozdíly mezi námi nedělal...,...jsme měli vždy úplně stejná vysvědčení...,...jsme si s bratrem hodně podobní...,...si nás lidé pletli.“

Rozhovor č. 2: „Všichni nás brali jako dvojčata..., brali nás stejně...,...jsme hodně podobní, tak nás umělo rozlišit jen málo lidí.“

Rozhovor č. 3: „Učitelé, myslím si, že nás rozlišovali, ale pouze do té míry, že třeba v té třídě jednu dobu seděla každá někde jinde..., když nás měli třeba nějakým způsobem poznat, tak někteří s tím jako měli problém..., co se týká toho přístupu, tak si myslím, že byl totožný, jako k té druhé nebo k ostatním spolužákům..., nejbližší kamarádi nebo kamarádky, kteří s námi byli v dennodenním styku, tak ti nás poznali nebo rozlišovali nás..., protože jsme byly hodně podobné, tak řada spolužáků nás jako nedokázali v některých situacích rozlišit...,... takže ti nás brali jako dvojčata, kamarádky nás třeba vzájemně poznaly a věděly, že třeba jsme v některých věcech každá jiná.“

Rozhovor č. 4: „...tak rozlišovali nás..., někdy jsem byla za tu horší, víc zlobivější..., tak bych to teda definovala, že prostě to byl individuální přístup.“

Rozhovor č. 5: „...učitelé věděli, že K. je chytřejší než já, měla lepší známky, takže nás podle toho uměli rozeznat..., jsme na sebe hodně podobné a okolí nás nepozná dodnes, jen opravdu dobří známí nebo rodina..., tatka nás někdy nepozná ani teď.“

Rozhovor č. 6: „V těch prvních třídách bylo těžké nás poznat. Ve škole nás posadili každou jinam, aby nás rozlišili..., přistupovali k nám spravedlivě, podle našich schopností..., okolí nás také hůř rozlišovalo, jen babičky nás poznávaly a tety..., někdy i tatka měl problémy – na dálku..., někdy potkám někoho známého od sestry a on se ke mně žene a myslí si, že jsem ona.“

Společně v dospělosti

Kategorie je vytvořena z kódů charakterizujících současný vztah dospělých dvojčat:

škola, nástup do zaměstnání, stále při sobě, vyhrazení času, sourozenecká láska, vzájemná potřebnost, společné zájmy, svěřování, soudržnost, postupné osamostatňování, kamarádka, důvěra, spolehlivost, potřeba být spolu, stejné studium, nejbližší osoba, stálý kontakt, vzájemná pomoc.

Rozhovor č. 1: „Naše vztahy se ani věkem nezměnily..., po škole jsme oba pracovali na stejné ZUŠ ..., v současné době oba studujeme na vysoké škole, opět stejný obor.“

Rozhovor č. 2: „...při sobě držíme dodnes..., všichni tři a potažmo celá rodina...,...nyní jsme také často spolu..., v zaměstnání..., v soukromém životě..., doufám, že to tak zůstane stále.“

Rozhovor č. 3: „...trávily jsme ten čas spolu..., byly třeba věci, kde jsme potom už si ten čas vyhradovaly pouze pro sebe a nezajímalo nás jako kde je ta druhá nebo není..., ty vztahy tak jak jsem říkala, že se pořád vzájemně v tom průběhu toho vývoje střídaly..., to asi ustrnulo na těch nejlepších kamarádkách, teď v současné době a že zřejmě asi člověk asi mě jako v současné době nejbližší, že je to osoba, které bych řekla o pomoc nebo se na ni obrátila, když by mi bylo těžko nebo úzko.“

Rozhovor č. 4: „Potřebu jsme měly myslím neustále držet při sobě...,... základní školu společnou, střední školu a rozdělily jsme se potom až na té, v tom dalším studiu, nástavbě a vyšší odborné..., po tom 17,18 roku, po té maturitě..., byly tam samozřejmě chvílky, kdy

jsme se bavily a nebavily..., taková láska sesterská..., jsme v kontaktu neustále, ať už telefonním nebo osobním a že vztahy máme výborné.“

Rozhovor č. 5: *„Doposud, pořád, tak nějak se potřebujeme, potřebujeme o sobě vědět..., vztahy máme dobré..., beru ségru jako kámošku..., věřím, že ona by mě nezklamala.“*

Rozhovor č. 6: *„...pořád držíme při sobě..., o sobě navzájem víme, svěřujeme se navzájem, voláme si, posíláme sms..., potřebujeme být spolu v kontaktu, pomáháme si.“*

4.6 Závěry z polostrukturovaných rozhovorů

4.6.1 Rodiny s dvojčaty

Z polostrukturovaných rozhovorů vyplynulo, že psychomotorický vývoj dvojčat z tohoto výzkumného souboru probíhal od narození téměř ve všech rodinách v normě, rodiče chodili s dětmi na pravidelné kontroly k pediatrovi. I předčasně narozená dvojčata se vyvíjela velmi dobře a naprosto plynule. Pouze u jednoho páru dvojčat rodiče hodnotí celkový vývoj jako pomalejší s tím, že velmi zřetelně se toto opoždění projevilo s nástupem do první třídy základní školy. Období prvního vzdoru u všech dětí proběhlo bez výraznějších problémů a projevů. Jako zajímavost lze uvést, že u dvou párů dvojčat vývoj řeči probíhal tak, že ze začátku dvojčata měla „svou vlastní řeč“, které nikdo nerozuměl, ale ony si navzájem rozuměly velmi dobře. O tomto jevu u dvojčat se můžeme dočíst i v odborné literatuře. U dvojčat ve věku do tří let lze vysledovat nedůvěru k cizím lidem a poměrně silnou fixaci na matku. U jednoho páru dvojčat (smíšený pár) je rodiči hodnocen vývoj dětí jako nerovnoměrný s tím, že dívka je vnímána jako vyspělejší a rozumnější.

Rodiče pozornost a lásku rozdělují spravedlivě mezi všechny děti, svůj přístup k nim hodnotí jako spravedlivý a rovnoměrný, s tím, že berou ohled na povahové vlastnosti dětí. U smíšeného páru dvojčat, kde je dívka považována rodiči za vyspělejší, matka přiznává, že dělá vůči chlapci ústupky, kdežto otec se naopak snaží být na chlapce přísnější. U rodiny, která vychovává dva páry dvojčat je velmi zřetelná snaha rodičů přistupovat k dětem jako k individualitám.

Rodiče si rozdílů mezi dětmi všimají a rozdíly mezi dětmi vnímají, zejména jejich rozdílný temperament a povahové vlastnosti a to i u dvojčat, která jsou si navzájem velmi podobná.

Většinou je jedno dvojče rodiči hodnoceno jako více aktivní, průbojně a více se prosazuje, druhé jako opatrnější a méně průbojně. U smíšených párů dvojčat jsou rozdíly dány zejména s ohledem na různá pohlaví.

Z rozhovorů vyplynulo, že většina rodičů spíše dvojčata v odlišnostech podporuje. Vnímají je jako individuality a to i přes to, že dvojčata spolu tráví převážnou část času a chodí do stejných školek, škol a tříd. Podporují jejich individualitu různým oblékáním, odlišením barev oblečení, podporou různých zájmů, tím, že vnímají jejich odlišné povahové vlastnosti, jejich přání a potřeby. U smíšených párů je přístup k dětem a podpora individuality daná odlišným pohlavím. Ve dvou rodinách však můžeme vysledovat, že zde rodiče dvojčata v odlišnostech nepodporují a jejich individualitu spíše potlačují tím, že je stejně oblékají, kupují jim stejné věci, děti mají s podporou rodičů stejné zájmy a hry, společné kamarády.

Všechna dvojčata ze zkoumaného souboru mají mezi sebou navzájem velmi úzké vazby a vztahy, jsou na sobě navzájem hodně závislá. Mají potřebu stálého kontaktu, hrají společné hry, tráví spolu čas. V předškolním věku si v podstatě vystačí pouze spolu, v mladším školním věku si začínají uvědomovat svou vlastní individualitu a je zde dle rodičů zřejmá snaha o postupné odlišování se, případně o částečně samostatné trávení volného času. Rodiče také potvrzují, že dvojčata v mladším školním věku mají i rozdílné kamarády.

V případě vzájemného odloučení jsou u dvojčat zřejmé pocity smutku a osamění. Rodiče shodně vypovídají, že je zde vidět silná fixace a vzájemné úzké vazby mezi dvojčaty. Rodiče dvojčat v předškolním věku uvedli, že děti zatím od sebe ještě nebyly odloučeny, takže reakci na vzájemné odloučení této skupiny dvojčat nelze zhodnotit.

Vzájemné vztahy dvojčat s ostatními sourozenci hodnotí tři rodiny jako pěkné, nebo standardně sourozenecké. Ve dvou rodinách jsou vztahy dvojčat s ostatními sourozenci hodnoceny jako horší a to zejména kvůli pocitům žárlivosti staršího sourozence na mladší dvojčata. V jedné z těchto rodin starší bratr mladší sestry - dvojčata neoslovuje jmény, oslovuje je „sestro, sestry.“

Většinou se dvojčata do kolektivu svých vrstevníků umí zapojit vcelku bez problémů, rodiče o nich říkají, že jsou kamarádké, u jiných dětí oblíbené. I dvojčata, se kterými je matka stále na mateřské dovolené a kolektiv jiných dětí navštěvují pouze omezeně a před neznámými lidmi se chovají ostýchavě, jsou mezi dětmi oblíbené. U smíšených párů nejsou děti okolím vnímány jako dvojčata. U identických dvojčat rodiče shodně uvádí, že je okolí

špatně rozlišuje a vnímání jejich individuality okolím je horší. U dvojčat s celkovým pomalejším vývojem rodiče hodnotí jejich začleňování do kolektivu jako problematičtější.

O přístupu pedagogů k dvojčatům si rodiče myslí, že je spravedlivý až na jeden pár dvojčat, kde matka uvedla, že pedagogové ve škole dvojčata nedokáží dobře rozlišit a občas si pletou i jejich známkování. S nástupem do školy má zajímavou zkušenost i další rodina, kdy matka popsala reakci svých dvojčat na nástup do první třídy tak, že dvojčata byla zvyklá vystupovat jako tandem a ve škole pak měla pocit, že mají pracovat společně. Jedno z dvojčat nemohlo pochopit, že není možné psát například společně písemnou práci.

Téměř všichni rodiče dvojčat vnímali jako nejnáročnější období v jejich vývoji, období od narození do asi dvou let. Zejména pro matky to bylo velmi vyčerpávající psychicky i fyzicky hlavně proto, že děti potřebovaly neustálou péči a pozornost. V rodině, která vychovává dvoje dvojčata, matka popsala, že po narození druhých dvojčat byla často úplně bez pomoci a trpěla obrovskou únavou. Pouze jedna rodina zhodnotila jako nejnáročnější období nástup dvojčat do první třídy základní školy. Vnímali to jako povinnost a pravidelnost, na kterou nebyli zvyklí a která pro ně byla velmi náročná, vzhledem k pomalejšímu vývoji dětí.

4.6.2 Dospělá dvojčata

Přístup rodičů k dnes již dospělým dvojčatům byl všemi dospělými dvojčaty shodně vnímán jako spravedlivý, ocenili podporu rodičů a spravedlivé důsledky svého chování.

Dva páry dvojčat nezávisle na sobě potvrdily, že je rodiče respektovali a podporovali v odlišnostech. Spočívalo to zejména v různém oblékání, podpoře různých zájmů a trávení volného času. Jedna respondentka výstižně uvedla, že rodiče chtěli, aby z nich vyrostly samostatné osobnosti.

Jeden pár dvojčat se však shodl v tom, že je rodiče v žádných odlišnostech nepodporovali, chodili stejně oblékáni, i barevně, dostávali a dodnes dostávají stejné dárky k narozeninám, měli stejné zájmy, hráli na stejný hudební nástroj, chodili do stejné školy, seděli ve stejné lavici.

Vztahy mezi sebou navzájem všechna dvojčata zhodnotila jako výborné. Všichni uvedli, že mezi sebou mají velmi úzké vazby a vztahy, cítí vzájemné porozumění a potřebu stálého

kontaktu. Jeden pár dvojčat dokonce uvedl, že mezi sebou mají jakési nevědomé propojení, které spočívá v tom, že se jim nezávisle na sobě stávají stejné příhody.

Pár dvojčat, který má staršího sourozence shodně potvrdil, že mají ve starším bratrovi oporu. Také další pár dvojčat s mladším sourozencem se shoduje v tom, že mají k mladšímu bratrovi hezký vztah.

Všechna dospělá dvojčata uvádí, že na sebe byla silně fixovaná a v případě vzájemného odloučení, měla silné pocity smutku a osamění, u některých se projevil změny chování, kterých si všimlo i okolí. Cítili mezi sebou potřebu stálého kontaktu.

Vztahy s vrstevníky dokázala dospělá dvojčata zhodnotit až z období mladšího školního věku. Předškolní období si žádný z respondentů příliš nepamatoval. Dva páry dvojčat shodně uvedly, že měli stejné kamarády a potřebu držet spíš více při sobě. Jeden pár dvojčat měl ve školním období i různé kamarády a to s ohledem na své různé povahy a potřeby.

Všechna dospělá dvojčata potvrdila, že je okolí špatně rozlišovalo a pletlo si je, protože jsou na sebe velmi podobná. Všichni respondenti v tomto výzkumném souboru jsou jednovaječná dvojčata.

Přístup učitelů ve škole dva páry dvojčat vnímaly jako rovný a spravedlivý, učitelé je dokázali rozlišovat podle jejich odlišných schopností a povahových vlastností. Jeden pár dvojčat shodně vypovídal, že mezi nimi učitelé žádné rozdíly nedělali, dokonce mívali úplně stejná vysvědčení.

Všechna dospělá dvojčata stále cítí silnou potřebu soudržnosti a tráví spolu čas i když dva páry dvojčat se postupně v období dospívání oddělovaly a osamostatňovaly. Jeden pár dospělých dvojčat je od malička stále spolu a to i nyní, v zaměstnání.

I teď v dospělosti se vzájemné úzké vazby a vztahy všech dvojčat nezměnily, mají stálou potřebu vzájemného kontaktu a vnímají své dvojče jako nejbližšího člověka.

4.7 Shrnutí výsledků výzkumu

Ve výše uvedených kapitolách jsem hledala odpovědi na výzkumné otázky, které byly položeny v úvodu výzkumné části.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že převážná část rodičů dvojčata vnímá jako individuality, jako samostatné jedince, kteří mají různý temperament, různé povahové vlastnosti a kteří mají své vlastní přání a potřeby. Rodiče z velké většiny dvojčatům pomáhají vytvářet vlastní individualitu tím, že je podporují v odlišnostech, že podporují jejich různé zájmy, různé oblékání, vnímají jejich rozdílné povahové vlastnosti, podporují je v tom, aby se projevovali samostatně a berou je jako osobnosti. Přístup rodičů k dvojčatům lze považovat za stejnoměrný a spravedlivý, zároveň i pozornosti a láska je mezi dětmi rozdělována rovnoměrně.

Výzkum potvrdil, že vzájemné vazby mezi dvojčaty jsou velmi úzké, mnohem silnější než u běžných sourozenců a že mají silnou potřebu držet při sobě. Proto i vzájemné odloučení v dětství dvojčata snášela velmi špatně. Tato potřeba soudržnosti se projevuje nejen v dětském období, ale i v dospělosti, kdy i dospělá dvojčata mají potřebu o sobě vědět a být spolu v kontaktu a své dvojče vnímají jako nejbližšího člověka.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit problematiku socializace dvojčat, jejich vývoje, výchovy a vlivu rodičů na vytváření jejich vlastní identity v předškolním a mladším školním věku.

Teoretická část práce zachycuje nejen charakteristiku dvojčat, ale také jejich začleňování se do společnosti, jejich psychomotorický a emoční vývoj. Zabývá se možnými problémy, které mohou nastat při nástupu dvojčat do mateřské a základní školy. Poukazuje na vliv rodiny, sourozenců a vrstevníků na vytváření jejich vlastní identity. Tato část práce také přibližuje specifika rodin s dvojčaty, protože výchova dvojčat se liší od výchovy jednoho dítěte, nebo sourozenců narozených po sobě. Narození dvojčat je velká změna, která se týká všech členů rodiny, zejména ale rodičů, kteří se snaží vychovat z dvojčat dva samostatné jedince.

Pro praktickou část práce byl zvolen kvalitativní typ výzkumu. Výzkumem jsem se pomocí anamnestických dotazníků a polostrukturovaných rozhovorů s rodiči dvojčat a dospělými dvojčaty pokusila zjistit a přiblížit přístup rodičů k vytváření vlastní identity dvojčat. Zajímalo mě, jestli rodiče vnímají dvojčata jako individuality, jestli si u nich všímají odlišností a jak je v těchto odlišnostech podporují. U dospělých dvojčat se jednalo o pohled z „druhé strany“, tzn. jak dnes již dospělá dvojčata v dětství vnímala přístup svých rodičů k vytváření jejich vlastní identity a zajímaly mě také jejich vzájemné vazby a vztahy nyní. V průběhu výzkumu mě zaujaly rozhovory s dospělými dvojčaty. Probíhaly vždy bez přítomnosti druhého dvojčete a přesto mluvily sourozenecké páry v podstatě stejně, vzpomínaly na stejné příběhy a ve stěžejních otázkách se vždy shodovaly. Mezi nejzajímavějšího respondenta výzkumu bych zařadila rodinu se dvěma dvojčaty. Opravdu působí jak i oni sami o sobě řekli za „exotickou rodinu“. U této rodiny bylo nejzřetelněji vidět to, že rodiče k dětem opravdu přistupují jako k individualitám, že vnímají jejich odlišné vlastnosti, v odlišnostech je podporují a berou každé dítě jako osobnost.

Při psaní této práce jsem se potýkala s nedostatkem literatury na téma dvojčata. Proto doufám, že tato diplomová práce bude sloužit zejména těm, kteří se o problematiku dvojčat zajímají, rodičům dvojčat i dospělým dvojčatům a Klubu dvojčat a víceročat, o.s., kterému v případě zájmu může být tato práce poskytnuta.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5.
- [2] FABER, A., MAZLISH, E. *Sourozenci bez rivality*. Brno: Computer Press, a.s., 2009. ISBN 978-80-251-2312-6.
- [3] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- [4] HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-198-3.
- [5] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [6] HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1976.
- [7] HEWSTONE, M., STROEBE, W. *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5.
- [8] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.
- [10] KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7076-669-8.
- [11] KOTÁSKOVÁ, J. *Socializace a morální vývoj dítěte*. Praha: Academia, 1987.
- [12] LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- [13] LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-430-3.
- [14] LISÁ, L., KŇOURKOVÁ, M. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha: Avicentrum, 1986.
- [15] MAHLEROVÁ, M. S., PINE, F., BERGMANOVÁ, A. *Psychologický zrod dítěte*. Praha: Triton, s.r.o., 2006. ISBN 80-7254-722-4.
- [16] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. (ed). *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
- [17] MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-853-8.

- [18] MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-494-X.
- [19] MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- [20] MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicentrum, 1989.
- [21] MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti. Předškolní věk. Mladší školní věk. Starší školní věk*. Jinočany: H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.
- [22] MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- [23] MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- [24] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [25] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: ACADEMIA, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.
- [26] PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-210-3469-6.
- [27] RULÍKOVÁ, K. *Dvojčata. Jejich vývoj a výchova*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-650-0.
- [28] ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- [29] SEGALOVÁ, N. L. *Nedělitelná dvěma. Životy výjimečných dvojčat*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-252-6.
- [30] SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- [31] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- [32] VANČUROVÁ-FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966.
- [33] VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, K. *Co nevíte o dvojčatech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-613-1.

Internetové zdroje:

[34] Porod. Porod dvojčat. Vícečetné těhotenství. In: Portál pro maminky a těhotné. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bonella.cz/porod/porod-dvojcat.html>

[35] Fakta o těhotenství-dvojčata. In: Rodina-finance. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.rodina-finance.cz/materstvi.204/fakta-o-tehotenstvi-dvojcata.21651.html>

[36] Porod. Porod dvojčat. In: Portál pro maminky a těhotné. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bonella.cz/porod/porod-dvojcat.html>

[37] O dvojčatech. Dvojčata ve statistice. In: Články-s dvojčaty aktivně. Twinventive. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.twinventive.cz/article/cat/s-dvojcaty-aktivne/>

[38] O nás. In: Centrum pomoci rodinám s vícěrčaty. Klub dvojčat a vícěrčat, o.s. [online]. [cit. 13.3.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.dvojcata.cz/index.php>

[39] Dvojčata jdou do školy. Vybrat stejnou, nebo je rozdělit? In: Bety.cz. Děti a rodina. [online]. [cit. 7.4.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.bety.cz/.../Dvojcata-jdou-do-skoly-Vybrat-stejnou-nebo-je-rozdelit>

Jiné zdroje:

[40] KRAMULOVÁ, D. Dvojčata ve školce. *Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*. Praha: Portál, 2010, ročník 17, č. 2, str. 16-17. ISSN 1210-7506.

[41] ČÁP, J. Dvojčata, interakce heredity, biosociálních handicapů a stylů rodinné výchovy. *Československá psychologie*, 2001, ročník 45, číslo 4, str. 338-346. ISSN 0009-062X.

[42] *Zpravodaj Klubu dvojčat a vícěrčat*. Klub dvojčat a vícěrčat, o.s., č. 28/2010. Praha: Klub dvojčat a vícěrčat, o.s., 2010.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj. a jiné

apod. a podobně

č. číslo

např. například

tzn. to znamená

tzv. tak zvaný

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Vzor anamnestického dotazníku pro rodiny s dvojčaty
- P II Vzor anamnestického dotazníku pro dospělá dvojčata
- P III Rozhovory - rodiny s dvojčaty (rozhovory č. 1 – 6)
- PIV Rozhovory - dospělá dvojčata (rozhovory č. 1 – 6)

PŘÍLOHA P I: ANAMNESTICKÝ DOTAZNÍK – RODINY S DVOJČATY

Anamnestický dotazník ke zpracování diplomové práce – rodiny s dvojčaty

1. Jste rodina:
 - a) úplná
 - b) neúplná
 - c) doplněná (nový partner)

2. Uveďte prosím:
Věk matky:

Věk otce:

Věk dvojčat:

Pohlaví dvojčat:

Jednovaječná dvojčata:

Dvojvaječná dvojčata:

Věk a pohlaví ostatních dětí jednotlivě:

3. Vaše vzdělání je (uveďte zvlášť otce a matku):
 - a) základní
 - b) střední bez maturity
 - c) střední s maturitou
 - d) vyšší odborné
 - e) vysokoškolské

4. Jste jako rodiče zaměstnaní (uveďte zvlášť otce a matku):
 - a) ano
 - b) ne
 - c) na mateřské dovolené
 - d) jiné (uveďte)

5. Finanční zabezpečení vaší rodiny hodnotíte jako:
 - a) výborné
 - b) dobré
 - c) průměrné
 - d) nedostačující (hmotná nouze)

6. Bydlíte:
 - a) v bytě
 - b) v rodinném domě

7. Jako rodina žijete:
- sami
 - s prarodiči
 - jiné (uved'te)
8. Jak hodnotíte váš výchovný styl (přístup k dětem):
- jako autoritativní (spíše přísná výchova)
 - demokratický (snažíme se s dětmi na všem domluvit, necháváme jim určitou volnost, ale máme i daná pravidla)
 - liberální (necháváme děti zcela volně a přirozeně)
 - jiný (upřesněte)
9. Na kom leží převážná část péče o děti:
- na matce
 - na otci
 - podílíme se rovnoměrně oba
 - na někom jiném (uved'te)
10. Zdravotní stav a vývoj vašich dvojčat hodnotíte jako:
- dobry
 - problematický
 - nehodnoceno
11. Navštěvují dvojčata stejnou školku/školu, třídu:
- ano
 - ne (upřesněte)
12. Spolupracujete se školkou, školou:
- ano
 - ne
 - částečně
 - nehodnoceno
13. Hodnotíte přístup pedagogů ve školce/škole k dvojčatům jako:
- stejný
 - odlišný
 - nevím
14. Vzájemné vztahy mezi vašimi dětmi hodnotíte jako:
- výborné
 - dobré
 - napjaté
 - rivalita
 - špatné
 - nehodnoceno

15. Vzájemné vztahy mezi vámi jako rodiči hodnotíte jako:

- a) výborné
- b) dobré (standardní)
- c) napjaté
- d) špatné
- e) nehodnoceno

16. Pomáháte si jako rodina navzájem, mají děti povinnosti v domácnosti?

- a) ano
- b) ne
- c) nehodnoceno

17. Atmosféru ve vaší rodině a rodinné prostředí hodnotíte jako:

- a) výborné
- b) dobré
- c) napjaté
- d) špatné
- e) nehodnoceno

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P II: ANAMNESTICKÝ DOTAZNÍK – DOSPĚLÁ DVOJČATA

Anamnestický dotazník ke zpracování diplomové práce – dospělá dvojčata

18. Rodinný stav :

- d) Vdaná/ženatý
- e) Rozvedená/ý
- f) Svobodná/ý

19. Uveďte prosím:

Váš věk:

Věk vašeho partnera:

Počet dětí:

Věk dětí:

Jste dvojče:

- Jednovaječné
- Dvojvaječné

Věk a pohlaví dalších sourozenců:

20. Vaše vzdělání:

- f) základní
- g) střední bez maturity
- h) střední s maturitou
- i) vyšší odborné
- j) vysokoškolské

21. Jste zaměstnaní?

- e) ano
- f) ne
- g) na mateřské dovolené
- h) jiné (uveďte)

22. Finanční zabezpečení vaší rodiny hodnotíte jako:

- e) výborné
- f) dobré
- g) průměrné
- h) nedostačující (hmotná nouze)

23. Váš zdravotní stav hodnotíte jako:

- d) dobrý
- e) problematický
- f) nehodnoceno

24. Bydlíte:
- c) v bytě
 - d) v rodinném domě
25. Jako rodina žijete:
- d) sami
 - e) s prarodiči
 - f) jiné (uved'te)
26. Jak hodnotíte váš výchovný styl (přístup k vašim dětem):
- e) jako autoritativní (spíše přísná výchova)
 - f) demokratický (snažíme se s dětmi na všem domluvit, necháváme jim určitou volnost, ale máme i daná pravidla)
 - g) liberální (necháváme děti zcela volně a přirozeně)
 - h) jiný (upřesněte)
27. Navštěvovali jste jako dvojčata stejnou školku/školu, třídu:
- c) ano
 - d) ne (upřesněte)
28. Hodnotíte přístup pedagogů ve školce/škole k vám jako:
- d) stejný
 - e) odlišný
 - f) nevím
29. Vzájemné vztahy mezi vámi a vašimi sourozenci hodnotíte jako:
- g) výborné
 - h) dobré
 - i) napjaté
 - j) rivalita
 - k) špatné
 - l) nehodnoceno
30. Pomáháte si jako rodina navzájem (původní)?
- d) ano
 - e) ne
 - f) nehodnoceno
31. Atmosféru ve vaší původní rodině a rodinné prostředí hodnotíte jako:
- f) výborné
 - g) dobré
 - h) napjaté
 - i) špatné
 - j) nehodnoceno

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVORY – RODINY S DVOJČATY

Rozhovor č. 1

Dobrý den, chtěla bych vás poprosit, jestli byste mě mohli říct, jestli souhlasíte s tím nahráváním rozhovoru a jestli jste byli informováni, co všechno po vás budu chtít.

M: Ano, souhlasíme.

První otázka, jak jste reagovali na to, že se vám narodí dvojčata, co vás napadlo, jestli jste z toho byli překvapení, měli jste radost, neměli jste radost?

M: Tak já konkrétně jsem radost měla, já jsem takové překvapení sice, ale radost jsem měla i když to bylo vlastně sděleno mi až na třetí kontrole u doktora, ale radost jsem měla, no.

O: Já jsem přijel ze stanování se synem a manželka mi ukázala ten, tu fotečku z ultrazvuku a já říkám, to je, to je to mimišo a byl tam ještě jeden flek a já říkám ten flek, to je co? No a manželka říká, no to je druhé. A já jsem říkal, to si děláš přču. Ale byli jsme rádi, nebyli jsme z toho vyplašení (matka přizvukuje).

M: To bylo asi tím, že jsme rok před tím potratili, tak jsme to brali jako takový dar jakoby, že? Taková odměna (otec přizvukuje).

Já se vás teďka zeptám, když se vaše narodily, jak se vyvíjely, jestli ten jejich psychický, motorický vývoj probíhal v pořádku, jestli to třeba, když máte srovnání s dalším sourozence, jestli ten vývoj byl podobný, stejný, jestli stíhaly ty ostatní děti, nebo to bylo jiné?

M: Tak ony sice narozené o tři týdny dřív tak předčasně, ale jinak musím říct, že na všech kontrolách vyšly úplně perfektně, to nám říkali doktoři, že se diví, že je to velká vzácnost, že ony nebyly sledované nikdy ani na neurologii, ani s pohybovým aparátem, takže to musím říct úplně perfektní, jsou hrozně šikovné, takže úplně bez problémů, že tady toto.

O: Vlastně po porodu pouze tu jednu, kterou....

M: No, to většinou ty menší děti dělají, že byla v inkubátoru, ale jinak problémy, musím zaklepat, že to jsme neměli vůbec, no.

Taková ta motorika, řeč, se vyvíjela?

M: Ano všechno, řeč je, že dodneška teda nemluví, to mama, tata, ale mluví mezi sebou, ale my jim nerozumíme, ale toto teda prý bývá, že ty dvojčátka tak mají tu řeč svoji a většinou začnou až později, no tak jako ony mluví, snaží se.

O: Ano.

M: ale

O: vysvětlují, ale

M: Mají dlouhou větu, ale z toho rozumíme jedno slovo třeba.

A ony mezi sebou si rozumí?

M: Ano, mezi sebou si rozumí, vykládají, ano.

Takže ví, co jedna....

M: Ano, zavolají na sebe, a ona za ní přijde, hned jde s ní, co jí chce říct, ale že...

O: Gumičky na ruky a všecko, zavázat, všecko ví.

M: Tak snad začnou, no.

A spávají spolu?

M: No mají, každá má postýlku, uspávám je teda na jedné posteli, protože to teda jsou takoví mamináči, ale pak je přenášíme do postýlky, no a v noci třeba buď se vzbudí, nevzbudí, no tak si je vezmeme k sobě, že?

O: Spíme dohromady všichni.

M: Tak, všichni ne, tak to bysme se nevešli všichni, 4, nejvíc 4.

O: 4 na jedné manželské posteli.

Ted' se vás zeptám, vzhledem t k tomu věku, už mají nějaké období vzdoru? Už jsou nějaké trucovité nebo že by se nějak vztekaly?

M: Myslím, že nejsou, že? Ta co je o 5 minut starší, tak někdy třeba, ale to je spíš v povaze, se jí něco nevyvede, nebo se jí něco nelíbí, tak ona se zatne a nechce prostě nic, ale že by se vztekala jak některé maminky třeba říkají, že se děcka jim válí po zemi, to vůbec jako (otec přizvukuje). Ony se třeba nazlobí.

O: Ona jí třeba žduchne nebo tak .

M: ..takové spíš jako při hraní a tak, já si myslím, že to přijde asi (smích).

A já se ted' vás zeptám, jestli k nim přistupujete stejně nebo jestli mezi nima děláte rozdíly. Ony jsou teda na sebe podobné, berete je stejně, nebo má každá něco svého?

M: Já myslím, že se snažíme nebo to tak vyplývá úplně jako přirozeně, že? Že se snažíme i aby i k tomu staršímu nedávali tak najevo, že je třeba máme víc rádi. Protože to nám jednou řekl, že, nebo dvakrát, že, ne že bysme se s ním mazlili míň, ale že třeba nebylo na něho času moc, tak nám řekl, že je máme radši. No, to jsme mu vysvětlili potom, že to není vůbec pravda.

O: To bylo hned na začátku.

M: To ony byly malé, ale jinak si myslím, že ne, že je to úplně stejně (otec přizvukuje).

O: To ani nejde ani nějak rozdělit asi, nebo aspoň já to vidím tak, že rozdělit to mezi dvě to, že by se nám líbila jedna víc nebo míň, jako, to nejde. V našem případě určitě ne.

Není třeba jedna v něčem víc nějaká problematická nebo ta druhá třeba povahově, nebo...?

O: Tak problematická ani ne, tam třeba že G. je takový větší ražoň, L. takový klid'as jako.

M: ..jako že jiný temperament každá má.

O: Jiná povaha, to nejde jakože nějak by byla jedna kvůli tomu protěžovaná nebo tak jako.

A jakých rozdílů si mezi nima všímáte, nebo jsou mezi nima kromě tady těch rozdílů co jste říkali, že třeba jedna je trošku ráznější, druhá víc klidná, jestli jsou mezi nima nějaké jiné rozdíly, jestli třeba vnímáte jedna je šikovnější třeba na malování, druhá na tančení..?

O: No tak to tam jako je, to je to, co jsem vlastně říkal na začátku, že třeba jedna si jako víc třeba kreslí a ta druhá si tady víc jako s manželkou hraje, takže tak.

A podporujete je nějak třeba v tom aby byly odlišné, že třeba se snažíte je jinak oblékat, nebo oblékáte je stejně? Nebo třeba, když jste uvažovali až začnou chodit do nějakých kroužků, nebo do té školky, školy, jestli třeba se budete snažit, aby chodily spolu do stejného kroužku, nebo jestli už teď vidíte, že by to šlo nějak oddělit, že by každá chodila někam jinam?

M: Já nevím, jako s tím oblékáním, mají třeba stejné věci, ale třeba se snažím, aby tu věc měly stejnou, třeba stejnou bundu, ale aspoň jiný odstín, třeba, aby nebyly úplně stejné. Kvůli nám možná, že?

O: No,..že bysme je tlačili vyloženě do stejného, to určitě ne. To je otázka i peněz, jak se nám to naskytne. Oblečení..., kolikrát jsme netušili, že to je tak problematické ve stejné velikosti věci.

M: Dvě jako, a ty zájmy to nevím, no tak.

O: To je brzo ještě.

M: Kdybych věděla, že třeba každá je jiná, tak samozřejmě je nebudu dávat, asi bych je nedávala do stejného, kdyby to druhou nebavilo, no. Zase jak ony by to braly, že budou od sebe, nevím..

A teď ony chtějí dělat společné věci?

M: Ano, to ony spolu tancují, za ruky se chytanou, že (otec přitakává), ony jsou hodně spolu. Já to vidím i venku, když tam je třeba Adámek, to je od sousedů chlapeček, tak ony s ním jsou, ale nejsou takové, že by za ní šly si hrát, že furt jsou spolu, takové hodně spolu, no (otec souhlasí).

Takže otázka, jak se daří vám rozdělovat pozornost, lásku, mezi ty obě dvě, tak asi stejně, předpokládám..?

M: No, určitě, to je jednoznačné, že, to je, není ochuzená vůbec ani jedna ani druhá ani třetí (otec přizvukuje, smích).

A holky mají mezi sebou ty vztahy jaké? Jsou na sebe hodně nafixované,, nebo myslíte si, že by třeba jedna bez druhé dokázaly být?

M: Ježíš, to já nevím.

O: Tady v těch rokách, to nevím jestli...

Chovají se k sobě hezky?

M: To ano, ony se jako mezi sebou pusinkují, ano já myslím, těžko říct, my jsme je od sebe ještě neměli, třeba že by spala u babičky jedna a že by se druhé třeba stýskalo. Ony nebyly ještě od sebe, takže...

O: Samozřejmě, když se vyskytne věc, kterou má třeba jenom jedna, tak se začnou tahat jako, to je asi normální.

Takže odloučení, to od sebe ještě vůbec nebyly?

M: Byly pořád spolu.

A jaké mají vztahy s bratrem navzájem?

M: Myslím, že mají pěkné, protože on se na ně hrozně těšil, že, on je má strašně rád, on i ve škole vykládal paní učitelce, děckám, fotky nosil, takže to je má hrozně rád. Tady spíš je problém v tom, že jsme v malém bytě, takže třeba někdy on na ně zařve třeba, že mu berou věci a tak to není takové.

O: Spíš jako přes nás.

M: Mami, ona mi to bere, třeba a tak.

O: To je jen takové, tak málo, ale že by je vyloženě odháněl nebo, to ne.

M: Myslím, že pěkný mají vztah (otec přitakává), mezi sebou.

O: On se s nimi loučí vždycky když jde do školy ráno.

A vy už jste to tady na'ukla, jestli se umí začlenit do kolektivu třeba jiných dětí?

M: Spíš jako je fakt, že já třeba s nima moc nechodím jak jsou třeba ty mateřské centra, já tam nechodím, takže my jsme tady a maximálně u baráku na pískovišti a u babičky a tak, že. Takže nevím, ony se moc tak do kolektivu ani nedostaly, možná třeba, když jdeme za tím starším do kroužku, to jsou ale děcka starší zase, tak dívají se na ně, ale je tam takový ostych spíš, spíš pozorují, ne že by. To se nedá, to jsou velké děcka.

O: Jo.

A ostatní děti třeba jak k nim...

M: To ony se jim zase líbí, že. Jakoby se jim líbilo, že jsou dvě, tak za nima hodně chodí, to je pravda, že je vždycky pohladí, jednu, druhou a chtějí si s nima hrát, no. Možná, že vidí, že jsou podobné, tak se jim to líbí.

A třeba prarodiče, babičky, dědečci?

M: Babička, jako moje maminka mě hrozně pomáhala po narození, ta tady byla skoro denně, že (manžel příkyvuje), tak ty první dva roky, tak to hodně, maminka nežije už od manžela, no a dědečci ti přijdou taky tak na návštěvu a mamka moje ta hodně pomohla, no, babička jako, ta dodneška chodí. To jo, ty mají rády, že, od mojí sestry jako, od I. děcka I. P. , tak to milujou, Kačenu jako (pozn. děti od sestry) tu milujou.

Jsou to bratřenci, sestřenice?

M: No, to ano i když jsou starší hodně, tak.

Takže když se třeba s těma dětma znají, tak si s nima hrají?

M: Tak to je bez problémů, úplně, ano, musí je znát, no.

Ted' se vás zeptám, která ta oblast, vlastně oni mají málo (let), ale která ta oblast pro vás byla nejnáročnější, toho vývoje?

M: Já myslím, že ten začátek byl těžký hodně, protože to bylo i s tím kojením a se vším a já tím, že mám střeva špatné, nemocné, tak pro mě to bylo z toho zdravotního hlediska takové jako fyzicky náročné vlastně, takže.

O: No já chci říct, že každá ta etapa je náročná. To nejde říct, že nejhorší prostě bylo první rok jako, Ted' se na to dívám tak, že každá ta etapa byla v něčem náročná, jak někdo říká, že nejhorší jsou první tři roky u dvojčat, tak zas až budou starší tak zas to bude jiné.

M: No tak, ale jde o tu péči, to bylo, já jsem nedělala nic jiného, než že jsem krmila, přebalovala, to se nedalo. Ještě to bylo náročné jak začaly ložit, teda to hlídání, to období, kdy se začaly batolit, jako tak to bylo taky hodně, protože... Ted' je to dobré, že ony si přejdou, přijdou, ale tehdy se musely furt přenášet, přece, to bylo náročné, takže.

A kdy začaly chodit?

M: Tak ve 14 měsících vlastně, ve 13

O: Ale nekramovaly třeba tak jak brácha, že, to jsme museli všecko zamykat prostě, to bylo všecko zamčené, protože on vcelku hodně kramoval, ony chodí spíš kolem té spížírný. Ony si vaří, že si půjčují hrnce, je vidět, že to jsou holky, že jo a on kluk.

M: No, to jo, to je poznat.

O: To je poznat, že to jsou baby jako.

M: Ale jako myslím, že začátek jako třeba, to bylo náročné každé to období jako jinak, ale do těch 2 let to bylo takové, než začaly chodit, to bylo do toho roku, roku a půl to bylo takové hodně, pak už to je takové čím dál tím lepší se mi zdá. Tak já si vždycky říkám, že jedno děcko není nic, vezmu jedno na ruku jdu, ale s těma dvouma, to nechytete dvě za ruky nebo dvě do ruk. I když i tak jsem někdy chodila, že.

O: Když jsou ted' fixované třeba na mámu tak, to je...

A jsou na vás fixované?

M: Jsou, to ony třeba nedovolí ani tátovi, aby je uspával, vůbec, to musím jako, přebalovat taky, že, jsem musela já, to výjimečně dovolily, když měly náladu, to jsou hodně moc, to jo.

A babičku tu..

M: Babičku taky berou, to jo, že, akorát ted'ka třeba mají takové období, já třeba chodím ted'ka po doktorech kvůli té svojí chorobě, takže když vidí, že přijde, tak ony si myslí, že už, čekají že jdu pryč a začnou třeba plakat, jako že půjdu asi pryč, tak začnou plakat, ale jako babička už nechodí tak často jak chodívala, takže..

Ona většinou teď přijde, když já potřebuju, tak to ony ví, že se něco děje, že půjdu pryč, tak to ony, se to tak obrátilo no.

Tak já vám děkuju.

M: To je všechno?

To je všechno.

M: Snad jsme vám pomohli a bude vám to k něčemu.

Rozhovor č. 2

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru a byli jste informováni o účelu rozhovoru?

Ano, souhlasíme s rozhovorem.

Jak jste reagovali na to, že se vám narodí dvojčata? Co vás prvně napadlo?

O: Dozvěděli jsme se to na ultrazvuku a byl to pro nás v první chvíli šok. Já jsem sice na takovou variantu stále myslel, protože jsem z dvojčat a moje mamka to také stále vzpomínala, že je zvědavá, na kterého z nás to padne.

M: Také jsme se dozvěděli, že to jsou dvojvaječná dvojčata chlapec a děvče. Později lékař informaci změnil na dvě děvčata. To jsme byli trochu zklamáni, ale to jen v tu chvíli, nakonec nám to nevadilo. Hlavně jsme mysleli na to, aby byly děti zdravé, protože já jsem se před těhotenstvím léčila.

O: Vzhledem k tomu, že máme veliký rodinný dům, kde jsme dlouho byli sami s manželkou, než se nám narodila první dcera, jsme se oba moc těšili.

M: Také naše starší dcera už se nemohla dočkat, vybírala pro ně jména, bavilo jí pro ně nakupovat.

Popište prosím jak se vaše děti vyvíjely - psychický, motorický vývoj (problematický vývoj, běžný, rovnoměrně se svými vrstevníky, jinak než další sourozenci, ...)?

M: Po narození byla Ro. tři týdny v inkubátoru, kvůli nízké váze. Re. jsem také neměla u sebe na pokoji, chodila jsem je obě kojít na zvláštní oddělení pro kojence. Samozřejmě, že jsem měla strach, aby byly zdravé. Také jsem hodně myslela na starší dceru a manžela jak to budou zvládat tak dlouhou dobu, protože prognóza byla tak jeden měsíc v nemocnici.

O: Naštěstí nám moc pomohla moje mamka, která A. prakticky hlídala skoro celý měsíc, abych já mohl do práce. Také jsem 3x týdně jezdil za holkama do nemocnice a průběžně jsem nakupoval, co bylo potřeba. No byla to docela hoňka a to jsme ještě nebyli všichni doma.

M: Trochu mne zklamaly sestry v nemocnici, když mi po třech týdnech přinesly obě holky na pokoj, já tam byla sama a nevěděla kam dřív. Musela jsem je sama koupat a krmit a nikdo mi nepomohl. To bylo docela kruté, než jsem si na to zvykla. Po měsíci nás pustili domů. To už bylo dobré, protože pomáhala celá rodina.

Od mala byly hodně motoricky šikovné, hodně je zajímají kostky, stavebnice, se kterými si vydrží dlouho hrát společně. Baví je také zvukové hračky, často tančí při muzice, a když manžel cvičí na trubku, vydrží ho dlouho poslouchat. Ro. je více aktivní, Re. se spíše podřizuje. Jsou ale náchylné k virózám, jedna začne a hned je nemocná i druhá. Starší dcera v jejich věku nebyla tak aktivní.

O: A. byla klidnější, ale asi to bylo také tím, že byla sama a vlastně byla převážně mezi dospělými. Brzy uměla počítat a barvy.

M: Tak ve třech letech.

O: Přesto, že měla od mala svůj pokojíček, nechtěla tam sama spát, vždycky usnula v ložnici a potom jsme jí přenášeli do její postele.

M: O holky jsem se hodně bála, pořád jsem je kontrolovala, jestli dýchají. Naučila jsem se je kojit najednou. Kojila jsem je do jednoho roku. Myslím, že pokud je porovnávám s jejich vrstevníky, vyrovnají se jim. Od října chodí do školky a učitelky je velmi chválí, pěkně srozumitelně mluví a jsou samostatné.

O: Do jednoho a půl roku jsme je denně uspávali. Doktorka nám poradila, že je máme dát do postýlek a odejít. Pár dní jsme doslova protrpěli, ale fakt to zabralo. Od té doby usínají bez problémů a spíš je problém se starší dcerou, kterou jsme to nenaučili.

Jaké bylo u dětí období prvního vzdoru? (věk, náročné, v klidu, odlišnosti, stejné projevy, současně,...)

M: Ještě jsem nezaregistrovala, že by se nějak vztekaly, nebo vzdorovaly. Vizually je každá trochu jiná. Ro. má kulatější obličej, zatím jsou stejně vysoké a váží také úplně stejně. Zajímavé je, že někdy se mi zdají hodně podobné, jindy vidím rozdíly. Ro. je aktivnější, když je třeba k sobě volám, vezme Re. za ruku a přijdou společně.

O: Souhlasím, často jsem je brával i na akce se školou (na koncerty a školní vystoupení dětí). Nikdy jsem s nimi neměl problémy, poslouchají, nezlobí a fakt jsou hodné. V období tak jednoho roku byly bojácné, bavily se s každým, ale nenechaly se od cizích lidí pochovat. Teď se jejich chování v tomto směru změnilo. Chodí do školky a je to na nich znát.

Jak přistupujete k oběma dětem? Stejně, nebo mezi nimi děláte rozdíly – popište prosím i s ohledem na pohlaví?

O: Určitě stejně, nedělám rozdíly. Snažím se i hodně komunikovat se starší dcerou a udělat si na ní zvlášť čas.

M: Snažím se být spravedlivá, naštěstí holky moc nezlobí, někdy ale vypěním a to pak schytají všichni stejně, spíš verbálně. Tělesné tresty u nás nepoužíváme.

Jakých rozdílů si mezi dětmi všímáte (jsou rozdíly)?

M: A. je bezprostřední, dokáže se hlásit o své, nenechá se odstrčit. Dokáže se také urazit, ale dlouho jí to nevydrží. Ve školce nezůstává v pozadí, jak říká učitelka, hned se zapojí, není ale zbrklá, vše si promyslí, než odpoví (při nějakých hrách, kdy děti odpovídají na otázky).

Jaké rozdíly pozorujeme mezi dvojčaty, jsem již řekla.

Jaké vlastnosti mají vaše děti?

O: Mají rády společnost jiných dětí i dospělých, nestydí se, jsou komunikativní. Myslím, že jsou i muzikální, rády modelují z modelíny, parádí se. Jinak jsme uvedli v předcházejících otázkách.

Jak podporujete děti v odlišnostech (zájmy, oblékání, nadání) – v čem odlišnost podporujete, v čem jsou stejné (chtějí dělat společné věci nebo ne)?

M: Je pravda, že hodně nakupují stejné oblečení, i když někdy stejné věci, ale jiné barvy. Moc je v odlišnostech nepodporujeme, manžel vůbec ne. Naposledy jsme nakupovali kola, tak každé jiné barvy, ale jinak stejný typ. Holky dělají všechno společně a dobře se doplňují.

O: Já si tedy nedokážu představit, že by každá měla jiné zájmy. To se asi projeví později, zatím mám pocit, že jsou jako já s mým bráchou. Hodně je vedu k muzice a jsou také dost pohyblivé.

M: Dokážou si spolu hrát a nepotřebují k tomu už nikoho dalšího. Starší dcera je pro ně spíš rušivým elementem, protože se je snaží komandovat a to se od ní nedají.

Jak se vám daří rozdělovat pozornost a lásku mezi obě děti?

O: Já se snažím spravedlivě mezi obě.

M: Já také, ale moje máma je hned rozdělila na Cha. a No. Jedna je více podobná na manžela.

O: Naše mamka to ale vyrovnává, když přijde tak hned začne, že jsou přece obě No. a žádné rozdělování. To má, ale zažité ještě když jsme s bráchou byli malí, to jí zůstalo. Ještě jí to nepřešlo, i když jsme s bráchou dospěláci. Mamka také hodně drží na A., aby na holky nežárlila, nebo aby jí nebylo líto, že se všichni točí kolem nich.

Jak se vaše dvojčata k sobě chovají navzájem (jaké mají mezi sebou vazby a vztahy)?

O: Ro.se více prosazuje, Re. spíše čeká, co Ro. udělá a potom se připojí. Jsou vlastně stále pohromadě. Zatím jsem nepozoroval, takové „příhody“ co jsme měli s bráchou, že se nám něco přihodilo ve stejný čas. Jsou na to ještě moc malé.

M: Ano souhlasím.

Jak dvojčata snáší vzájemné odloučení?

M: Zatím, abych to nezakřikla, byly stále spolu.

Můžete prosím popsat vzájemné sourozenecké vztahy dvojčat s dalšími sourozenci ?

O: To je trochu horší, protože na A. už nemáme tolik času jako dříve a ona to silně pociťuje. Někdy ze začátku nám to i vyčítala, snažili jsme se jí to trpělivě vysvětlit, že jí máme stejně rádi jako holky. Stejně ještě někdy pozoruji, že je jí líto, když přijdu domů a holky se na mě vrhnou a A. stojí a kouká. Hned se snažím s ní komunikovat a také se sní vítat. Na holky žárlí . Spolu si skoro nehrají, ony si vystačí spolu.

Jak dvojčata komunikují se svým okolím - škola, školka, ostatní děti např. na hřišti (bezprostřednost, iniciativa, umí se začlenit, chtějí se začlenit nebo si mezi sebou vystačí, jak reagují mezi dalšími dětmi)?

O: Holky mají dva bratrance (syny mého bratra), se kterými se často vidí. Také ve školce se do kolektivu dětí zapojily bez problémů. Ve školce se jim líbí, jak říká učitelka, jsou milé, hodné, nepláčou, pěkně jedí. Zapojují se bezprostředně do každé aktivity. Já je každé ráno vozím do školky a zase je vyzvedávám. Učím na základní škole a školka je hned vedle školy, takže nám to vyhovuje.

M: Na hřišti mezi dětmi v pohodě komunikují, na pískovišti klidně půjčí jiným dětem své hračky. S cizími lidmi komunikují jen na dálku, nenechají se vzít do náruče. Sami na hřiště ještě nechodí ani se starší dcerou. Máme velkou zahradu, kde mají houpačky, klouzačku apod. Tam si často hrají.

Jak se k vašim dvojčatům chová jejich okolí (kamarádi, prarodiče,..)?

O: Když s nimi někam přijdeme, jsou středem zájmu. Jednu babičku máme hned vedle, takže je často u nás, za druhou babičkou a dědečkem často jezdíme. Berou je i na výlety, hlavně straší dceru. Do Chropyně holky jezdí moc rády, dobře si tam vždy pohrají s brachovými klukama. Ten mladší je v jejich věku a starší má sice 9 let, ale také si s nimi rád hraje.

M: Nemám co dodat.

Které období (oblast) celkově ve vývoji vašich dvojčat bylo pro vás nejnáročnější (proč a v jakých směrech)?

M: Bylo to období tak do 1,5 roku, kdy holky vyžadovaly hodně péče a pozornosti. Také jsme je naučili uspávat v náručí a bylo náročné se s tímto zlovykem vypořádat. Jakmile byl problém uspávání vyřešen, bylo vše v pohodě. Také jsme přeorganizovali jejich denní režim a přesně ho dodržovali.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozhovor č. 3

Dobrý den, já bych vás chtěla požádat o souhlas s poskytnutím tady tohoto nahrávaného rozhovoru, souhlasíte?

M: O: Souhlasíme.

Tak první otázka je jak jste reagovali na to, že se vám narodí dvojčata, co vás prvně napadlo, jaké jste z toho měli pocity..?

M: Tak já jsem se to vlastně dozvěděla jak jsem byla vlastně na ultrazvuku tak vlastně mě řekli, že tam budou jako dvojčátka. Já jsem i když třeba manžel v rodině má sourozence dvojčata, nějak jsem s tím tak jako dřív, jsem si říkala co bude když, ale první moment jsem byla strašně překvapená.

Příjemně?

M: Příjemně jsem byla překvapená, ale, ale hodně překvapená teda jako.

Takže pocity byly vesměs pozitivní, neměli jste obavy třeba z toho, že byste to nezvládli?

M: Ne

O: Ne, já jsem se ani jako otec nedivil, že jsou to dvojčata, protože mám sourozence dvojčata, tak si vzpomínám, že jsem si jako dítě přál mít jednou taky dvojčata, jako rodič.

Tak teď bych vás poprosila jestli byste mě mohli popsat, jak se děti vyvíjely, ten jejich psychický, motorický vývoj, jestli teda měli nějaké problémy, nebo jestli ten vývoj byl takový běžný, standardní, máte možnost srovnání s mladším sourozencem, tak jestli to třeba bylo obdobné, nebo v něčem to bylo horší nebo problematičtější, nebo třeba i ve srovnání s vrstevníky, jestli ten vývoj byl třeba rovnoměrný s těmi vrstevníky nebo jak byste to teda mohli popsat?

M: Tak když to vezmu jako od úplně od mala, od batolat, tak to se vyvíjeli vcelku běžně bych řekla, hodně oni vlastně byli vlastně pořád spolu, takže, hodně spolu vlastně, ale potom později, později jsem cítila, že jsou tak svázaní spolu, že nepotřebují někoho dalšího, i když potom začali chodit do školky, tak si hráli spolu, nikoho mezi sebe nepotřebovali, za ručičku se vodili, oni byli jako takoví vyšší, takže chodili spolu se školkou, za paní učitelkou, vůbec si ostatních dětí nějak moc nevšíkali.

A ten motorický vývoj, myslím třeba taková ta chůze, řeč..?

M: No byli pomalejší, od mala byli trochu pomalejší proti jiným dětem, to se projevovali až tak jak začali mluvit a ze začátku se to hned tak nepozná, když je to dítě maličké, jo, potom jak už chodili, běhali mezi těma dětma, tak cítila jsem, že je to trošku svázanější.

Na otce – zeptám se vás, jestli byste k tomu něco řekl, nějaký váš postřeh, nebo jestli jste to tak nevnímal jak třeba...?

O: Já jsem to vnímal stejně, stejně jako manželka, tam bylo zřejmé, že ty děti v tom věku jsou o kousíček dál, to se týkalo i třeba výslovnosti, oni tím jak hovořili spolu mezi sebou, tak neměli motor, aby tu řeč zdokonaľovali rychleji, takže toto bych chtěl jako vypíchnout. To souviselo s tím, že komunikovali hodně spolu a neměli snahu do svých vztahů pouštět jiné děti, tak se to projevovalo i v tom krůčku zpět v tom rozvoji.

A takový ten první vzdor, to období prvního vzdoru, v jakém věku asi oni to měli, nebo měli to vůbec, byli, pozorovali jste na nich třeba, že by měli takové to vzdorovité, trucovité, takové to období, kdy to dítě má tu svoji hlavu?

M: No, možná jak se narodil třetí syn, mladší sourozenec, tak strašně se na něj těšili, byli velice natěšení, všechno, ale to už jsem trochu cítila, že jak byl trošičku větší, ten rok nebo tak, tak už byl trošičku problém, už jsem to pozorovala teda..

Ty projevy měli takové společné, nebo..?

M: Řekla bych, že skoro stejné.

Jo, nebylo to třeba, že jeden by třeba byl v tom víc v klidu nebo druhý, doplňovali se?

M: Ne, oni jsou teda jednovaječní, tak oni dělali vesměs všechno ve stejnou dobu stejně.

Hmm, a přistupujete k nim stejně, nebo mezi nima děláte nějaké rozdíly?

M: Snažím se stejně teda, přistupovat k oběma, i když jako si třeba myslí, že nadržuju druhému, ale není to tak, to je takové složité.

Jako třeba i s ohledem na to, jaké mají povahy, nebo jestli se třeba v něčem od sebe trochu liší, tak jako ten přístup jestli máte takový trošku rozdílný?

M: Trochu ano, protože jeden je trochu citlivější než druhý, první dvojče je tahoun teda bych to tak jako řekla, ten prvorozený je řekla bych takový víc si stojí za svým co si usmyslí, kdežto ten druhý je víc jakoby ovlivnitelný a nechá se jako i tím prvním ovlivňovat, takže a je citlivější teda, je víc manipulovatelnější.

Takže povahy mají teda rozdílné, tady v tom jako se týká té vnímavosti, citlivosti, průbojnosti..?

M: To určitě.

O: Já bych k tomu dodal, že vlastně s přibývajícím věkem je to víc patrnější a i vlastně si to trošku vyžaduje ten víc individuální přístup a zřejmě to takhle v dané chvíli bude asi růst jako, že to bude možná i s ohledem jejich rozvoje bude chtít pohlížet trošku odlišněji jako tomu, jak se budou krystalizovat jejich povahy, tak jak budou dospívat.

A jak je podporujete v odlišnostech, myslím třeba jestli mají rozdílné zájmy, tak u každého podporujete ten jeho zájem, nebo třeba jako je oblékání, jestli jste je oblékali stejně nebo i třeba oni sami si řekli, že ne..?

M: Do určitého věku asi tak možná ještě ve školce to ještě šlo to chodili oblečení tak jak jsem je oblékla, to jsem je oblékala stejně, no měli jiné barvy, zelená, modrá třeba.

O: Oblečení typově stejně, ale barevně odlišné, nebyly stejné barvy.

M: Protože byli hodně podobní, tak aby je trošku rozlišovali, ve škole je taky rozlišovali podle barev, jeden měl radši tmavší, druhý světlejší tak už si to tak trochu pamatovali, no.

A ty zájmy, jestli mají stejné, třeba i stejné věci?

M: Řekla bych, že ano.

Takže nevěšili jste si třeba, že by měl každý jiný zájem a třeba jeden by chtěl fotbal, druhý hokej, baví je stejné věci?

M: Ne, zatím začali na tom skatu vlastně, to je chytlo tak nějak, že je to nejvíce baví.

A jak třeba k nim přistupujete, když je trestáte? Řešíte třeba co kdo zavinil, udělal nebo je trestáte jakoby hromadně?

M: Je to špatně, ale oni se nikdy nemůžou domluvit, takže je trestáme spíš jako hromadně, protože tam se těžko kolikrát člověk dobere, dopátrá, kdo si začal, jo říkám, musíte se domluvit..

Takže jsou potrestaní oba...

O: Já to vnímám tak, jak už jsem říkal, že vlastně jak rostou a jsou starší takže to vnímám tak, že právě je zapotřebí když dojde k nějakému sourozeneckému sporu, nějakým neplechám, že je právě žádoucí někomu, potřeba trošku zjistit, dát najevo, že je důležité jak ten spor začal, že je třeba jednat tak, aby to nebylo nespravedlivé pro jednoho, ale je to jenom...snaha.

M: Snaha je, ale výsledek není (otec doplňuje).

O: Nemá význam ze sebe dělat detektiva.

Ted' bych se vás zeptala, jestli třeba se někdy snažíte o to, aby jste byli s každým z nich zvlášť, nebo je berete vždycky dohromady, třeba čas nějaký volný trávíte třeba s každým z nich samostatně nebo vždycky jsou dohromady?

Myslím tím cíleně, že byste jako cíleně řekli, že třeba jeden cíleně potřebuje tu pozornost sám bez toho druhého, řešíte to třeba někdy takto?

O: Tak to cíleně ne, spíš bych řekl, si myslím že by jsme je měli podporovat v tom, že by chtěl někdo projevit odlišný zájem, třeba, že by jeden z nich chce někam jít, tak půjde sám, a druhý zůstane doma a obráceně, ale takhle, že by jsme je schválně bych řekl, se snažili už od jejich věku individualizovat, když jsou na sebe fixováni tak to neděláme, možná je to škoda.

M: Ono je to totiž, oni už do školky chodili společně, do školy, do třídy chodí stejné, takže jim vlastně nic nezbyvá, než většinu času strávit spolu, že.

O: Aspoň že ve škole nesedí spolu.

M: To tak to nesedí, to jsem si přála, aby neseděli spolu a myslím, že to je dobře, jinak kamarády mají společně, stejné.

A ted' takovou otázku, jestli, teda jak se vám daří rozdělovat tu pozornost a lásku mezi ně nějak rovnoměrně, myslíte si, že to jde tak jaksi automaticky samo, nebo máte jiný vztah k jednomu než k druhému?

M: No já si myslím, nebo snažím se to rozdělovat stejnoměrně, snažím se abych je jednoho nezatěžovala a druhého odsuzovala nebo něco, snažím se abych se chovala k oběma stejně, jo, otázka je jak oni to vnímají, jestli to pokaždé vnímají tak, nebo že si myslí že..., ale snažím se nedělat rozdíly.

Jak oni se k sobě chovají navzájem, jaké mají mezi sebou nějaké vztahy, vazby, jsou si třeba nejlepšími kamarády nebo..?

M: No, dřív to tak bylo, že byli jak jsem říkala, že vlastně v té školce byli pořád spolu a tak to ano, to byli kamarádi, samozřejmě tam byly bitky, to je běžná věc, ale ted' postupem času tak jako cítím, že by byli raději každý sám, jo, že by třeba chodili do jiné třídy, že třeba z té školy, že už postupně se snaží jeden jít v jinou dobu, druhý třeba počká ve škole, že nechodí stejnou cestu zpátky, stejným autobusem z města domů, takže snaží se rozlišovat. Řekla bych, že si trošičku začínají uvědomovat, že jsou dvojčata a že jim to začíná jakoby trochu vadit, že se na ně snad lidé dívají nebo něco v tom smyslu, a jakoby se za to styděli, že jsou stejní.

O: Souvisí to asi s věkem a jako tak jak ty dvojčata asi rostou, tak nemají rády, když se o nich hovoří v množném čísle, takže to si asi myslím, že je problém každých dvojčat, tady se dá čekat, že s přibývajícím věkem se to bude více rozvíjet ta potřeba odlišnosti z jejich strany a zřejmě by jsme je v tom měli více podporovat jako rodiče.

A jak třeba snáší vzájemné odloučení, když jsou od sebe, nebo jestli bývají často od sebe nebo ne?

M: Moc ne, stalo se to asi párkrát, že jeden se ocitl třeba v nemocnici na týden nebo tak, tak to cítili, to chodili špatní teda, vždycky ten, co zůstal doma, tak byl z toho vždycky špatný. Jak říkám, poslední dobou se třeba ani tolik nemusí, že třeba mají proti sobě větší averzi než dřív, tak ale když jeden chybí, tak je to cítit, tak jako hodně, víc než ten mladší sourozenec, takže je to taková větší vazba, no.

A jaké mají vztahy s mladším bratrem? Vychází spolu dobře, kamarádi spolu nebo ho tak jenom berou, že je to mladší bratr, nebo jaké vztahy má i on k nim?

M: Já bych řekla, že vcelku přiměřené, jak sourozenci.

O: Taky bych řekl, že to je standardní, tak jako vztahy, kde jsou další sourozenci, jako nedvojčatoví, takže tam nějaká odlišnost není, ani v jeho přístupu k nim, jako že by jsme pozorovali, že by s jedním z nich měl, možná trošku k tomu prvorozenému dvojčeti má trošičku jiný vztah, protože ten je přívětivější než ten druhorozený, ten je trošku větší ražň, takže možná trošku vlastně ví, co od něj může čekat, tak to se může projevit v tom vztahu, ale není to tak jako vyložené.

M: Já bych řekla, že mezi sourozenci je vždycky, jsou tady ty možnosti, že se mají chvíli radši s tím, nebo s oním, že jo.

Já se vás teďka zeptám na věc, vy už jste to trochu popsali v tom úvodu, ale jak komunikují se svým okolím, třeba ve škole, ve školce, s ostatními dětmi, jak myslím tím nějaká ta schopnost se mezi ně začlenit nebo jestli má každý svého kamaráda nebo mají společné kamarády?

M: Tak já už jsem teda říkala, že v té školce to bylo takové, že mezi sebe nikoho nepotřebovali, to si tak vystačili, v té škole potom vlastně jezdí do města do školy, takže tam mají stejné kamarády a nemají jich hodně teda, tak bych to tak jako řekla, že tak se trošičku z toho kolektivu, ještě tam nezapadli, ale už to vypadá trochu lepší, že se to jako zlepšuje.

Třeba s nástupem do první třídy, měli jste nějaké problémy? Jak to oni vnímali a nebo třeba i paní učitelky jak se k nim chovaly, jak k nim přistupovaly, brali je jako jednoho, nebo každého samostatně?

M: Oni byli takoví pomalejší teda v té škole, ty začátky taky samozřejmě jak byli v té školce, to už jsme vlastně poznali, že vlastně je tam trošku možná takový zádrhel, že i v té škole byli takoví pomalejší, no a paní učitelka, ta první třída se museli hodně učit i doma, aby to zvládali trochu jak ty ostatní děti, vím že paní učitelka měla docela problém je rozeznat a že dokonce i známky známkovala jeden, druhý, že to skoro ti učitelé nerozeznali.

O: To jsme často pochopili, že je nedokáží příliš odlišit a někdy si je pletou...

M: že si pletli známkování, hodnotili druhého, známku do žákovské druhého a že potom je to trošičku mrzelo, že mi to doma potom říkali a ve škole se samozřejmě neozvali.

A jak se k nim chovali, okolí třeba, prarodiče, takové to nejbližší okolí, jak k nim přistupovali?

M: Vlastně prarodiče, my žijeme s prarodičema vlastně v jednom rodinném domě, takže vlastně od malička, jsou to moji rodiče a myslím, že vztahy máme dobré, takže moc dobře.

A které období v tom vývoji jejich do teď vlastně hodnotíte jako nejnáročnější, pro vás, které to věkové období pro vás bylo nejnáročnější a proč teda, jestli to tak můžete zpětně zhodnotit, co jste vnímali jako nejvíc náročné, třeba období po porodu, nebo ten mladší školní věk, nebo ta školka?

O: Spíš převládá to období ..

M: Já bych řekla, kdybych to tak jako hodnotila, tak myslím, že první, druhá třída, protože tam byla ta změna z toho vlastně, kdy děti si hrají ve školce, velice nic a potom vlastně mají nějaké povinnosti každý. Takže vlastně vzhledem k tomu pořád říkám, že jsou trochu pomalejší, tak i ta škola nám dala hodně zabrat, že je to hodně toto stálo, že se museli něco naučit, takže toto ten přechod byl jako nejhorší, než si zvykli na nějaký ten režim, taková ta pravidelnost chodit každý den do školy a učit se a nějaké ty úkoly, myslím, že tady toto.

Tak to je všechno, co jsem po vás chtěla, děkuji vám za rozhovor.

Rozhovor č. 4

Já bych Vás chtěla poprosit o souhlas s poskytnutím tady tohoto rozhovoru a o tom, že jste o něm byli informovaní.

M: Ano, souhlasíme.

Tak první otázka, jak jste reagovali na to, že se vám narodí dvojčata, co vás prvně napadlo, jak jste reagovali?

M: Tak asi moje první reakce nebyla zrovna nejšťastnější, že jsem byla taková hodně překvapená, jako asi jsem neměla úplně tu upřímnou, velikou radost jako kdybych věděla od začátku, že se mě má narodit jedno dítě.

O: Překvapení, uklidňoval jsem manželku.

Zeptám se vás jak se děti vyvíjely, ten jejich psychický, motorický vývoj, jestli to bylo nějaké problematické, nebo běžné, nebo třeba ve srovnání s dětmi, které byly samy, jestli byl nějaký pomalejší nebo stejný, jestli byste to mohli zhodnotit?

M: Tak my jsme chodili na preventivní kontroly vždycky jak se chodí v těch určitých obdobích, tak vlastně doktorka vždycky říkala, že jsou úplně v normě, že ten jejich vývoj probíhá úplně v pořádku a někdy mi spíš

případlo, že byli takoví jako tým, že se podporovali, tak mě připadlo, že byli takoví jako v celku dobří jako v tom vývoji.

O: Slovní zásoba, myšlení proti třeba vrstevníkům byla dobrá.

M: Byla lepší.

O: Pohybově určitě, motoricky, co se týče toho je to stejné jako u všech dětí si myslím.

A oni teďka mají 4 roky, tak jestli můžete třeba zhodnotit jaké bylo období prvního vzdoru u nich, jestli teda to probíhalo stejně nebo jestli teda měl ty projevy každý nějaké jiné?

M: Mě to připadlo spíš tak, že to neprobíhalo ve stejném období, u těch dětí to období vzdoru, že? U každého se to projevovalo v jiném tom věku, že to měli.

O: Myslím, že u R. to začalo a u něho to trvá do teďka a L. je taková trošičku rozumnější tady v tomto, sice má také svoje nálady, ale prostě R. kluk je na to daleko vzdorovitější bych řekl.

A přistupujete k oběma dětem stejně nebo mezi nima děláte nějaké rozdíly? Jestli nějaké děláte, tak jestli byste mi mohli popsat jaké, třeba i s ohledem na povahy?

M: Tak ono je to dané už tím jak se chovají, že ta holka vlastně je taková jako rychleji všechno chápe, je opravdu v tom myšlení a ve všem taková víc dopředu, tak jako já ze své role matky si připadnu, že občas jako dělám u R. možná větší ústupky, nebo i když se snažím být jako v té výchově stejně přistupovat k těm dětem, tak mě to připadne jako s tím, že prostě ten R, jako kluk, prostě to tak všechno rychle nezvládá, jak bych to řekla.

O: Tak já s R. nechci říct, že bojuju nějak, ale snažím se mu prostě, mě vadí, že je takový prostě, že na kluka mě to nesedí nějak, L. je taková trochu rozumnější a jak on si vydupe všechno. Maminka mu třeba povolí, tak se snažím být trošičku na něho takový přísnější, ale tvrdší, prostě nepovolit, jo a trošku aby se choval jako kluk, protože zatím mě to tak nepřipadá.

A jsou mezi nima nějaké rodily, jakých rodilů si mezi nima všímáte? Povahové nebo temperamentové?

O: Co se týče temperamentu, tak si myslím, že jsou na tom zhruba stejně. Co se týče povahy, podle mě je to hodně rozdílné, možná už je to tím, že holka je taková trošičku vyspělejší v tom věku než ten R. Je taková rozumnější, R. možná i tím prostě tak se víc, je to takový pořád mu trvá to vzdorové období, takový vzdorovitější, takový dětinštější mi to připadá, nevím. Ty rozdíly jsou tam v tomto období se mi zdá dost velké.

M: Rozhodně i holka se vlastně rychleji mě připadne všechno rychleji naučí, daleko víc vnímá, rychleji.

O: Ale není to tak úplně pravda, jo, ona je taková rozumnější, ale zase v něčem je trošku roztěkanější, takže když hrajeme nějakou hru, tak R. se na to víc soustředí, je takový trošičku lepší na to, dává pozor. L., ta je taková roztěkaná a nepozorná. Oni každý má svoje, L. je obecně taková trošku rozumnější taková, ale R. má také svoje některé plusy, které ta holka nemá.

A jak je podporujete v odlišnostech, tak vy jste třeba řekl, že myslím, jestli chtějí dělat společné věci nebo ne, nebo má každý své vlastní zájmy, oblékání to je asi dané tím, že jsou kluk a holka, že se oblékají různě?

M: Určitě, oblékáme je různě, pokud jim kupujeme nějaké hračky nebo tak, tak jim je kupujeme stejné, určité hračky. Možná je to trochu tím, že L. je ovlivněná tou ulicí, že tady máme samé kluky v jejím věku vrstevníky, tak ona se chová hodně jako s těma klukama. Už tak jako nevyvíjí, nevozí kočárky a nehraje si moc s panenkami, že jako víc se přizpůsobuje tady těm klukům, ale jinak jako v tomto věku já nevím, oni hodně si hrají prostě ještě jako takové hry, které mě připadne, že nejsou nějak rozdílné, jestli je hrají holky nebo kluci, že odlišností spíše opravdu ty hračky, oblečení, to ano. Jinak vlastně je zatím nemáme mě připadne nějak motivovat moc, nebo podporovat v těch odlišnostech.

O: Já si myslím, že si hrají více méně se stejnýma hračkami, u těch kluků možná jako trošičku s tím, když vidí kluky, tak si chce hrát s nima. L., si myslím, že to je stejné tady v tomto, protože tam nejsou v tomto žádné odlišnosti. Sice se jí snažíme v tom, aby se zapojila mezi holky, aby šla za holkama, trošičku takové ty holčičí hry, ale ani ji to nějak netáhne, spíš prostě..

M: Je tady ovlivněná tím kolektivem vlastně kluků zatím.

O: Těma kamarádama co jsou tady.

A jak se vám daří rozdělovat mezi ně rovnoměrně pozornost a lásku? Jde to nebo je to náročné?

M: Mě to připadne úplně v pohodě, že to jde.

O: Jo, tak.

M: Je to tak, jednou přijde ten, podruhé nebo prostě společně, jo se tady já nevím mazlíme a tak jako prostě si děláme blbiny, jo. Mě to nepřípadně náročné nějak dělit mezi jednoho nebo druhého.

O: Jeden přijde a hned je tam druhý, aby mu něco neušlo, takže oni si to tak rozdělí sami

Třeba tresty, jak je trestáte? Společně, když něco provedou tak je to tak nějaký hromadný, že neřešíte co kdo udělal nebo to dělíte?

M: Tak jako vždy je netrestáme společně, protože když se dopátráme vlastně kdo si to začal nebo prostě kdo je tím viníkem, tak se snažíme potrestat toho viníka a klidně i jako jednotlivě. Pokud oba dva, tak jako to trestáme, ale.

O: Tak oba dva slyší, že domlouváme tomu, že něco provedl, nebo něco, co se stalo. Když oba dva, tak oba dva, ale když jsou spolu tak blbnou spolu, když někdo blbne a je to třeba napomenout, tak to udělám, aby se něco nestalo, tak.

A jak se k sobě chovají navzájem?

M: To vyplývá vždycky ze situace. Někdy jsou k sobě velice hodní a mají se rádi a chovají se k sobě hezky, dokážou si spolu krásně hrát v pokojíčku a tak jako opravdu jak brácha a ségra. A někdy třeba když jsou mezi těma klukama nebo tak, tak kolikrát R. spíš se nechá tak nějak strhnout, nebo prostě když je v nějakém tom

větším kolektivu, tak se nechová zrovna k L. moc pěkně. Oproti tomu mě připadne, že L. je taková jako když dojde na věc, tak R. je schopná víc opečovávat, víc kolem něho jako obskakovat, když něco řekne, že chce podat nebo já nevím něco prostě pomoci, tak je víc ochotná být na něho taková jako pečlivější, nebo víc se o něho starat.

O: Já si myslím, že L. projevuje tu bratrskou sesterskou lásku tak z 95% času a R. tak z 35% maximálně, jo, že on ji od sebe odežene nebo jí prostě něco řekne, ji bouchne nebo tak a L. to je velice výjimečně.

A jak snáší vzájemné odloučení? Byli někdy od sebe nebo jsou vždycky spolu?

M: No to my zatím vůbec moc neděláme, nemáme to otestované, my je moc neodlučujeme. Když prostě mají jet na prázdniny k babičce nebo teď když je R. nemocný, tak L. s ním zůstává doma, že nechodí sama do školky, nebo prostě ať kamkoliv mají jet nebo cokoli se děje, tak jsou vždycky spolu. Zatím jsme to snad ani nepraktikovali, že by byli odloučení, takže to ani nedokážeme odpovědět.

A v té školce třeba komunikují jak, jsou tam také spolu nebo tam má každý své vlastní kamarády?

M: No podle toho co se doslýcháme od nich, oni nám toho sice moc neřeknou co se děje ve školce, tak jsou i hodně spolu.

O: Zase s těma kamarádama co jsou tady, co mají kamarády tak zase jsou i ve školce.

Takže umí se začlenit mezi kolektiv, nestačí si sami mezi sebou? Vyhledávají třeba i jiné vrstevníky?

M: Určitě, nestačí si jenom sami, jako hrají si sami o sobě, ale když mají ostatní vrstevníky tak se rozskotačí.

O: Určitě preferují to, že půjdou za děckama ven, nebo že jsou z děckama než aby byli doma sami si hráli.

A okolí jak je bere, jako bratra a sestru nebo vnímají je ostatní jako dvojčata?

O: Já bych řekl, že vůbec ne, aspoň co se týče dětí a vlastně i dospělých pokud to neví, tak vlastně dospělí je vůbec nevnímají jako dvojčata, i to, že jsou absolutně rozdílní, že vypadají jinak.

M: I vizáž i ta povaha, že to prostě, že jsou rozdílní, hodně.

Které období v tom vývoji byste hodnotili pro vás jako pro rodiče jako nejnáročnější a v jakých směrech a proč to pro vás bylo nejnáročnější?

M: Tak já určitě v období jako matka po narození a prostě když byli malí vlastně to, že jsem opravdu tu péči potřebovali daleko větší než prostě teď, když už jsou starší a dokáží se o sebe víc sami postarat, takže pro mě to bylo rozhodně náročné já nevím do těch 2 let, určitě jako, to bylo pro mě těžké období.

O: Já bych řekl, že to bylo nejhorší úplně na začátku toho půl roku, že to opravdu to byly nedobré děcka, že co se týče, brečely, nespaly, takže toto bylo takové nejnáročnější období pro nás, protože já jsem chodil do práce aj. toho měla moc, protože byli dva a já jsem chodil do práce, musel jsem chodit do práce, ještě jsme vlastně dělali tady, vlastně stavěli, takže začínali jsme, takže to bylo takové náročné.

Tak já vám děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 5

Ještě jednou se vás zeptám, jestli souhlasíte s nahráváním rozhovoru?

M: Ano, souhlasím.

A jestli jste byla informovaná o tom, na co se vás budu ptát?

M: Byla jsem informovaná, souhlasím.

Takže já bych se vás zeptala jak jste reagovali s manželem na to, že se vám narodí dvojčata, co vás prvně napadlo, takové ty první reakce?

M: Tak já jsem se to dozvěděla od svého gynekologa samozřejmě, od pana doktora Barana a mě ta zpráva v podstatě nějak nepřekvapila, nějak moc, protože jsme v rodině dvojčata měli a určitě ta myšlenka, že by to mohlo padnout na mě napadla někdy před tím a manžel reagoval velmi překvapeně, byl překvapený, ale samozřejmě se s tím časem smířil, no prostě. Chtěli jsme dvě děti a máme tři, takže..

Takže jste rádi..

M: Ano.

Ted'ka bych vás poprosila, jestli byste mě mohla říct, jak se děti vyvíjely, jestli ten jejich psychický, motorický vývoj byl v normě, jestli jste tam měli třeba nějaké problémy vývojové, nebo jestli stačili svým vrstevníkům, nebo to třeba bylo opožděné a případně v čem?

M: Tak holky se narodily naprosto v termínu, porod proběhl bez problémů a absolutně jsem neviděla nějaký opožděný vývoj nebo že by nestačily vrstevníkům. Vyvíjely se naprosto normálně.

I třeba v porovnání se starším sourozencem?

M: Ano, bylo to stejné. Pěkně mluvily, neměly problém, jako v životě neměly třeba flašku s dudlem, protože jsem je dlouho kojila a potom asi rok tři měsíce jsem je kojila a zdálo se mi zbytečné je přeučovat potom na dudlík, tak jsem jim normálně začala, jo, dala jsem jim misku, lžičku, dala jsem jim hrnek, 14 dní bryndaly a po 14 dnech byly úplně v pohodě, takže...

Takže vývoj měly,....

M: Vývoj měly pěkný, bezproblémový.

A jejich období prvního vzdoru, to bylo taky v pořádku? Neměly nějaké...?

M: Neměly, hrozně fajn holky, příjemné, žádné problémy.

A proběhlo to současně, nebo třeba byly tam nějaké rozdíly, že by jedna začala dřív, druhá později?

M: Ne, neuvědomuju si, myslím, že to bylo současně.

Ted' se vás zeptám, jak k dětem přistupujete, jestli je berete jako stejně anebo je nějak rozlišujete, jako ten přístup k nim jednotlivě, jestli je berete stejně a berete je jako že jsou stejné, nebo jako každá má nějaký....?

M: No tak určitě je tam nějaký maličký rozdíl v nějakých takových komunikačních věcech, protože každá jsou povahově jiná. Jo, jedna je taková klidnější a prostě se vším se líp vyrovnává, kdežto druhá je takový nervóznější typ a potřebuje tak jako víc uklidnit jo, větší prostě jak kdyby zájem. Ta jedna se umí s těma problémama v životě jako líp vyrovnat než ta druhá, takže samozřejmě ta, která to umí míň, tak asi potřebuje víc naší pozornosti, no takže víc tak s ní věci rozebíráme, jo ta druhá je taková prostě bere život tak jak jde, jo a myslím, že to je takový dobrý postoj její.

A nevnímají to mezi sebou jako nějakou takovou nespravedlnost...?

M: Ne, ne, ne, myslím, že ta klidnější i pomáhá té nervóznější, že ji uklidňuje a jo, že prostě, mají k sobě hezký vztah a jako myslím, že ta klidná jí moc pomáhá.

Hmm

M:... že ji dokáže uklidnit.

A jakých rozdílů si mezi nima všímáte kromě tady těch jako temperamentových, jestli třeba povahově jsou jiné, kromě toho temperamentu, že jedna je klidnější, že jestli tam mají nějaké rozdílné vlastnosti?

M: Určitě jsou.

M: Tak jako jedna je praktičtější typ, která prostě má ráda věci, které jako si může ošahat a které vidí a druhá je taková, že jako vidím, že jako třeba je lepší na matiku a na takové tady to analytické myšlení, jo, takže jako vidím to rozdíly, že jedna asi se bude víc věnovat takovým praktičtějším věcem a jako zdá se, že ani netouží po nějaké kariéře, jo ta druhá jako už tak se začíná jo trošičku vypadá, že té jedné bude vyhovovat rodinný život, ta starost o tu rodinu a ta druhá vypadá, že tak jako bude chtít i v té kariéře něco dosáhnout.

A jak je podporujete v těch odlišnostech, že třeba mají společné zájmy nebo má každá jiné kroužky nebo v oblékání, oblékají se stejně nebo...?

M: Tak to absolutně nechtějí mít stejné oblečení. To je to, co pokud to ještě nevnímaly, tak samozřejmě když to bylo pro mě nejjednodušší, tak jsem jim koupila stejné oblečení, jo.

Jako třeba i barevně jste jim to kupovala stejné?

M: No jako většinou nikde neměli stejné dva kusy, takže od malička v podstatě jsem je oblíkala vůbec jako, toto mě absolutně nijak nebralo, že bych je měla stejně oblíkat nebo tak a teď jako jsou starší tak si nepřejí, abych jim koupila stejnou věc jo, takže co se týká oblečení tak jsou každá jinak, jako možná někdy si to půjčí nebo tak, ale že by šly stejně oblečené tak to nepřipadá v úvahu, to prostě ne. A ještě jaká byla ta druhá otázka?

Podle fotky jsem si všimla, že i účesy, že i ty vlasy mají trošku jiné...?

M: Ano, ale teďka jsou obě jako dlouhovlasé, jednu dobu byla jedna úplně na krátko, jedna dlouhovlasá, to se tak mění.

A zájmy jestli mají stejné, stejné kroužky, nebo chtějí dělat ty věci společně nebo mají třeba každá své vlastní?

M: Jako dlouho měly společné zájmy a je fakt, že teďka se to maličko začíná jako rozlišovat, jedna se ráda hýbe a vidět, že jí dost záleží na tom jako jak vypadá a ta druhá, ne že by jí na tom nezáleželo jak vypadá, ale jako nemusí pohyb, jo prostě a jako vidím, že toto začíná být takové, jedna je taková, že si drží tu postavu, vyšší, štíhlá, ta druhá je malinko, malinko při těle, ale jí to vůbec nevádí, jo prostě ona je stavěná jinak, jo nevádí jí to absolutně, takže ta jedna chodí do aerobiku, řeší skaut, jo takže to mají rády obě a jinak to je tak si všechno k tomu.

A jak se vám daří rozdělovat pozornost a lásku rovnoměrně nějak mezi ně, berete je jako stejně, nebo měla jste nějaký pocit, že jako byste mohla mít k jedné blíže nebo..?

M: Ne, ne, to ne.

Brali jste je stejně, i manžel?

M: To určitě.

A jak ony se k sobě chovají navzájem? Jaké mají mezi sebou vztahy?

M: Tak jako vztah mají moc pěkný mezi sebou, je fakt, že se hádají jako normální sourozenci o nepodstatných věcech samozřejmě, ale když je něco podstatného tak se umí domluvit, tak říkám, vidím, že tam je ta taková ta závislost na sobě určitě větší než závislost třeba na tom bratrovi, jo, který teda samozřejmě je starší, ale říkám, to je to co jsme se bavily, že prostě když jedna onemocní a druhá chodí do školy, tak prostě pořád potřebují být v kontaktu a nebo došlo k tomu, že jedna šla na operaci slepého střeva a ta druhá to obřečela, protože nebyly spolu a teď co se s ní děje, jo jako myslím, že se prožívají jako navzájem hodně.

Takže vzájemné odloučení snáší špatně?

M: Ano, snáší špatně, no..

A třeba na tábory nebo tak, jezdívaly vždycky společně? K babičce třeba.

M: Jako k babičce jezdí společně a na tábory jezdí taky společně a ony právě dělají skauty a jezdí už do 8 roků do Lidečka a tam byly vždycky společně, takže.

Nebylo tam takové nějaké, že by záměrně klidně jela někam jinam bez té druhé,...většinou vždycky spolu?

M: Ne, je vidět, že občas by si potřebovaly od sebe vydechnout, protože jsou spolu pořád, jo jsou spolu ve škole, v kroužcích spolu byly a letos to poprvé řešily tím, že nebo už vlastně i loni, že jely jinak k babičce. Každá v jiném termínu a potom ještě jedna jela na ten tábor jako pomáhat, takže jedna byla doma, druhá byla na táboře, takže, ale říkám, potřebovaly si volat a vědět o sobě a..., ale myslím, že jim to pomohlo, protože byly na chvíli od sebe a potřebovaly to.

A jaké mají teda sourozenecké vztahy s bratrem navzájem jako, má třeba jedna k němu lepší vztah než ta druhá?

M: No, ta klidnější je teda diplomat, jo ona prostě to tak neprožívá a umí ty věci házet za hlavu, kdežto ta J., která je takový nervóznější typ, tak ona jako tak, ona to s ním prostě neumí, jo, ona to hodně prožívá a oni se začnou hádat a prohlubuje se ta hádka, kdežto ta H., která je klidnější, tak ona to hodí za hlavu a může odejít a říct si, to nebudu řešit jo, prostě, takže s bratrem mají jedna ten vztah lepší a jedna horší, i když se mi zdá, že tak v posledním půl roku se to zlepšilo.

A on k nim?

M: On k nim.

Byla tam třeba nějaká žárlivost?

M: No, myslím že jako ony když se narodily, tak on se o ně hrozně staral, četl jim knížky dětské a tak, ale potom jak prostě bylo vidět jak moc je práce s nima a fakt jako takové té každodenní a že už na něho není tolik času jak bylo ty tři roky, že jsme se starali jenom o něho, tak byla tam jako určitá žárlivost, určitě, jo a myslím si, že možná někdy je tam dodnes, že mám z něho takový pocit, že on je takový sólový hráč, že on je jako typ, který by uměl být jedináčkem jo, že prostě těžko se tak jako dělí, že, no.

A jak holky komunikovaly se svým okolím, třeba ve školce, nebo teďka ve škole, nebo i s kamarády, jestli mají třeba společné kamarády a kamarádky, nebo si vystačí samy mezi sebou, jak k nim třeba přistupují ty ostatní děti, jestli třeba vyhledávají víc jednu z nich, jako že by si ji vybraly za kamarádku..?

M: Tak jako každá má svou dobrou kamarádku, jo a není to jeden člověk, každá má prostě svou a jinak říkám ony prostě tím, že chodí spoustu roků do toho skautu tak tam mají lidi, kteří jim vyhovují a s kterými jsou rády, jo a tam v tomto okruhu lidí si hledají vlastně kamarády a myslím, že vychází s lidma dobře, mají ve škole kamarády, mají teda ve škole jednu společnou kamarádku, ale vychází dobře s celou třídou, myslím že jako ve třídě si sedli a jsou tam jako fajn kolektiv.

Sedí spolu ve třídě?

M: Nesedí, sedí každá sama.

M: Ony teda jediné co si vzpomínám ve škole co měly problém, když nastoupily do první třídy, tak měly pocit, že jsou tandem, jako že jsou pár a že by měly jako i pracovat spolu a to vím, že jsem řešila na schůzkách s třídní učitelkou, že jim musím vysvětlit jako že to tak nejde, jo ta jedna z holek byla první z toho úplně vedle, že spolu nemůžou psát písemku jo, protože byly zvyklé řešit doma všechno spolu jo a tak nějakou dobu jim trvalo, než si zvykly na to, že jsou každá jak kdyby za sebe jo, do té doby to nijak nemusely dokazovat, protože si hrály ve školce a pak přišly do první třídy a....

A neuvažovali jste třeba vůbec nad tím, že byste je rozdělily do jiné třídy?

M: Ano, uvažovali jsme nad tím, jo uvažovali jsme nad tím, protože jsme se jako i bavili s lidma, kteří mají dvojčata a kteří je dali každé do jiné třídy, ale více méně jsme se jich ptali jak chtějí a chtěly spolu být, tak jsme je dali spolu.

A učitelé k nim přistupovali teda, brali je každou samostatně nebo ...?

M: Já myslím, že určitě, nikdy neměly problém jako, prostě nikdy jsem neslyšela, že by byl nějaký problém s kantorama, že by s nima si nerozuměly nebo by neposlouchaly, nebo prostě fakt nevím, že by byl problém.

A ve školce, chodily do školky?

M: Chodily do školky, ale teda je pravda, že ony ve školce nikdy nespávaly, jo to byl problém, protože to jsme jednou zkusili a ony udělaly takový virvál, že ty učitelky z toho byly úplně vedle a situace to dovolovaly, že tam nemusely spávat, tak jsme je k tomu nenutili.

A tam se uměly začlenit mezi ostatní děti?

M: Jo, určitě, nebyl žádný problém.

A s tím souvisí ta další otázka, jak se vlastně chová to okolí třeba prarodiče, takové to blízké rodinné okolí jak je bralo, jak k nim přistupovalo, jestli je třeba brali jakoby jednu a nebo to nějak rozdělovali babičky s dědečkem?

M: Já myslím, že prostě jako je brali samozřejmě, že jsou to dvě stejně staré děti, ale každou zvlášť a obě babičky a dědečci prostě je strašně mají rádi a jako nevím, co bych k tomu víc řekla, jo.

Já ještě se zeptám, třeba když se narodily, byly si na sobe hodně podobné, dokázala jste je třeba poznat, rozlišit od narození?

M: Tak já jsem je poznala, ale řeknu, že třeba pro jistotu jsem jim nechala čísla z porodnice na ručkách, protože jsem si říkala, když už jsem jim ty jména jednou takhle přiřkla, tak ať se to nepoplete, ony si byly hodně podobné, ony měly stejnou porodní váhu, byly si fakt moc podobné, takže až do té doby než jsem jim potom nechala dát náušnice, tak měly pořad číslo z porodnice na ručičce, protože já doufám, že jsem to nikdy neppletla.

A v jakém věku jste je tak jako rodina začali rozlišovat, která je která..?

M: Tak bratr jim dodneška říká sestry, sestro, on je jako ani nijak nerozlišuje jménama, říká jim sestro, ale je pravda, že manžel dodneška jako má problém s tím, že by je poznal na první pohled jako a prostě já je poznám, jo, nikdy jsem se nespletla ani babičky ne, ale vím, že ti chlapi, kterým to tak až je trošičku jedno, tak vím, že s tím bratr i tatínek jako mají problém. Když byly malé tak vždycky manžel přišel a díval se na barvu náušnic, protože každá měla jiné, tak (smích).

To abyste si zapamatovali, která má jakou barvu (smích)?

A které období v tom vývoji, tak do těch jejich deseti let jste vnímala nebo vy i jako manžel jako nejnáročnější, které vás nejvíc zatěžovalo, které hodnotíte jako že vám to dalo moc zabrat?

M: Tak určitě jako to období, kdy jsem je rok kojila, tak protože to bylo vlastně jak byly už větší, tak potřebovaly toho jídla víc a jako mě to psychicky začalo vyčerpávat jo, z toho důvodu jsem vlastně po roce třech měsících je přestala kojit i když jako fyzicky jsem toho byla schopna, ale psychicky tím, že jsem byla nevy spalá, protože už vlastně se třeba budily po hodině v noci, jo, tak jsem to cítila, že už toho musím nechat, protože prostě jsem z toho byla nervózní, jo takže tady určitě ten začátek než jsme si zvykly a než jo prostě to, když byly malé, tak ještě nebyly jednorázové plenky jo, takže tady ten každodenní kolotoč a to bylo hodně fyzicky to bylo náročné. Říkám, já jsem měla nebo mám štěstí na hodného manžela, který mě moc pomáhal a potom jako tchyně, která je zdravotní sestra a navíc jako dělala s malými dětma, takže se k tomu uměla postavit a ona mi moc pomáhala, jo, takže myslím si, že ten první rok nebo první 2 roky života byly jako náročné tady z té fyzické stránky, protože byl doma ještě H., takže vlastně tři děti a než to člověk nějak uspořádal tak ten chod a než si na to zvyknul, tak určitě vlastně tady ten, ty první dva roky života asi, no.

A já se vás zeptám naposled, jestli třeba vy sama byste mi k tomu chtěla říct, co jsem se vás nezeptala nebo jestli vás k tomu ještě něco napadne?

M: Já prostě jsem jediné co bych řekla, že jsem měla strašný strach z toho, jestli to zvládnou všechno jo, určitě mě to napadlo, když jsem teda věděla, že už jsou to dvě děti, tak jsem měla takové pochybnosti, jestli zvládnou tři děti jo, protože jako že říkám H. byl fajn kluk všechno, ale on měl, jako má vrozenou oční vadu a já jsem měla strašný strach, že holky budou mít něco podobného, jo takže vlastně než se narodily, tak jsem žila v takovém strachu, jestli bude všechno v pořádku. Jako ještě o to víc, že vlastně tady ta H. oční vada jsem se dozvěděla, když už jsem byla na konci těhotenství s těma holkama, takže jsem se musela vyrovnávat i s tím, že ona má oční vadu, s kterou se nikdy nebude nic dát dělat, takže jsem měla strašný strach z toho, jestli se holky narodí zdravé, ale to má každá maminka i když čeká jedno dítě, ale bylo to podržené tady tím, že jsem měla tu zkušenost a potom, když se holky narodily úplně zdravé jak řípy, nebyly ani minutu v inkubátoru, prostě měly 2 700, krásná porodní váha, takže bylo všechno v pořádku, tak jako samozřejmě jsem byla šťastná, jo ale jako vím, že psychicky tady to, že H. měl nějaký problém zdravotní se odrazilo v tom, že jsem asi měla jako velký strach, tak.

A ještě poslední věc mě napadla, jestli třeba jste s manželem studovali nějakou literaturu k tomu, že budete mít dvojčata, nebo jste to brali úplně přirozeně, prostě přibudou vám další dvě děti do domácnosti?

M: Tak jako mám doma knížku Čekáme děťátko, nebo jak se to jmenuje, to je od nějakých švédských autorů, která se mě strašně líbila, ale tu jsem měla když byl H. a jako nějak významně jsem nic nestudovala, protože mám sestřenice dvojčata a vím, že ta teta to brala úplně jako normálně přirozeně, takže zdálo se mi to normálně přirozené, jo že tam přibudou dvě děti naráz, ale jako říkám, tam byl větší ten strach z toho jak to všechno dopadne a taky jsem viděla kolem jak jsme byli v té porodnici, že se rodily děti, které měly problémy, takže člověk byl v takovém jako až do poslední chvíle v takovém stresu a hnedka samozřejmě chtěl vědět od těch pediatriků jestli je všechno v pořádku i když samozřejmě hned po porodu se všechno nedá zjistit, že, takže..

Takže já vám děkuji za rozhovor.

M: Není zač.

Rozhovor č. 6

Chtěla bych vás poprosit o souhlas s nahráváním tady tohoto rozhovoru.

M: Ano, vyslovuju souhlas.

První otázka, jak jste reagovali s manželem na to, že se vám narodí dvojčata, co vás prvně napadlo?

M: No tak u prvních dvojčat to bylo absolutní štěstí a radost a absolutní přijetí toho, že se jedná o dvojčata, protože to byly děti velice vymodlené, po dlouhé době narozené a bolestně jakoby zplozené, nebo přivedené na svět, u druhých dětí, u druhých dvojčat to bylo už trošičku s pochybnostmi, protože jsme už jedny dvojčata měli a protože jsme chtěli třetí dítě nebo přestože jsme chtěli třetí dítě, tak zpráva, že to budou zase dvě děti, najednou byla trošku přijata s pochybnostmi, jestli to zvládneme, jak po různé organizační stránce, po finanční stránce a po všech, ale každopádně, dobře si pamatuju na to, že všechny tyhle pochybnosti trvaly týden a potom jsme se s manželem rozhodli, že jdeme do toho se vším všudy a už jsme nepochybovali, už šlo všechno samo.

Můžete mě prosím popsat, jak se vaše děti vyvíjely, jejich psychický, motorický vývoj, jestli ten vývoj byl nějakým způsobem problematický, nebo jestli se vyvíjeli běžně rovnoměrně s vrstevníky a když máte dvoje dvojčata, jestli teda můžete třeba srovnat ten vývoj starších a mladších dvojčat?

M: Tak myslím, že i přesto, že byly dvojčata narozeny předčasně, starší dvojčata ve 32 týdnu vlastně těhotenství a mladší dvojčata ve 34 týdnu, takže oba dva předčasné porody, tak můžu říct, že vývoj probíhal velmi dobře a plynule i přes všechny jakoby pochybnosti, že nemusí být rovnoměrný, že tam můžou vzniknout problémy a trvalé nějaké následky, tak opravdu všechno se obešlo bez problémů a dokonce bylo dohnáno dětmi ještě dřív než v jednom roce života, chodili jsme na pravidelné kontroly, všechny možné oční, kardiolo a samozřejmě ortopedické a všechno probíhalo v pořádku. Starší dvojčata byly možná dá se říct trošičku pomalejší v tom motorickém vývoji, chlapeček začal chodit ve 13 měsíci, holčička ve 14 nebo skoro až v 15 měsíci, ale předtím normálně lezli, takže veškerý vývoj probíhal přirozeně, postupně a všechno bylo v pořádku. Co jim teda zůstalo, tak jsou ploché nohy, to je jediné, co tady možná z toho předčasného narození i vyplývá. U mladších dvojčat tam se jen jednou paní doktorce nezdálo, že nějak špatně uchopují, nebo padají na přední ručičky, tak jsme chodili chvíli na takové cvičení, ale to byla otázka 14 dnů, kdy všechno dohnaly. Potom začaly obě chodit v 11 měsících úplně bez problémů, bez jakýchkoli obtíží. To samé mentální vývoj, jemná motorika a všechno probíhalo naprosto bez problémů.

A jaké bylo u dětí období prvního vzdoru, v jakém věku, jestli to bylo náročné nebo víc v klidu?

M: No obecně můžu říct, že starší dvojčata holčička a chlapeček byli klidnější, v tom smyslu, že byli zvědaví, byli jakoby všeteční, ale takoví méně mi utíkali, dalo se jim lépe domluvit, dokonce i postáli, když jsem jim řekla chvíličky tady stůjte já pro něco zajdu, odemknu nebo vytáhnu nákup z auta tak poslechli. Tohleto

zvládli. U mladších holčiček to bylo náročné v tom, že byly velmi živé už od těch 11 měsíců opravdu co začaly chodit, utíkaly kam mohly, většinou každá na druhou stranu se rozběhly a vůbec nerespektovaly i když byly větší samozřejmě, že jsem jim řekla, chvílinku počkejte, máma přijde, tak to ony opravdu nerespektovaly a běžely každá, jsem je honila různě a nákup jsem musela někde nechat a nebo cokoli a z kočárku vystupovaly, takže přinášely opravdu velmi náročné situace, takové provozní, normálně provozní, obzvláště, když jsem teda je vozila v kočáru a ještě po každé straně ještě jedno dítě se drželo a šli jsme někam chtěli jsme někam dojít, tak to bylo velmi náročné a jinak období vzdoru bych řekla úplně plynule kolem toho třetího roku věku co si pamatuju u všech tak naprosto nic překotného, naprosto plynulé období. Tvrdohlavější, svým způsobem tvrdohlaví byli všichni, ale co si pamatuju tak největší problém s tou třetí v pořadí narozenou holčičkou s F., tak tam byl takový od malička boj mezi námi, že co si vymyslela, to chtěla a někdy narazila na můj nějaký odpor, nebo jsme se nemohly domluvit, ale to je tak jediné, co mě tak napadá.

A jak přistupujete k dětem, stejně, nebo mezi nimi děláte nějaké rozdíly, s ohledem na pohlaví, s ohledem na jejich povahové vlastnosti?

M: To pokud můžu takhle říct sama za sebe, to by možná měl jakoby říct někdo s nadhledem, kdo má nad tou rodinou nadhled, ale to je jedna ze zásad, kterou jsem si řekla, že nebudu a nechci v životě dělat a to dělat rozdíly mezi dětmi. Ani v tom přístupu k nim, ani v tom jestli je někdo mladší, starší, povinnosti měli vždycky stejné a adekvátní k tomu věku, ani v tom, že by se mi zdálo, že bych měla někoho víc radši, nebo že bych měla k někomu bližší vztah, což se mi třeba stávalo, mluvily jsme s kamarádkami, že měly lepší vztah k chlapci, nebo staršímu, mladšímu, nějak, že to vycítily, že si lépe rozumí s jedním dítětem, tak to já jsem v životě necítily, myslím, že mám všechny 4 děti úplně ráda stejně.

A manžel?

M: Taky ne, to se mi zdá, že v naší rodině vůbec nebylo, dokonce jsme se respektovali, v tom s manželem držíme stejný přístup k tomu, že nemohly mít všechno ty mladší děti, že bysme říkali starším ustup, jsou mladší, snažili jsme se to řešit podle situace, že někdy jsme to dali starším jako výhodu, že jsou starší, takže oni jsou ti rozumnější, a na druhou stranu ty mladší děvčátka musely respektovat, že ti starší chtějí klid, nebo že to, že jsou to jejich hračky, nebo že je nemají rušit, nebo že je mají nechat učit, nebo něco v tom smyslu, že jsme neustupovali nikdy mladším, jenom proto, že jsou mladší a nerozumnější.

A jakých rozdílů si mezi dětmi všímáte, nebo jsou tam rozdíly?

M: No, je to velmi těžké takhle říct všeobecně, protože vlastně do 3 let jsem měla 4 děti přesně do 3 let a 3 týdnů, takže opravdu jsem je musela brát jako celek, každému zvlášť jsem se snažila věnovat úplně maximálně jak to šlo, ale byly to vždycky takové střípky, takové chvíličky, kdy jsem mluvila s jedním a nebo jsem s jedním šla k lékaři, to jsem si vychutnávala, že mám jenom jednoho, ale každý je úplně jiný, naprosto jiný, dá se říct, že všichni 4 jsou, nebo bych shrnula společné vlastnosti, jsou velmi soudržní, kamarádští, vnímají rodinu, opravdu jako ten základ, kde je jim dobře a kde všichni drží pospolu, i oni navzájem i když se škorpi a dělají prostě mezi sebou blbosti a naschvály někdy a zlobí se navzájem, tak pokud mají vystupovat jako sourozenci, tak jsou neuvěřitelně soudržní a myslí na sebe a je to vidět, že se mají rádi, ale přitom jsou zároveň individualisti, jako individuality každý sám za sebe, jsou schopní s kýmkoliv komunikovat, mají kamará-

dy všichni svoje, jo, že tam není to, že by se skrývalo jedno dvojče za druhým. Chlapeček z těch, z toho smíšeného páru má svoje kamarády, holčička má svoje, ale přitom mají i společné, takže je to úplně, myslím přirozený vývoj, že nejsou ani rivalové, že si přejou navzájem, ale zároveň se ani neschovávají, že by jeden bez druhého neudělali krok a že by vystupují jako dvojčeti, jako že jsou to individuality. Zároveň jsou dvojčata, které drží spolu, vnímají tam to.

I ty mladší?

M: I ty mladší, naprosto bych řekla srovnatelně, bych řekla, že tam cítím tu soudržnost takovou, že vyrůstali spolu v bříšku, že vyrůstali od malička takhle všichni, ale že jsou to individuality, které absolutně jsou schopné samy žít a reagovat na podněty a na lidi kolem a tak na všechno.

A jak je podporuje v odlišnostech s manželem? Myslím tím zájmy, oblékání,..?

M: Myslím, že úplně 100%, nikdy jsme netrvali na tom, že by měli mít stejné oblečení, u holčičky a chlapečka to bylo možná tak v miminkovském věku, kdy jsme kupovali podobné věci, jako červené a modré, ale potom to šlo úplně jiným směrem, každý už svým, začali mít samozřejmě i své vrtochy v oblékání, nebo už tu svoji módu v uvozovkách, že každý si vybíral podle svého v čem se cítili dobře, nemyslím, že by si věci vybírali v obchodě, ale určitě jsem vycítila, co nosí raději, než co ne. U holčiček je to absolutně od malička individuální, v tom si myslím, že třeba, že nejsou jednovaječné, protože každá má jiné barvy mají rády, odlišný způsob oblékání, hodně ta F., ta třetí jako narozená, když to tak řeknu, že je tvrdohlavá od malička, ta si od malička dělala sama návrhy, jako vrstvy oblečení, co bude nosit, kombinace, má pro to hrozný cit, ani, nikdy jsem nekupovala, no, nikdy ne, to nemůžu říct, mají třeba stejné bundy, nebo stejné boty, ale vždycky jsem se snažila kupovat barvy odlišné, třeba druhy oblečení, aby nikdy jsme je nepodporovali, že by měly být úplně stejné. Už tak jsou dost podobné, že je lidi špatně poznají, takže vůbec jsme to nepodporovali, aby byly stejné.

A nechtějí dělat společné věci? Mají třeba každá své vlastní zájmy?

M: Takhle, mají podobné, dá se říct podobné zájmy, holčičky, ale i každá své a je tam vidět i rozdíl mezi nimi, že F. ta, nebo F. je třeba spíš taková rukodělná, taková marnotratnější, taková umělecky laděná více, jo že je, rukodělně myslím, že je, že dělá různé výšivky a s perliček a takové umělecké vyložené předměty že si pořád něco vyrábí a vymýšlí, ale má třeba takový binec pod stolem a na stole, že ji nemůžeme nějakým způsobem i rozumným i po dobrém i po zlém, aby to uklidila. Ta K. je taková akorátnější, taky vyrábí, taky kreslí, ale ona si to uklidí, ona uspořádá, má uklizený stůl, že, v tomhle přístupu je úplně jiná, nebo prostě chce sama mít uklizené, chce aby ten pokojíček byl uklizený, si naplánuje věci, že tam je takový ten řád víc cítit, no to samé se dá říct, se dá vyzorovat rozdíly u těch starších. Dělalí sice stejný sport, ale každý v jiném družstvu, má chlapecký, dívčí, svůj styl, prostě i ta práce i uvažování, jo není tam nic takového co by mě, jsou samozřejmě podobně charakteristické věci, které spíš bych řekla, ale vyplývají z toho, že jsou, vyrůstají v jedné rodině, že je vedeme stejným způsobem, ale jsou to teď už všichni 4 individuality.

Už jsme si na to v podstatě odpověděli, ale jak se vám daří rozdělovat lásku a pozornost rovnoměrně mezi všechny čtyři děti?

M: Tak o rozdělování lásky, tam není pochyb, to si myslím, že bych mohla rozdat ještě dalším x dětem, to vůbec jsem nikdy neřešila, prostě je lásky pro všechny dost a všem stejně. Co se týká samozřejmě času a pozornosti, to je komplikovanější, protože když člověk opravdu musí stíhat za 24 hodin to, co stihnout má a ještě se s dětmi pomazlit, tam toho poškrábat na zádech, tam toho pomasírovat, tam tomu tohleto ošetřit, tam tomu popovídat nebo něco vysvětlit, těch věcí je tolik a samozřejmě zároveň zvládnout, aby měli v čem jít do školy a aby bylo všechno v pořádku zkontrolované a vyprané a nachystané a uvařené a všechno,..., tak toho je pořad hodně, ale myslím si pořád, že se to daří a že, ..záleží mi tom, aby se to dařilo.

A jaké mají dvojčata k sobě vazby navzájem, jak se k sobě chovají, jaké mají mezi sebou vztahy?

M: Taky jsem to už trošku nakousla, řekla bych, že takové ty základní a zásadní jsou výborné, nadstandardní bych řekla, protože znám dvojčata a vím, že existuje rivalita mezi dvojčaty, že třeba je ten vývoj natolik nerovnoměrný, že jedno se cítí ušlápnuté, že dokonce rodiče uvažují o tom, že je dají do jiné třídy, třeba, nebo dokonce vím, že jsou i v jiném ročníku, že ten vývoj byl tak nerovnoměrný, že jednoho dali i že jednoho nechali, jo, že odložili školní docházku a jeden je i když jsou dvojčata o rok výš, tak u nás tohleto nikdy nebylo, ty vztahy byly naprosto sourozenecké, standardní, spíš výborné a nebo takhle. Navenek všechno když se týkalo zásadních věcí, tak je to výborné. Samozřejmě, že existují, třeba teďka mezi chlapcem a dívkou v tomhleto věku, už takovém prepubertálním, tak existují jisté třenice, jisté názorové prostě odlišnosti, takže se hádají, teď už mají jiný pokoj od sebe, je potřeba je nějakým způsobem rozdělit. Jsou spolu ve škole, jsou mezi kamarády, tak vždycky si říkám, nemůžete být spolu, tak běžte od sebe chvílku, odpočiňte si atd. To samé u těch holčiček menších, jsou tam takové, že se pohádají, že si vyčtou věci, ale zase jsou to denní věci, které si řeší všichni sourozenci mezi sebou, že to není nic abnormálního, takže spíš ty vztahy jsou výborné.

A byli někdy od sebe? Jak snáší vzájemné odloučení?

M: No to právě špatně, to málokdy jsou od sebe, ale to snáší velmi špatně a z toho mě vyplývá, že ta závislost je tam velká, ten vztah, takové to soucitění, třeba drobné příklady na táboře se A. ze starších dvojčat bouchla do hlavy tak, že musela být hospitalizována, že bylo podezření na otřes mozku. No tak nejvíce to špatně nesl brácha z dvojčat. Úplně jako byl takový až do takové té smutné nálady, jo úplně jako co se ní stane a tak. Holčičky taky na to samozřejmě špatně reagovaly nebo plakaly nebo tak, ale ty si potom odběhly už hrát, možná proto, že jsou mladší, ale tak to nějak vnímaly a ony zase naopak vnímají to, když se jim něco špatně stane, mám to vyzkoušeno. Všichni drží pospolu, to je velká vazba, ale ty vazby těch dvojčat jsou ještě silnější, cítím to.

A jak komunikují se svým okolím, ve škole, ve školce, umí se začlenit?

M: Naprosto, to právě jsem za to velmi šťastná, že jsou to děti bezprostřední a dovedou si sami nehledě na toho druhého vytvořit svůj okruh kamarádů a přátel a komunikují dobře jak s dospělými tak s dětmi, myslím si, že tam je, opravdu jsem za toto velmi vděčná, že tam je, že to je výborné. Samozřejmě, že mají období a právě se to i vystřídal, kdy jeden z těch dvojčat je průbojnější jo, že jsme měli, kdy na myslím si, že z těch

starších dvojčat je průbojnější chlapeček, myslím navenek průbojnější, ne že by si nedokázala holčička vydo-
být to svoje, to ne, ale ona na to jde trošičku jinými cestami, ne tak, že by se postavila a řekla nahlas prostě
jak to chce zorganizovat, ona má dobré vztahy, je kamarádká, jsou všichni kamarádští, takže nějakými do-
mluvami, takovými potichlými si to dokáže zorganizovat, ale M. je skoro až divadelní typ, který se dokáže
postavit, takový jakoby předseda třídy a dovede si sjednat pořádek a zorganizovat to nahlas.

U holčiček malých je to si myslím úplně stejné, že jsou průbojné obě dvě, jsou velmi kamarádké, mají je děti
rády, mají spoustu kamarádů, myslím si že opravdu bez problémů v tom.

I školu, školku snášely v pořádku?

M: Všechno v pohodě.

Začlenili se, neměli žádné problémy?

M: Ne, neměli všechno v pořádku.

A jak se k nim chová okolí? Kamarádi prarodiče, učitelé? Jak je oni vnímají? Jestli je vnímají jako dvojčata stejné, nebo jestli je berou odlišně jako individuality?

M: No, myslím si, že všeobecně můžu říct, že nás každý zná, že jsme za takovou dost exotickou rodinu pova-
žováni, všichni si nás pamatují, mě si pamatují, potom mě zdraví lidé, které, sice mám dobrou paměť na obli-
čeje, ale musím říct, že opravdu nevím odkud je znám, ale nás si každý zapamatuje. No tak není divu, protože
i jak to vizuálně vypadalo, když jsem šla s dvojkočárem a dvě děti u toho, i tak otevřu dveře a vyskáčou čtyři
děti, myslím si, že je to nepřehlédnutelné. Takže všichni vědí o nás. K dětem třeba když mám srovnat i teď
ten tábor, kde byli poprvé všichni 4 spolu společně, tak spousta těch dětí i těch vedoucích i instruktorů řekla,
že pojedou příští rok, když pojedou děti Č. , jo že jsou opravdu kamarádští, jsou do všeho se zapojí, mají chuť
do života, do her, nejsou unudění, jsou opravdu, velmi pěkně a ž nás překvapily třeba ty malé holčičky, že až
tak nesmutnily, protože se zapojily do všech. U holčiček samozřejmě je v tom vnímání individuality horší i to,
že jsou podobné velmi, takže málokdo je pozná. Dokonce ani babičky je nepoznají nebo dědeček, se ptají,
takže je berou jako holky v uvozovkách, jsou to holky. Ale samozřejmě, že když s každou zvlášť mluví, že
vnímají jejich individualitu, která je opravdu jiná, takže se nedá je brát jako paušálně, že to jsou dvojčata, že
to jsou holky, ale je to opravdu každá zvlášť. Ale takhle vizuálně jsou to holčičky, protože i děti jejich kama-
rádů jim říkají Fanykaty, protože si neuvědomují hned, někteří je nepoznají, někteří ano, to je zvláštní, že mají
takové cítění trošku větší. Některým je dáno a ještě je zajímavé to, že když byli malinké, tak A. je poznala, ta
starší z těch dvojčat, je poznala i podle pláče, i podle jak vypadaly už od půl roku zhruba. M, ten má trošičku
to sociální vnímání potlučenější, ten má zase takovou tu výřečnost, ale ne takové to úplně zorientovat se
v sociální skupině tak rychle, jako jeho sestra, tak ten je vnímal a rozpoznal až mnohem, mnohem později. Až
možná o rok i více později je začal vnímat jako která je která, že je bral jako naše holky, že je bral paušálně.
To je také na tom zajímavé, že kluci a holky to mají takové to sociální cítění nebo takové to, ne to cítění, on
je zas strašně miluje a jako úplně by za ně dýchal a bránil by je, ale takové to vnímání té rozpoznatelnosti,
nebo co je v určitý okamžik vhodné nebo nutné, tak to má zase lépe ta holčička z té dvojice.

A já se ještě zeptám, jak třeba ty starší děti vnímaly narození těch mladších?

M: My jsme je od malička na to připravovali, že jsme věděli vlastně hned od prvního měsíce těhotenství, že to budou zase dvojčata, ale nevěděli jsme co, co to bude. Jaké pohlaví, to nebylo do poslední chvíle vidět a nebylo to jasné. No ale od malička jsme je připravovali, že budou mít další dva sourozence, že to budou menší děti, že se jim budou najednou muset více věnovat, že už třeba na ně nebudu mít tolik času, i když je mám pořád ráda, takovým jako pravidelným jakoby vysvětlováním jsme je na to připravovali a musím, teď jsem za vděčná, když to tak zpětně promítám, že to mohlo dopadnout i úplně jinak, vidím případy, kdy se děti začaly i počurávat znovu, nebo si nějak vynucovat tu pozornost z té mámy a jiné třeba až úchylinky v uvozovkách u těch dětí, takže toto probíhalo naprosto hladce, naprosto děti holky milují, od malička a nebyl tam nikdy žádný problém a výčitka, že se jim věnuju málo, že na ně nemám čas, protože jsem se vždycky snažila to nějak vrátit a dohnat.

A které období celkově v tom vývoji dětí jste vnímali s manželem jako nejnáročnější, proč a v jakých směrech? Od malička, od narození, doposud, co pro vás bylo nejnáročnější?

M: Každé období má svoje specifika a já jsem to ani tak nikdy nebrala, že by bylo něco náročnějšího než to co čekám další, to co přijde, ale vždycky jsem se těšila až budou chodit, nebo až budou mluvit, až budou samostatnější, až budou sami čůrat. Já si myslím, že jako úplně běžně jako každý rodič, který vychovává dítě, ale osobně si myslím, že nejnáročnější pro mě bylo to období, kdy se narodily mladší dvojčata.

No tak samozřejmě úplně ten začátek, no ten začátek, protože jsem v podstatě do třech let měla 4 děti, z toho vlastně jsem kojila od prvních chvil až do roku, do 13 měsíců oboje dvojčata a co si teda pamatuju z těch prvních dní bylo, že jsem vlastně pořád seděla a pořád kojila, že vlastně kojení dvojčat je specifické, že vlastně jsem se nehnula z místa, seděla jsem opravdu a z toho druhého pokojíčku volaly malé tříleté děti, že kdy už přijdu za nima a tak dále. Takže to bylo opravdu velice náročné to, rozdělit ten svůj čas, opravdu mezi všechny, no a samozřejmě, že byli imobilní, takže to různé přenášení, nošení. Chtěla jsem se věnovat i těm starším a to jsem tam cítila jako takovou, takový deficit toho, že mám na ně málo času, měla jsem kolikrát výčitky, tak to samozřejmě manžel je vzal třeba na chvíli ven, nebo šli na nákup nebo tak, aby začali dá se říct i oni spolu více komunikovat, protože ti starší byli na mě strašně fixovaní do těch třech let, ale úplně až moc i když to je paradoxní, manžel je koupával, staral se o ně víc od malička než o ty mladší holčičky, přesto ti dva s ním třeba nechtěli být, nebo nebyli fixovaní. Po těch třech letech jak byli spolu doma, když já jsem byla v porodnici vlastně dlouho s těma mladšíma dvojčatama, byli jsme 8, 6 týdnů asi, tak byli spolu a tak se prolomily jakési, nebo se prohloubil ten vztah. Takže si myslím, že toto bylo nejhorší, hlavně když nechodily ještě holčičky, takže nošení v nosičkách do druhého patra bez výtahu, všechny kočárky, nosičky z aut, děti, nákupy, opravdu sem tam několikrát denně, protože starší děti začaly chodit do školky už, takže pro ně, takže to bylo takové fyzicky, psychicky náročné. Dokonce si pamatuju, že jsem měla období v létě, to měly mladší holčičky půl roku, kdy jsem byla tak unavená, to jsem byla úplně bez pomoci, protože, dá se tak říct, protože manžel ještě začal studovat a měl spoustu práce a i v podstatě jsem neměla nějakou pomoc, nějaké hlídání, kdy jsem nebyla schopná je odpoledne po spaní, po obědě vypravit, obléct všechny 4, abychom mohli jít ven. Jsem se dostala třeba ven na takový ten pravidelný, co jsme chodili třeba na procházku, třeba v pět v šest hodin teprve, že jsem neměla sílu, to si pamatuju dodnes. Ale jinak to bylo všechno, vždycky jsem se snažila,

aby měli režim, abychom opravdu jako pravidelně jedli, pravidelně spali, zábava – vypadnout raději z domu, takže jezdili jsme do klubu dvojčat, do heren a ven na procházky a do ZOO, strašně často, protože bydlíme kousek od ZOO. Takže pořád aby ten program byl pestrý, aby oni se bavili, aby i mě to bavilo, protože jenom takové doma pobíhání a chytání, aby tam nespadli a to neudělali, to bylo pro mě strašně náročné. No a takže od té doby co vlastně začali chodit a už poslechli a dokonce si pamatuju období, kdy se holčičky poprvé začaly držet za ruku, protože předtím pořád utíkaly, tak to bylo potom už dobré, to se dalo dělat spoustu dalších věcí.

Děkuju za rozhovor.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVORY – DOSPĚLÁ DVOJČATA

Rozhovor č. 1

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru a byl jste informován o účelu rozhovoru?

Ano, souhlasím s rozhovorem.

Popište prosím, jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak (tresty, volný čas, apod.) ?

Nikdy jsem neměl pocit nějaké diskriminace vůči mým sourozencům, rodiče nás nijak netrestali a pokud k něčemu takovému výjimečně došlo (spíše verbálně, domlouvali), vždy to bylo stejným dílem. Se svým bratrem dvojčetem jsme měli stejné zájmy hlavně, co se týká muziky i sportu, takže jsme chodili převážně společně. Můj starší bratr se věnoval více sportu. Rodiče nás podporovali všechny ve všem.

Popište prosím, jak vás podporovali v odlišnostech (zájmy, nadání, oblékání)?

Já jsem žádné odlišnosti nepocíťoval, protože jsme s bratrem oba studovali na stejné škole na Konzervatoři P.J. Vejvanovského v Kroměříži, stejný hudební nástroj a dokonce v současné době vyučujeme na stejné ZUŠ, stejný obor. Mamka nás vždy oblékala stejně a tak tomu je i dodneška, tím chci říci, že např. k narozeninám dostaneme úplně stejný dárek (aby prý některý z nás nedostal něco lepšího). Také si pamatuji, že když jsme kupovali společenské obleky do tanečních, mamka trvala na tom, že také musí být úplně stejné a to nám už bylo skoro 18 let.

Popište prosím vzájemné vazby a vztahy se svým dvojčetem případně dalšími sourozenci (rivalita, žárlivost,..)?

Nikdy jsem neměl důvod nějaké žárlivosti nebo rivality. Starší brácha nám vždy pomáhal, zastával se nás a takové vztahy máme dodnes. Setkáváme se i s rodinami buď v jeho bydlišti ve východních Čechách, u nás nebo u mého dvojčete. Vždy jsme si vzájemně rozuměli.

Vazby mezi námi byly a jsou určitě velmi úzké. Mohu také uvést několik příkladů. Byli jsme o prázdninách u babičky a jezdili jsme na kole. Bratra po čase přestala zábava bavit a odjel domů o chvíli dříve než já. Já jsem jel zanedlouho za ním a cestou jsem se vymlel na kole. Měl jsem rozbité koleno a loket. Když jsem se dobelhal domů, babička už ošetřovala bráchu, který jel chvíli přede mnou a spadl na stejném místě a také měl stejné zranění.

Ještě uvedu jednu příhodu z konzervatoře, kterou nám vyprávěl náš profesor. Procházel po chodbě a kontroloval žáky v jednotlivých cvičebnách. Já a bratr jsme byli každý ve své cvičebně, které byly vedle sebe, když najednou uslyšel ve stejnou chvíli pískání stejné písně dvojhlasně. Byli jsme to my dva s bráchou, úplně nevědomky a on nám nechtěl uvěřit, že jsme se na něho nedomluvili.

Tento profesor měl takových zážitků s námi více např. když jsme byli na mezinárodní soutěži v Maďarsku a on nás pozoroval zpoza opony. My jsme seděli v hledišti každý na jiném místě, dokonce v jiné řadě a on potom všem vyprávěl, jak jsme ve stejný okamžik usnuli.

Popište prosím, jak jste snášeli vzájemné odloučení?

Můj bratr byl jako dítě velmi nemocný a skoro měsíc byl hospitalizován v nemocnici. Pamatuji si, že mi moc chyběl doma i ve škole. Bylo to asi tím, že jsme na sebe byli velmi fixováni.

Také si vzpomínám, když já jsem narukoval na vojnu a bratr vzhledem ke svému zdravotnímu stavu poslal modrou knížku, jak mi bylo ze začátku na vojně krušno.

Protože vlastně pracujeme od školy na stejné ZUŠ, nikdy jsem žádné odloučení nepocíťoval. Vlastně se průběžně setkáváme ve škole a na pedagogických poradách.

Popište prosím vztahy s vašimi vrstevníky ve školním věku (měli jste jiné kamarády, vystačili jste pouze spolu mezi sebou, apod.)?

Chodili jsme vždy všude spolu, měli jsme stejné kamarády. Byli jsme tak vychovávaní od malička „ že dva jsou víc než jeden a musíme za sebou vždy stát a vzájemně si pomáhat“. To nám zůstalo do dneška.

Jak k vám přistupovali učitelé a širší okolí?

Na základní škole jsme byli jediná dvojčata, všichni nás znali. Neměli jsme nikdy problém se spolužáky ani s učiteli.

Na konzervatoři nás vyučoval stejný profesor a ten také žádné rozdíly mezi námi nedělal. Dokonce jsme měli vždy úplně stejná vysvědčení. Byli a jsme si s bratrem hodně podobní, takže někdy si nás lidé pletli. Toho jsme také jednou ve škole využili při zkoušení.

Do kdy jste měli potřebu držet převážně při sobě?

Ve škole a později, když jsme nastoupili do zaměstnání. Po škole jsme oba pracovali na stejné ZUŠ v Bystřici pod Hostýnem, v Přerově a nyní již 10 let učíme na stejné ZUŠ v Kroměříži.

Popište prosím vzájemné vztahy mezi sebou nyní?

Naše vztahy se ani věkem nezměnily. V současné době oba studujeme na vysoké škole, opět stejný obor Školský management.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozhovor č. 2

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru a byl jste informován o účelu rozhovoru?

Ano, souhlasím s rozhovorem.

Popište prosím, jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak (tresty, volný čas, apod.)?

Naši rodiče k nám byli spravedliví, nepamatuji si, že by nás nějak trestali. Většinou to byla mamka, která nám spíše domlouvala. S mým bráchou jsme byli jako jeden a přiznávám, že mi to nikdy nevadilo. Také jsme měli stejné zájmy hlavně muziku. Starší brácha byl spíš na sport a to dělá dodnes. Rodiče nás ve všem podporovali, snažili se nám koupit ty nejlepší nástroje, které na trhu byly a bráchovi zase to, co potřeboval na sport. Závodně běhal na lyžích.

Popište prosím, jak vás podporovali v odlišnostech (zájmy, nadání, oblékání)?

Já jsem žádné odlišnosti nepociťoval, od mala jsem s bráchou seděl v jedné lavici, oba jsme s bratrem studovali na stejné škole na Konzervatoři P.J. Vejvanovského v Kroměříži, stejný hudební nástroj. Měli stejné všechno oblečení i věci, třeba i stejné barvy. Museli jsme si je podepisovat.

Popište prosím vzájemné vazby a vztahy se svým dvojčetem případně dalšími sourozenci (rivalita, žárlivost,...)?

Nikdy jsem s bráchou nijak nebojoval o místo na slunci ani se starším bráchou. Vždy jsme si všichni tři rozuměli a pomáhali a tak tomu je dodnes. Organizujeme rodinná setkání třeba i na tři dny, pokaždé u někoho jiného.

Vždy jsme s bráchou měli nějakou intuici, nebo vazbu, kterou nedokážu blíže identifikovat. Např. když jsem onemocněl já, za pár dnů byl nemocný i brácha. To se nám stává i teď a to bydlíme každý v jiném městě.

Jednou nám naši koupili nové botasky, hned jsme si je oba nazuli. Po cestě domů jsme se zastavili na chalupě. Brácha vytáhl sekačku na trávu a začal sekat, sekačka byla po domácku vyrobená a brácha si přesekl špici na jedné nové botasce. Já jsem hned běžel a volal našim, jestli se mu něco nestalo. Mamka nadávala, že to je hrozné, máme boty sotva hodinu a teď musíme koupit jedny nové. Uplynula asi půl hodina, se sekačkou jsem začal sekat já a stalo se mi úplně to stejné. My s bráchou jsme se váleli smíchy po zemi, hlavně brácha a naši byli na mrtvici. Taťka řekl „ chlapi vy jste hrozní, kdyby zbyly aspoň jedny boty“, oba jsme si totiž přesekli stejnou botu, na stejném místě, takže nám zbyly dvě dobré boty, ale obě levé.

Takových příhod bylo hodně. Když jsem na bráchu myslel, že byl třeba někde jinde, určitě se za chvíli objevil.

Když jsme nastoupili na konzervatoř, tak hned první den se brácha ve třídě nějak otočil a rozbil okno. Ředitel školy nám přikázal, že máme vzít okno, jít s ním ke sklenáři a nechat ho zasklít. Zastavili jsme se po cestě za mamkou na úřadě a ta hned řikala, že je zvědavá, co zase bude.

Druhý den se stalo to samé mně. Tak jsme zase vysadili další okno a mazali ke sklenáři. Na chodbě nás potkal ředitel a říkal, vy teprve nesete to okno ke sklenáři a my na to ne, to je další.

To jsou historky, které si vždy na našich setkáních opakujeme a dodáváme, co se nám zase od posledního setkání přihodilo. Baví se celá rodina.

Popište prosím, jak jste snášeli vzájemné odloučení?

Já jsem byl jako dítě dost nemocný a dost dlouhou dobu jsem strávil v nemocnici. To jsem vždy těžko nesl.

V současné době se hodně setkáváme, i když máme každý svoji rodinu. Pracujeme na stejné škole a studujeme už třetím rokem stejnou vysokou školu, takže denně komunikujeme před internetem.

Popište prosím vztahy s vašimi vrstevníky ve školním věku (měli jste jiné kamarády, vystačili jste pouze spolu mezi sebou, apod.)?

Měli jsme hodně kamarádů, ale vždy jsme chodili spolu. Také máme hodně společných známých, se kterými se setkáváme, hlavně mezi muzikanty.

Jak k vám přistupovali učitelé a širší okolí?

Všichni nás brali jako dvojčata. S učiteli, spolužáky ani jinými lidmi jsme nikdy neměli problém. Brali nás stejně. Uměli jsme se začlenit do kolektivu, ale protože jsme hodně podobní, tak nás umělo rozlišit jen málo lidí. Ale nám to nikdy nevadilo. (smích). My jsme toho uměli i využít.

Do kdy jste měli potřebu držet převážně při sobě?

My, při sobě držíme dodnes nejen my dva s bráchou, ale všichni tři a potažmo celá rodina. Držíme při sobě neustále od malička. Byli jsme tak k tomu rodiči vedeni.

Popište prosím vzájemné vztahy mezi sebou nyní?

Nyní jsme také často spolu jak profesně v zaměstnání, tak mimo v soukromém životě. Neumím si představit, že bychom se nebavili, nebo měli nějaké problematické vztahy. Doufám, že to tak zůstane stále.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozhovor č. 3

Dobrý den, ráda bych se zeptala jestli souhlasíte s poskytnutím tohoto rozhovoru a jestli jste byla informovaná?

Byla jsem informovaná a souhlasím s poskytnutím rozhovoru.

První otázka, popište prosím jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak, třeba co se týče trestů, trávení volného času, jestli třeba trávily se sestrou společně?

No, pokud si dobře vzpomínám, tak si myslím, že se rodiče snažili přistupovat k nám stejně, že si na tom docela nechávali záležet vzhledem k tomu, že jsme na to byly velmi vnímavé, že jsme si to vzájemně kontrolovaly, jestli to co povolí té jedné, povolí i té druhé. Když jsme byly menší, tak si myslím, že jsme to jako vnímaly v tom, třeba v odměnách, to znamená množství bonbonů a množství nějakých cukrovinek. Co se týká když jsme byly starší, tak možnost třeba vycházek nebo vrácení se v určitou dobu, tak to jsme prostě měly nastavené stejně. Co se týká tady těchto věcí, co se týká trestání, tak trestané jsme byly, teď si přesně....

Já jsem tím myslela, třeba vás potrestali obě dvě aniž by řešili co kdo udělal, nebo jestli rozlišovali...., jestli se snažili dopátrat příčiny a tomu, kdo to zavinil?

Myslím si, že se snažili dopátrat a že vznikaly takové kuriózní situace, že jakmile se vznesla nějaká špatná, jak to říct, ruka na jednu z nás a my jsme třeba vzájemně byly v nějaké momentální rozeprě, takže rodiče

popisovali, že jsme se v ten moment jako semkly dohromady a že prostě ta druhá měla tendenci se zastávat té, co byla potrestaná, takže z toho usuzuji, že prostě dostal ten, kdo to zřejmě zavinil. Spíš si myslím, že řadu věcí jsme páchaly tak nějak dohromady, že jsme byly potrestané obě dvě.

A volný čas třeba, snažili se rodiče třeba trávit čas s každou jednotlivě nebo jste vždycky byly spolu dohromady?

No, co si vzpomínám, tak určitě jsme trávily hodně společně toho volného času. A jako na trávení samostatného času, na to si moc nevzpomínám, bylo to možná pouze v případě, kdy jedna z nás byla momentálně někde pryč z domu. Jinak to trávení volného času probíhalo dohromady jako celá rodina.

A jak vás podporovali v odlišnostech, myslím tím oblékání, zájmy, nadání? Byly jste se setrou každá jině? Snažili se to odlišovat a nebo třeba řekli jdete na hudebku, na flétnu obě dvě?

Tak ze začátku ty zájmy samozřejmě podporovali stejně, když jsme byly myslím ve třetí třídě, nebo ve druhé třídě, tak jsme začaly chodit do hudebky obě dvě, potom jsme si samozřejmě jako každá tíhla k něčemu jinému, takže sestra v sedmé třídě řekla, že už s klavírem pokračovat nebude, takže rodiče samozřejmě bylo jim to líto, ale respektovali to, takže jsem pokračovala pouze já. Pak jsme si vybraly sport a byť si ho třeba vybrala jedna z nás, tak ta druhá se k ní přidala, nebylo by to, že by nás rodiče obě dvě nutili dělat stejnou aktivitu. Co se týká oblékání, tam rodiče měli potom v pozdějším věku, když už jsme chodily si s nimi vybírat oblečení, měli tendenci, abychom si každá vybíraly něco jiného, ale my jsme prostě vždycky v tom obchodě dospěly k tomu, že se nám líbí úplně stejná věc, takže jsme z toho obchodu odcházelí a měly jsme koupené úplně stejné oblečení i když jsme byly třeba už v tom věku těch puberťáček, takže tam to rodičům moc... jak kdyby ten prostor neměli, ale nebylo to efektivní, abychom každá měly něco jiného jako z jejich strany oblečeného.

A jaké jste měly mezi sebou se sestrou vzájemné vztahy? Byly jste spíš kamarádky nebo tam byla nějaká rivalita, žárlivost?

Tak myslím, že ten vztah se intenzivně vyvíjel od toho kdy jsme byly malé, kdy jsme byly jako hodně semknuté, hlavně co se týče ve školce a v tom, v těch prvních třídách. Co se týká toho vztahu, tak protože sestra je víc společenštější typ a neměla problém se seznamovat a začlenit se do společnosti, ta. S tím jsem spíš měla problém já, takže já jsem se tak přikláníla k tomu, že jsem se vezla s ní, když to tak mám říct, co se týká výběru těch kamarádů. Ale potom se to nějakým způsobem zlomilo, já nevím, myslím ve třetí nebo ve čtvrté třídě a našly jsme si vlastně každá svoje kamarádky. A to bylo takové to období rivality, kdy jsme spolu vzájemně soupeřily, jo vždycky s tou kamarádkou, kterou jsme právě měly vybranou no a myslím si, že to bylo vždycky takové období, které trvalo třeba nějakou dobu v období, nevím, teď to nedokážu přesně odhadnout, půl roku nebo rok, kdy jsme měly ty nejlepší vztahy, pak to bylo období, kdy jsme spolu vzájemně bojovaly nebo soupeřily, nebo tam byly nějaké rozepře a pak to zase vymizelo a projevilo se to zase opačně. Takže to byly spíš takové fáze v tom vývoji toho dětství až do té dospělosti bych řekla.

A myslíte si, že tam to navázání na toho sourozence bylo třeba větší než u běžné sourozenecké dvojice, u různých sourozenců, kde nejsou dvojčata?

Tak já si myslím, že ten vztah je určitě jiný, je to asi díky tomu, že ten člověk nebo ty dvojčata mají více příležitostí sdílet spoustu stejných věcí a , že díky tomu, že ty věci sdílejí, tak si více rozumí a můžou se na-

vzájem pochopit a ta potřeba té vzájemné výměny informací nebo vědět o sobě si myslím, že potom se s těma dvojčatama táhne až do té dospělosti.

Takže vrstevníky ve škole to jste měly spíš až od té třetí třídy, do té doby jste byly vesměs spolu třeba i v té školce.

Ano.

Jste si vystačily samy dvě spolu?

Jako, přiznám se, že tam už nesahá moje paměť, ale myslím si, že to bylo spíše, že jsme byly tak jako při sobě.

A jak vás třeba přijímali ti vrstevníci, nebo jak vás rozeznávali, jestli rozlišovali, která jste která a věděli s kterou si víc...?

Tak ti nejbližší kamarádi nebo kamarádky, kteří s námi byli v dennodenním styku, tak ti nás poznali nebo rozlišovali nás, ale protože jsme byly hodně podobné, tak řada spolužáků třeba celé té třídy, kam jsme chodily obě dvě současně nás jako nedokázali v některých situacích rozlišit. Takže ti nás brali jako ty dvojčata, ale ty kamarádky nás třeba vzájemně poznaly a věděly, že třeba jsme v některých věcech každá jiná.

A ve škole vám to šlo stejnoměrně nebo některá byla šikovnější na to učení než ta druhá?

Řekla bych, že to bylo tak vzájemně stejné, je možné, že se to tak nepatrně střídalo v těch známkách, třeba té se povedla písemka z matematiky líp a té druhé se povedla čeština. Ale žádné výrazné rozdíly tam nebyly.

A učitelé k vám přistupovali jak, byly tam odlišnosti, rozdělovali vás nebo vás brali stejně?

Učitelé, myslím si, že nás asi rozlišovali, ale pouze do té míry, že třeba v té třídě jednu dobu seděla každá někde jinde. Pak bylo období, kdy jsme sedávaly dohromady, ale když nás měli třeba nějakým způsobem poznat, tak někteří s tím jako měli problém, ale co se týká toho přístupu, tak si myslím, že byl totožný jako k té druhé nebo k ostatním spolužákům.

A jak jste se sestrou snášely vzájemné odloučení? Byly jste vůbec někdy v tom dětském věku od sebe?

No, byly jsme asi v šesté třídě, kdy sestra za nějakou odměnu nevím teď nějaké pionýrské soutěži, nebo co to bylo tenkrát, tak dostala nějakou možnost pobytu měsíc nebo dva na jiném místě a takže tu dobu jsme byly od sebe. To je jediná doba, taková dlouhá, kterou si pamatuju, že bysme trávily odděleně. Myslím si, že jsme to nesnášely dobře, nebo aspoň za sebe to můžu říct, tak jsem to nesnášela dobře. Že jsem se asi po to období aspoň tak jak to hodnotily ty ostatní strany, chovala jinak, tzn., že hodnotili, že jsem tichá, že jsem uzavřená a že když tam nemám to dvojče, tak jsem hodnější a že tak nezlobíme a to spíš byly reakce těch učitelů z té školy.

A rodiče se vás nesnažili rozdělovat? Byly jste tak jako spolu většinou?

Jo, oni nechávali na nás, jestli ten volný čas, nebo to odpoledne, které jsme měly, jestli strávíme spolu nebo jestli půjdeme třeba s kamarády někam. Tam byl požadavek akorát říct kam jdu, s kým jdu a kdy se vrátím.

A vy jste většinou chtěly trávit ten čas spolu?

Trávily jsme ten čas spolu, ale byly třeba věci, kde jsme potom už si ten čas vyhradovaly pouze pro sebe a nezajímalo nás jako kde je ta druhá nebo není, ale to už bylo spíš s tím pubertálním věkem.

A můžete popsat ty vzájemné vztahy jaké máte mezi sebou teď v tomto věku?

No myslím si, že ty vztahy tak jak jsem říkala, že se pořád vzájemně v tom průběhu toho vývoje střídaly, tzn., někdy byly horší, že jsme se nemohly vystát, že jsme spolu vzájemně soupeřily, potom byly vztahy, kdy jsme si byly naopak velmi blízké, že jsme byly jako ty nejlepší kamarádky, tak si myslím, že to asi ustrnulo na těch nejlepších kamarádkách, teď v současné době a že je zřejmě asi člověk asi mě jako v současné době nejbližší, že je to osoba, která bych prostě řekla o pomoc nebo se na ni obrátila, když by mi bylo těžko nebo úzko.

Tak já děkuju za rozhovor.

Není za co.

Rozhovor č. 4

Dobrý den, já bych vás chtěla poprosit o souhlas s poskytnutím tohoto rozhovoru

Ano, souhlasím s rozhovorem.

Mohla byste mě prosím vás popsat jestli si pamatujete jak k vám rodiče v dětství přistupovali, jestli to bylo se setrou stejné nebo rozdílné, myslím tím třeba jestli s vámi trávili volný čas jednotlivě nebo jak vás trestali?

Tak já si myslím, že k nám přistupovali stejně, že tam žádné rozdíly nikdy nevznikaly, ani nebyly ani vzhledem k tomu, že jsme byly třeba rozdílně časově pět minut, že se to tak nebralo, že spíš to bylo bráno, jako že mohlo dojít v porodnici k záměně, tak žádné výhody starší, mladší neexistuje. Tresty byly samozřejmě přiměřené, kdo si zasloužil, jinak to bylo většinou, že jsme zlobily současně a byly hodné současně. Většinou to tak vycházelo, málokdy. Samozřejmě, když byla trestaná jedna, tak vždycky ta druhá se jí zastávala a když jsme byly potrestané obě, tak jsme se naopak semkly a zlobily jsme se na rodiče společně někde. Takže asi takto.

A takovou tu pozornost, lásku, cítily jste to jako že to rozdělovali rovnoměrně nebo...?

No určitě, určitě to bylo rovnoměrně, bylo to bez nějakých, že by někdo se cítil, samozřejmě v určitý okamžik jako dítě se cítíte ukřivděně, ale když se na to člověk dívá jako zpětně, tak určitě to bylo vzájemně jako.

A snažili se rodiče třeba trávit volný čas s každou zvlášť nějak jednotlivě nebo jste byly většinou vždycky dohromady?

Většinou společně.

A mohla byste prosím popsat jak vás podporovali v odlišnostech, myslím třeba oblékání, zájmy, nadání,...? Nebo jestli vůbec vás v tom nějak podporovali?

Tak samozřejmě, myslím, že určitě chtěli, abychom se každá projevovale samostatně, abychom každá byly jako osobnost a určitě co si pamatuju, tak mamka měla zájem na tom, abychom se oblékaly každá jinak, měla zájem kupovat oblečení různé, ale většinou to skončilo tak, že nám se líbily stejné věci, takže nakonec jsme vyšly vždycky z obchodu se stejnými věcmi, takže to podpora byla, ale nicméně zájmy a to co se nám líbilo, tak bylo hodně podobné, že jsme se třeba v obchodě o tu jednu věc porvaly, že jsme ji chtěly obě a v obchodě byla jenom jedna. A z hlediska zájmů a tak bych řekla, že se nám líbily věci a dělaly jsme je vždycky společně, ať už to bylo od sportu, po nějakých zájmových kroužků a podobně, tak prostě nepamatuju, málokdy, že bysme se v něčem lišily.

A vaše povahové vlastnosti, byly jste teda rozdílné povahy?

No to teda měly, ano rozdílné. To jsme byly každá jiná, no. Já jsem byla taková víc jako otevřenější a sestra byla taková uzavřenější, ale tady v těch zájmech a tady v tom co se nám líbilo se to nelišilo.

A mohla byste mi prosím popsat jaké vazby a vztahy jste se sestrou měly. Jestli jste měly spíš jako dobré vztahy a držely jste při sobě a jestli tam byla nějaká rivalita, žárlivost?

Já si myslím, že vztahy byly výborné, samozřejmě rivalita tam byla. Myslím, že jako správní sourozenci to byly takové chvílky nenávisti a lásky zároveň. Dokonce i teda na holky, že jsme se bily, to tam taky bylo, no ale jako určitě jsme si přály úspěch a tak, že to bylo takové to, že vás někdo naštvě a momentálně se cítíte ukřivděně, tak to tam bylo, ale tak nějak v rámci možností.

A jak jste snášely, když jste byly nějak odloučené vzájemně, nebo byly jste vůbec někdy odloučené?

No byly, řekla bych, že jsme to snášely já líp, sestra hůř, protože já jsem byla taková, že jsem chtěla všechno zkusit a taková do světa víc a ona byla taková, že chtěla být doma a takový domácí typ. Takže když se mohlo někam jet, tak já jsem se samozřejmě všude přihlásila a sestra ne, no. Takže já jsem to brala jako zkušenost, smutno mi bylo, ale myslím, že sestra to snášela hůř.

A jaké jste měly vztahy s vrstevníky v tom školním věku? Jestli třeba v té školce jste byly spíš jen samy mezi sebou nebo jste měly i jiné kamarády, nebo každá své vlastní kamarády?

Tak myslím, že v té školce, to si tak nepamatuju abych to upřesnila, akorát na základě vyprávění jak maminky tak vím, že jsem si tam hrála a hospodařila sama a na to, že sestra plakala někde ve školce, tak si nepamatuju, že bych ji tam někde nechala v koutku plakat a nevšímala si jí. To byla jedna věc v té školce, ale v té škole se toho samozřejmě pak už rozdily, že každá měla svoje kamarádky, ale jako normálně jsme spolu kamarádily dál, ale už si každá hledala ty kamarády, co jí vyhovovali.

A v jakém věku se to tak začalo dělit?

Až na tom druhém stupni té základky, nebo už dřív? Ve třetí třídě? Ve třetí třídě, ano, je to možné.

A jak k vám ti vrstevníci nebo kamarádi, jak k vám přistupovali? Brali vás jako, že jste stejné, nebo vás rozlišovali?

Ne, ne, ne, určitě jiné. Sestra byla taková spíš citlivější, tak tíhla k těm víc citově založeným, bych řekla kamarádkám. Asi takto bych to definovala.

A jak k vám přistupovali učitelé ve škole? Nebo takové to širší okolí? Jak vás vnímali, brali vás jako jednu nebo taky vás rozlišovali, protože jste si na sebe podobné hodně?

Tak rozlišovali nás, určitě, mám takový pocit, že někdy jsem byla za tu horší, víc zlobivější, no a takové to dělení spíš až co si tak uvědomuju, byl takový zásadní moment byl v šesté třídě, kdy jsem byla dlouhodobě třeba dva měsíce pryč a pak najednou sestra z toho byla úplně špatná, že jsem dlouhodobě pryč a ty dva měsíce tam byla hrozně vzorná v té škole a cítila se taková osamocená a ukřivděná, že jsem odjela a takže jsem nakonec já po té dlouhé době přijela, tak paní učitelka zkonstatovala, že teda já dělám to peklo v třídě. Že jsem já ta zlobivější, tak bych to teda definovala, že prostě to byl individuální přístup.

A kdy jste se teda rozdělily? Ve škole, nebo jste měly školu vždycky společnou?

Základní školu společnou, střední školu a rozdělily jsme se potom až na té, v tom dalším studiu, nástavbě a vyšší odborné.

A do kdy jste měly potřebu tak jako držet hlavně při sobě, třeba vůči tomu okolí?

Tak, potřebu jsme měly myslím neustále držet při sobě, tam vznikl spíš takový zásadní zlom, že tak nějak ty karty se obrátily, že vlastně potom já nevím, po tom 17,18 roku po té maturitě, že se to nějak rozdělilo, tím, že naopak sestra, která nechtěla vůbec odcestovat, tak odcestovala a byla na škole v Brně. Takže to se tak nějak zlomilo, že jsme to tak nějak si vyměnily, dá se říct a byly tam samozřejmě chvílky, kdy jsme se bavily a nebavily, takové jako bych řekla, taková vzájemná láska sesterská, takové chvílky, ale jinak myslím, že ta potřeba tam je až doteď.

A můžete mě popsat vzájemné vztahy jaké máte mezi sebou teď v současné době? Jste v kontaktu?

Já si myslím, že jsme v kontaktu neustále, ať už telefonním nebo osobním a že vztahy máme výborné. Nebo já to aspoň si to myslím.

Tak já vám děkuji za rozhovor.)

Prosím.

Rozhovor č. 5

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru, byla jste informována o jeho účelu?

Ano, souhlasím s rozhovorem.

Popište prosím, jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak (tresty, volný čas, apod.)?

No asi si myslím, že k nám nepřistupovali rozdílně. Přistupovali k nám stejně a vlastně i přistupují. Co se týká trestání, tak vždycky dostala ta, která si to zasloužila a často obě, protože jsme spoustu věcí dělaly společně.

Trávení volného času, no toho moc nemáme, protože máme doma hospodářství a já a sestra se staráme o koně a o psa. Hrozně nás to baví obě dvě, ale je s tím strašně moc práce. Takže když přijdu domů z práce, mám o zábavu postarané. Naši nás v tom podporují a taky hodně pomáhají, to by ani jinak nešlo.

Popište prosím, jak vás podporovali v odlišnostech (zájmy, nadání, oblékání) ?

No, oblečení jsme nikdy úplně stejně neměly, možná, když jsme byly menší, ale vždycky jiné barvy. Mamka na to moc nebyla a pak nechávala na nás, co se nám líbí. Stejně máme jenom věci ke koním, ale stejně si všechno navzájem půjčujeme.

Já jsem se učila o něco hůř než sestra, tak po základní škole jsme se rozdělily, já jsem šla na jinou školu – lehčí než ségra, ona chodila na gympl. Teď je ona na VŠ a já už pracuju. Takže naši viděli, že na tom nejsme stejně a podpořili nás, aby nám to ve škole šlo a pak i v životě.

V zájmech nás podporují, myslím, že kdyby každá chtěla něco jiného, tak by jim to nevadilo, ale nás baví stejné věci. Máme ty koně a tam jsme pořád. Já jsem asi trochu větší ražoň, ségra je víc opatrná než já.

Popište prosím vzájemné vazby a vztahy se svým dvojčetem případně dalšími sourozenci (rivalita, žárlivost,..)?

Vzájemné vztahy máme výborné, sice se někdy pohádáme, ale to je jen tak, tak jako běžně. Myslím, že se máme hodně rády (smích). No, žárlit na sebe nežárlíme, ani není proč, nezávidíme si, není co.

Máme ještě mladšího bratra, toho baví hodně sport. Máme ho obě rády, ale je to taky pěkný raubiř. Ten nám moc se zvířaty nepomáhá. Ale mám ho ráda, je to prostě náš M.

Popište prosím, jak jste snášeli vzájemné odloučení?

Moc často jsme odloučené nebyly, myslím dřív. A pokud jo, tak nám bylo vždycky strašně smutno, nic nás nebavilo. My jsme ani nechtěly jezdit někam jedna bez druhé.

To až teď, když chodí sestra do školy a já do práce, ale do jiného města, tak jezdíme spolu autobusem nebo autem a voláme si a domlouváme se, kde se odpoledne počkáme.

Popište prosím vztahy s vašimi vrstevníky ve školním věku (měli jste jiné kamarády, vystačili jste pouze spolu mezi sebou, apod.)?

Kamarádky máme buď společné, nebo na té škole každá jiné. Já už mám teď kolegy a sestra taky spolužáky a nějaké další kamarády. Ale já se tam sice bavím, ale nějaké velké kamarádství to teda není, takové jen kolegiální. Vždycky jsme se ségrou spíš tak jako spolu, nám to tak vyhovuje. Rozumíme si a navíc máme společné zájmy.

Na základce jsme byly většinou spolu a nebo jsme měly nějakou kamarádku společnou.

Jak k vám přistupovali učitelé a širší okolí?

No, učitelé věděli, že K. je chytřejší než já, měla lepší známky, takže nás podle toho uměli rozeznat, ale seděly jsme každá jinde. Jsme na sebe hodně podobné a okolí nás nepozná dodnes, jen opravdu dobří známí nebo rodina. Jo, tatka nás někdy nepozná ani teď. Bud' si z nás dělá srandu, ale když neví, tak na nás volá holky. To vždycky některá přiběhne, to už nás pak pozná.

Do kdy jste měli potřebu držet převážně při sobě?

Doposud, pořád, tak nějak se potřebujeme, potřebujeme o sobě vědět. Možná na té základce to bylo víc vidět, protože jsme byly pořád spolu, ale i teď. Spojují nás ti koně. Tak asi, i když jsme od té ZŠ rozdělené.

Popište prosím vzájemné vztahy mezi sebou nyní?

Vztahy máme dobré, už jsem to říkala. Beru ségru jako kámošku a když něco potřebuje řešit, tak jdu za ní. Věřím, že ona by mě nezklamala.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozhovor č. 6

Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru, byla jste informována o jeho účelu?

Ano, souhlasím s rozhovorem.

Popište prosím, jestli k vám rodiče přistupovali rozdílně a jak (tresty, volný čas, apod.)?

Rodiče k nám nepřistupovali rozdílně, co musela jedna, musela i druhá a co dovolili jedné, to mohla i druhá. Moc nás netrestali a když už, tak spravedlivě. Volný čas trávíme společně, protože máme společné zájmy, baví nás koně a psi. Máme doma ustájené koně, o které se musíme starat, v tom nás rodiče podporují a vlastně nám to i umožnili. Máme ještě mladšího brácha, ale toho to nebaví, ten je na sport, takže je všechna práce na nás, ale baví nás to.

Popište prosím, jak vás podporovali v odlišnostech (zájmy, nadání, oblékání)?

V odlišnostech nás sice podporují pořád, nikdy nás nenutili chodit ve stejných věcech, a když jsem si třeba já v pubertě nabarvila vlasy na tmavo (jsme blondýny), tak jim to nevadilo. Ale stejně mám teď zase blond. Někdy jsme měly společné oblečení a máme ho i teď, ale je to oblečení ke koním, rajtky a tak, ale to mají všichni koňáci stejné (smích).

Zájmy máme se sestrou stejné, sice chvíli ji bavili víc psi a mě koně, ale nakonec to teď máme zase stejně. To nás naši taky nenutili, prostě to tak máme, že nás baví stejné věci.

Co se týká nadání, tak já jsem mívala na základce lepší známky, tak mamka chtěla, abych šla na gympl. Ségra se tak dobře neučila, tak chodila na jinou školu. Já studuju na VŠ a sestra pracuje, takže teď jsme rozdělené. Myslím, že se naši snažili u každé z nás, aby podpořili to, v čem jsme dobré.

Máme každá trochu jinou povahu, sestra je veselejší a víc kamarádštější, já jsem spíš introvert.

V globále děláme spoustu věcí stejných a spolu.

Popište prosím vzájemné vazby a vztahy se svým dvojčetem případně dalšími sourozenci (rivalita, žárlivost,..)?

Vzájemné vztahy myslím máme hodně dobré, nežárlíme na sebe, ani se nepereme (smích), vážně, myslím, že na sebe navzájem spoléháme a věříme si.

Sourozenec – mladší brácha, to je takový mazánek, staráme se o něho, mívaly jsme ho často na hlídání, myslím, že on nás má taky rád, ale má jiné zájmy, hraje fotbal, takže je často pryč na soustředění. My se ségrou se staráme o naše koně a jsme skoro spolu pořád.

Popište prosím, jak jste snášeli vzájemné odloučení?

No to vždycky hrozně. To jsem tesknila a nic mě nebavilo. Ségra je takový větší tahoun a bez ní to nebylo ono. Ale moc často jsme bez sebe nebyly.

Až po té základce jsme se víc rozdělily, chodily jsme každá na jinou školu, teď ona už pracuje a já studuji dál.

Popište prosím vztahy s vašimi vrstevníky ve školním věku (měli jste jiné kamarády, vystačili jste pouze spolu mezi sebou, apod.)?

No, kamarádek jsme moc neměly, to až potom jsme měly každá nějakou na své škole. Dřív jsme držely spíš jen spolu, měly jsme hodně práce kolem koní a to nikoho dlouho nebavilo. Vždycky všichni chtěli jen jezdit, ale pomáhat nám s prací, to ne. Myslím, že jsme moc kamarádké asi nebyly.

Jak k vám přistupovali učitelé a širší okolí?

V těch prvních třídách bylo těžké nás poznat. Ve škole nás posadili každou jinam, aby nás rozlišili, ale učitelé brzo poznali, že mám lepší výsledky než sestra a už nás uměli rozlišit. Přistupovali k nám spravedlivě, podle

našich schopností. Okolí nás také hůř rozlišovalo, jen babičky nás rozpoznávaly a tety. Někdy i tat'ka měl problémy - na dálku (smích). Někdy potkám někoho známého od sestry a on se ke mně žene a myslí si, že jsem ona (smích).

Do kdy jste měli potřebu držet převážně při sobě?

Myslím si, že pořád držíme při sobě, i když spolu nejsme už pořád, tak o sobě navzájem víme, svěřujeme se navzájem, voláme si, posíláme sms.

Popište prosím vzájemné vztahy mezi sebou nyní?

Potřebujeme být spolu v kontaktu, pomáháme si. Nevím, co bych víc řekla.

Děkuji Vám za rozhovor.